RADU TEODORESCU

SMERENIA ŞI MODESTIA CA PARADIGME CREŞTIN ORTODOXE

Cugir 2015

CUPRINS

INTRODUCERE

O nouă carte despre smerenie ar putea părea pentru mai multă lume cât se poate de mult neactuală şi lipsită de interes. Aceasta fiindcă lumea de azi are probleme mult mai stringente de rezolvat decât să se gândească sau mai bine spus să se concentreze pe ceea ce este sau pe cum se defineşte smerenia. Realitatea este că foarte puţină lume ştie exact sau mai bine spus are noţiunea de smerenie. Dacă mai multă lume ştie ceea ce este modestia, sunt foarte puţini cei care ştiu ceea ce este sau cum se poate definii smerenia. Este adevărat că smerenia şi modestia sunt la un anumit nivel două noţiuni sinonimice dar ele nu sunt deplin identice una cu cealaltă. Smerenia înseamnă a avea o atitudine umilă, a evita să te lauzi cu credinţa sau cu faptele tale bune pe care le-ai făcut pentru Dumnezeu Tatăl. Modestia în schimb se poate spune că este mult mai simplă sau primul stadiu al smereniei şi se defineşte întotdeauna prin lipsa de a fii îngâmfat.[1]

Prin urmare se poate spune că nu la întâmplare am ales să scriem despre smerenie. Facem acest lucru din două mari motive: primul este că sunt puţini cei care realmente ştiu ceea ce este smerenia şi al doilea pentru a îi ajuta pe cei care se luptă cu păcatul mândriei sau al orgoliului. Vom ajunge să preţuim sau mai bine spus să ne dăm seama de importanta smereniei numai atunci când vedem că ea lipseşte. Realitatea este că de mai multe ori smerenia de mai multe ori lipseşte din lumea noastră. Trăim într-un climat duhovnicesc care de mai multe ori ne face să îi vedem pe semenii noştri doar ca şi nişte obiecte care ne fac să ne împlinim dorinţele şi poftele. Acest lucru se poate remarca din ceea ce se poate spune modul de viaţă al omului contemporan. În lumea noastră sunt regiuni sau mai bine spus ţări în care mândria şi orgoliul sunt la ele acasă. Acest lucru duce de cele mai multe ori la ceea ce se poate spune apariţia războaielor sau a conflictelor armate. Sub forme ascunse se poate spune că de mai multe ori lipsa de smerenie este de mai multe ori prezentă în lumea noastră: tiranii, exploatarea omului de către om, rasismul, războaiele de cucerire, lupta pentru supremaţie economică şi multe altele se poate spune că sunt toate forme camuflate ale lipsei de smerenie. Vom vedea în rândurile care urmează că lipsa de smerenie este de mai multe ori o stare care caracterizează pe omul rău şi că de mai multe ori oamenii răi sunt orgolioşi. Orgoliul se poate spune că este ceea ce se opune sau duşmanul principal al smereniei. În această carte după cum am spus vom lansa o invitaţie de a medita sau de a ne concentra mai multe asupra smereniei şi a modestiei.[2] Sunt mai mulţi cei care de mai multe ori se poate spune sunt biruiţi de orgoliu şi de mândrie. Mândria a fost cauza istoric la mai multe războaie în special de cucerire în care şi-au pierdut viaţa mai multe persoane. Se poate spune că de mai multe ori setea sau dorinţa de dominaţie a semenului este de mai multe ori produs al

[1] Sofian Boghiu, *Smerenia şi dragostea, însuşirile trăirii ortodoxe* (Bucureşti, 2002).

[2] În termini teologici trebuie să facem o diferenţă sau mai bine spus o distincţie dintre smerenie, modestie şi kenoză. Kenoza este cât se poate de mult o învăţătură a Noului Testament despre „deşertarea sau golirea” de Sine a Fiului lui Dumnezeu în vederea mântuirii omului. Radu Teodorescu, *Kenosis: dincolo de limitele scripturistice ale înţelegerii Noului Testament* (Cugir, 2008).

mândriei şi al lipsei de smerenie. Au fost mai mulţi cei care s-au întrebat sau au ridicat întrebarea dacă smerenia nu este la drept vorbind un fel de negaţie a sinelui sau a eulului personal? Fiind o negaţie a sinelui şi a eului personal nu ne duce smerenie în spre ceea ce am putea spune distrugerea sinelui? Realitatea este că nu. Smerenia nu este o negaţie nihilisă a eului sau a persoanei ci mai mult o evaluare cât se poate de reală şi de realistă a sinelui şi a persoanei. Sunt mai mulţi care de cele mai multe ori au dorinţa sau tendinţa de a se supraaprecia. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori. Realitatea este că mai multe ideologii naţionaliste cultivă cât se poate de mult un spirit al mândriei şi al orgoliului. Aceste ideologii orgolioase cu caracter etnic sau naţional de mai multe ori duc la suprimarea celorlaţi din jur. Ar fii destul să amintim că în secolul al XX-lea ideologia nazistă a fost una care susţinea că rasa germanică este cea mai superioară rasă şi ea trebuie să domine şi să conducă lumea. Această ideologie care în realitate era dominată de principiul orgoliului a dus în cele din urmă la comiterea de mai multe atrocităţi. Realitatea este că trăim într-o lume în care de mai multe ori mândria şi orgoliul sunt la ele acasă. Fie că vorbim despre o etnie, despre o anume regiune geografică, despre o anume ideologice socială sau politică sau despre anumite instituţii se poate vedea că omul contemporan de mai multe ori este biruit şi de ce nu cucerit de mândrie.

Cu toţii am avut de a face cu oameni sau persoane care au fost sau sunt stăpânite de mândrie sau de orgoliu. Ştim prin urmare ceea ce este mândria, orgoliul şi aroganţa. Mândria se poate spune că de cele mai multe ori apare dintr-o prea mare iubire de sine sau a sinelui. Omul mândru se vede pe sine de cele mai multe ori unic, irepetabil, mai bun decât toţi şi de ce nu uneori chiar mai bun decât Dumnezeu. De mai multe ori el nu afirmă acest lucru dar faptele lui o demonstrează. Ne întrebăm, totuşi, de unde vine această dorinţă sau această tendinţă a omului în spre mândrie şi în spre orgoliu. Sfinţii părinţi ne spun că mândria şi orgoliul sunt antecedente lumii în care trăim. Mândria în sine nu este o origine omenească ci ea este de origine demonică sau diavolească. Acest lucru nu înseamnă că omul este complet nevinovat de păcatul mândriei. Sfinţii părinţi sunt de părere că cel rău sau diavolul a căzut din mândrie. Acest lucru l-a afirmat două texte biblice care sunt de mare semnificaţie pentru cartea noastră. Acest lucru l-a afirmat Sfântul Isaia care a fost inspirat de Dumnezeu. „Cum ai căzut tu din ceruri, stea strălucitoare, fecior al dimineţii! Cum ai fost aruncat la pământ, tu, biruitor de neamuri! Tu care ziceai în cugetul tău: "Ridica-mă-voi în ceruri şi mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi aşeza jilţul meu! În muntele cel sfânt voi pune sălaşul meu, în fundurile laturei celei de miazănoapte. Sui-mă-voi deasupra norilor şi asemenea cu Cel Preaînalt voi fi". Şi acum, tu te pogori în iad, în cele mai de jos ale adâncului!” (Isaia 14:12-15). Marea majoritate a exegeţilor biblici sunt de părere aici la faptul că cel rău a căzut sau mai bine spus a fost biruit de mândrie şi orgoliul este cel care l-a dus la dorinţa de a se voi pe sine însuşi Dumnezeu. În termeni omeneşti se poate spune că cel rău a voit foarte mult o „detronare” iar motorul acestei acţiuni a fost cât se poate de mult mândria. Sfântul Isaia nu este singurul sfânt din Vechiul Testament care vorbeşte despre căderea celui răi din mândrie ci mai avem şi pe sfântul Iezechil care şi el mărturiseşte: „erai uns ca un heruvim ocrotitor şi aşa te-am rânduit; erai pe muntele cel sfânt al lui Dumnezeu; umblai prin mijlocul pietrelor de foc. Erai desăvârşit în căile tale, din ziua când ai fost făcut, până când s-a găsit nedreptate în tine. Prin belşugul negoţului tău ţi-au umplut lăuntrul cu violenţă şi ai păcătuit; de aceea te-am aruncat, ca necurat, de pe muntele lui Dumnezeu; şi te-am distrus, heruvim ocrotitor, din mijlocul pietrelor de foc! Ţi s-a înălţat inima din cauza frumuseţii tale; ţi-ai stricat înţelepciunea din cauza strălucirii tale; te-am aruncat la pământ, te-am dat înaintea

împăraţilor ca să te privească. Prin mulţimea nelegiuirilor tale, prin nedreptatea negoţului tău, ţi-ai profanat locaşurile tale sfinte; şi Eu am scos un foc din mijlocul tău; el te-a mistuit, şi te-am prefăcut în cenuşă pe pământ, înaintea ochilor tuturor celor care te priveau. Toţi cei care te cunosc între popoare vor fi uimiţi de tine; ai ajuns o groază şi niciodată nu vei mai fii!" (Ezechiel 28.14-19).

Am expus în aceste două texte faptul că mândria este un sentiment de origine demonică şi că ea a existat mai înainte de facerea lumii şi a omului. Prin urmare se poate spune că de mai multe ori mândria este cât se poate de mult un sentiment rău şi negativ şi pe care trebuie să îl evităm. Acest lucru nu înseamnă că noi ne autodistrugem sau ne distrugem pe noi atunci evităm sau fugim de mândrie. Ceea ce vom vedea este că vom ajunge la ceea ce este sau mai bine spus la cum este definită propria noastră persoană numai în modestie şi în smerenie.[3] De cele mai multe ori se poate spune că mândria este cea care ne orbeşte şi ne face să vedem realitatea distorsionată. În acest sens omul mândru de cele mai multe ori se vede pe sine singurul sau unicul care are drepturi, singurul sau unicul căruia i se cuvine totul, singurul şi unicul care nu mai are nici un fel de egal şi de seamăn. Acestea sunt numai câteva dintre simptoamele sau modurile de manifestare ale mândriei. Se poate spune că mândria este un păcat mortal şi pentru acest motiv sfinţii părinţi din vechime l-au trecut în lista celor şapte păcate capitate. Realitatea este că sunt puţini cei care ştiu că mândria este un păcat de origine diavolească. Acest lucru fiindcă se poate spune că mândria dă un anume fel de plăcere este cât se poate de mult plăcerea egoului sau mai bine spus plăcerea îngâmfării care te face se te vezi pe tine unic şi fără de egal în această lume. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult ceea ce trebuie să avem în vedere cât vorbim despre mândrie.[4]

Despre Sfântul Macarie, cel trăitor în pustie, se întâlni într-o zi cu diavolul. Şi i-a spus el lui:

- Multe rabd eu, Macarie, de la tine, şi nu pot să te biruiesc. Toate câte faci tu, fac şi eu. Posteşti şi tu, postesc şi eu; privighezi tu, nici eu nu dorm de loc. Dar una este cu care tu mă biruieşti pe mine.

Şi Macarie l-a întrebat:

- Ce este aceea?

Diavolul i-a răspuns:

- Smerenia ta!

După cum ne spus sfinţii părinţi cel rău nu poate ajunge sau mai bine spus nu se poate smerii şi când el o face în realitate doar o imită acest lucru fără să o facă real şi adevărat. Acest lucru ne spune că dacă am avea toate virtuţile şi toate faptele bune dar nu avem smerenie ele nu ne sunt de folos. După cum vom vedea sunt mai mulţi care de mai multe ori ajung să cadă în mândrie tocmai din cauza virtuţilor religioase cum sunt evlavia, credinţa, faptele bune sau ascultarea de cei mai mari. Am scris această carte din dorinţa de a arăta sau mai bine spus de a demonstra care sunt parametrii adevăraţi sau mai bine spus reali în care se poate să plasăm sau mai bine spus să vorbim despre contradicţia dintre mândrie şi smerenie. Trebuie să ştim că aceste două lucruri sunt antitetice nu este nici un fel de legătură sau mai bine spus de asemănare între ele. Ceea ce s-a putut vedea este că de cele mai multe ori cei mândrii şi orgolioşi îţi găsesc scuze şi mai multe justificări la mândria lor. Acest lucru în realitate l-a făcut şi cel rău de la începuturi.[5]

---

[3] Adrian Tănăsescu Vlas, *Cum să biruim mândria* (Editura Sofia: Bucureşti, 2010).
[4] Arhimandrit Vasilios Papadaki, *Mâdria şi smerenia* (Editura Egumeniţa: Galaţi, 2012).

În această carte vom vorbii mai multe despre faptul că mândria poate îmbrăca mai multe forme şi că în realitate se poate vorbii foarte greu de o mândrie absolută care să fie arătată pe faţă sau făţiş. Se poate vorbii astfel atunci când vorbim de mândrie de: egoism, idolatrizarea sinelui, cultul personalităţii în cazul dictatorilor şi a tiranilor, aroganţă, infatuare sau naţionalism. Acestea sunt numai câteva forme sub care se poate găsii sau în care putem detecta mândria în zilele noastre. Este de remarcat aici că mai ales în sfera politicii de mai multe ori s-a putut remarca un fel de mândrie care se poate spune poate domina pe om. În acest sens poate cea mai mare dovadă de mândrie şi de orgoliu este dictatura. Consecinţele mai multor dictaturi au fost mult prea nefaste pentru a le putea trece cu vederea. Psihologia dictatorului şi a dictaturii este una cât se poate de mult bazată pe mândria şi pe orgoliul omului. O trăsătură a dictaturilor este de cele mai multe ori cultul personalităţii care se manifestă de cele mai multe ori cât se poate de mult grosier.[6] Această carte a fost cât se poate de mult scrisă cu dorinţa de a fii un fel de instrument sau mai bine spus o unealtă de ajutor pentru a ne putea da seama de ceea ce este sau mai bine spus de modul în care se manifestă mândria. Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori mândria este un păcat extrem de subtil. Ea se instaurează în sufletului omului de mai multe ori inconştient. În fiecare om se poate spune că există un fel de „impuls” sau mai bine spus „imbold” de a ieşi în exterior. Aceste lucruri de mai multe ori variază în istoria lumii şi a omului: unii se exteriorizează prin arte [pictură, muzică, sculptură, arhitectură, cinematografie etc], alţii se exteriorizează prin cultură sau alţii se poate exterioriza prin viaţa socială [muncitori, agricultori, comercianţi etc]. Ceea ce putem remarca este că atunci când omul devine mândru el devine o monadă închisă. Ce voim să spunem printr-o „monadă închisă”? Când omul este stăpânit de mândrie el se vede pe sine sau mai bine spus se concepe pe sine ca fără de egal, ca şi o persoană care nu are nici un fel de corespondent în lumea noastră. De fapt oamenii mândrii trăiesc o dramă şi pentru acest lucru ei trebuie compătimiţi. Se poate spune că în lumea noastră tiranul şi dictatorul sunt cei care de cele mai multe ori sunt exponenţii principali ai mândriei. Mai există însă în zilele noastre un alt gen de mândrie care se poate spune că de mai multe ori se aseamănă cu mândria dictatorilor. Este vorba foarte mult de lumea magnaţilor şi a oamenilor de afaceri.

Despre un dictator dintr-o ţară îndepărtată se spune că la un moment dat călătorea cu maşina la o întâlnire extrem de importantă unde trebuie să ţină un discurs. Era cu şoferul său şi călătoreau pe o autostradă care nu era extrem de aglomerată. La un moment dat s-a auzit un bubuit sub roţi. Şoferul a oprit şi a ieşit afară să vadă peste ce au călcat. Neliniştit dictatorul a întrebat:

- Ce s-a întâmplat?
- Domnule preşedinte tocmai am călcat un porc.
- Un porc?
- Da domnule preşedinte.
- Nu avem timp acum. Mută-l pe cealaltă parte de şoselei şi ne continuăm drumul.
- Bine domnule preşedinte.

---

[5] Asupra acestui fapt s-au emis mai multe opinii sau păreri dar este cât se poate de adevărat că în cele din urmpă mândria a fost un păcat de origine angelică şi care a avut loc în lumea angelică. Sfinţii părinţi sunt de părere că acei îngeri care au ajuns să fie biruiţi de mândrie au devenit diavoli. Andrew Ramer, Alma Daniel, Timothy Wyllie, *Demandez a vos anges* (Geneva, 1992).

[6] Este cât se poate de adevărat că secolul al XX-lea a cunoscut foarte multe forme de dictatură. Începând de la dictatura nazistă şi sfârşind cu dictatura sovietică, toate aceste lucruri au fost dominate de fapt de principiul mândriei şi al orgoliului. Virgil Gheorghiu, *Ora 25* (Paris, 1949).

Ştiind că nu îi place să fie contrazis şoferul a mutat porcul pe cealaltă parte a şoselei şi a plecat mai departe. Dictatorul însă a început să aibă mustrări de conştiinţă. Înainte de a ajunge la locul unde trebuia să ţin discursul i-a spus şoferului:

- Până eu ţin discursul tu du-te înapoi la familia sau ferma care deţinea porcul şi spune-le ce s-a întâmplat.
- Bine domnule preşedinte.

Cu puţin timp mai înainte de a îşi încheia discursul dictatorul l-a putut vedea pe şofer că vine încărcat cu mai multe cadouri şi cu o sticlă de şampanie în mână.

- Ce s-a întâmplat? A întrebat dictatorul.
- Vreţi să vă spun sincer?
- Da.
- M-am întors înapoi şi am găsit familia care deţinea porcul. Am sunat la sonerie şi a ieşit un domn. Lui i-am spus: eu sunt şoferul preşedintelui şi tocmai l-am omorât pe porc într-un accident de maşină. Atunci el mi-a dat toate aceste daruri şi o sticlă de şampanie.

Este adevărat că de mai multe ori tirania este cât se poate de mult dorinţa de a avea plăcere din suferinţa celor din jur. De mai multe ori se poate spune că tirania se manifestă prin a îi face pe cei din jur să sufere. În această carte vom insista mai mult asupra acestui aspect mai puţin plăcut. Trebuie însă să ştim că tirania şi dictatura sunt cât se poate de mult înrădăcinate în mândrie şi în orgoliu. În acest fel ne putem de seama de care sunt consecinţele nefaste ale dictaturii şi ale tiraniei.[7] După cum am spus, există formă multiple ale mândriei şi de cele mai multe ori suntem chemaţi să ne opunem sau mai bine spus să ne luptăm cu mândria. Ea ne poate birui şi ne poate face de cele mai multe ori sclavii ei. Aceste lucruri sunt de mai multe ori trecute cu vederea şi sunt puţini cei care îşi ridică drept vorbind problema mândriei şi a orgoliului. De mai multe ori mândrie ne face să îi vedem pe cei din jur nu ca şi semenii noştri sau mai bine spus ca şi fraţii noştri cu mai mult ca şi sclavii şi slujitorii noştri. Realitatea este că sunt mai mulţi cei care se bucură când îi văd pe semenii lor reduşi la starea de sclavi. Deşi istoric sclavia a fost abolită conceptul mai persistă încă. Sunt mai mulţi care de mai multe ori îi folosesc pe semenii lor ca şi animale de muncă, sunt mai mulţi care impun în ţările lor condiţii de emigrare pentru a profita şi pentru a obţine beneficii de pe urma emigranţilor. Se poate spune că în zilele noastre problema emigraţiei este cât se poate de mult un fel de manifestare a orgoliului şi a mândriei. Emigrantul care de cele mai multe ori călătoreşte de la est spre vest sau mai bine spus din orient spre occident, de cele mai multe ori este tratat ca şi un fel de animal de muncă sau mai bine spus de sclav. Sunt mai multe state puternic dezvoltate care de cele mai multe ori ajuns la ceea ce se poate spune comerţul cu emigranţi. Aceasta este cât se poate de mult un produs la mândriei şi al orgoliului care există în zilele şi în timpurile noastre.[8]

Toate aceste lucruri se poate spune că ne fac imaginea sau mai bine spus aduc în discuţie ceea ce se poate spune actualitatea ideii de smerenie şi de modestie. După cum am spus aici vom insista mai multe asupra faptului că smerenie şi modestia sunt asemănătoare dar nu identice. Există cât se poate de mult o diferenţă între modestie şi smerenie. Pe aceasta o vom aborda pe larg şi exhaustiv în rândurile care vor urma. Realitatea a demonstrat că există şi

---

[7] Dan Lungu, *Sunt o babă comunistă* (Editura Polirom: Iaşi, 2009).

[8] Evident există şi alte forme de a îl „subjuga” sau mai bine spus de a îl „submina” pe om. Una dintre aceste forme este cât se poate de mult interogatoriul şi spionajul. Gabriel Liiceanu, *Dragul meu turnător* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2013).

cazuri în care unii dintre noi am devenit pradă mândriei inconştient. Sunt de exemplu naţiuni sau etnii care cultivă minorilor un profund simţ sau o profundă trăire în mândrie printr-un spirit ultranaţionalist. Aceste cazuri vor fii în atenţia noastră. Nu voim să facem din problema sau din tema smereniei un lucru care este mai mult decât ceea ce este ea dar voim să prezentăm sau mai bine spus să demonstrăm că smerenie este un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere sau mai bine spus pe care trebuie să ţinem cont. Sunt mai mulţi care ne spun că în realitatea smerenia şi mândria sunt aspecte sau lucruri care ţine foarte mult la obscurantism sau de ce nu de un fel de misticism bolnăvicios. Auzim de mai multe ori că ni se spune: cum poate Biserica Creştin Ortodoxă să susţină smerenia când omul este în realitate o fiinţă atât de mică într-un univers atât de mare? Sunt miliarde de planete dintre care omul a ajuns numai pe una, pe lună? Cum poate Biserica să ne ceară să fim smeriţi când unii astronomi ne vorbesc de constelaţii şi de conecţii galactice şi intergalactice? Cum poate Biserica să ne ceară să fim smeriţi când se poate vedea că de mai multe ori omul duce o viaţă scrută şi sfârşeşte tragic în mormânt? Este adevărat că există multă tragedie în existenţa omului dar acest lucru nu înseamnă că trebuie să ne refulăm durerea şi suferinţa în mândrie care ne spun autorii biblici şi sfinţii părinţi este cât se poate de mult opusă lui Dumnezeu şi credinţei în Dumnezeu. Smerenia aduce cu sine un lucru de care mai puţină lume este conştientă. Smerenia este cea care ne face plăcuţi în faţa lui Dumnezeu. Acesta este un adevăr de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să îl avem în vedere. Faptul că smerenia este un lucru care este pe placul lui Dumnezeu este un fapt care trebuie să ne aducă în vedere că trebuie să ne împropriem smerenia şi să fim cât se poate de mult în căutarea ei. Sunt puţini în zilele noastre care se gândesc la problema smereniei. Acest lucru de mai multe ori se poate spune că este cauza la mai multe neajunsuri şi la mai multe neîmpliniri ale omului contemporan. De cele mai multe ori omul contemporan este un om nefericit fiindcă el nu are noţiunea de modestie şi de smerenie în viaţa lui. Fără de smerenie şi de modestie acest om încet devine nefericit şi neîmplinit. Acest lucru s-a putut vedea de mai multe ori lumea de azi de mai multe ori crede că totul îi este permis. Aşa se face că în localităţile şi în metropolele noastre mândria devine o metodă de separaţie. Ne separăm unii de alţii tocmai din cauza mândriei şi a orgoliului. Mândria şi orgoliul sunt cele care de cele mai multe ori fac separaţii cât se poate de mari şi de uriaşe între noi. Aceste lucruri sfârşesc prin a face lumea după cum am mai spus o monadă închisă. Semenul nu devine o metodă de deschidere ci una de închidere, fiindcă de cele mai multe ori „semenul” nu se pleacă în faţa orgoliului nostru.[9]

CAPITOLUL 1

MODESTIA CA VIRTUTE MORALĂ

Se poate spune că din cele mai vechi vremuri omul a ajuns la ceea ce cunoaştem azi ca şi virtutea modestiei. Modestia este o atitudine şi un lucru cât se poate de mult care aduce în

[9] Emanciparea sinelui de cele mai multe ori ajunge să se manifeste ca şi un fel de mândrie crasă. Sunt mai multe curente psihologice care susţine că în realitate sinele omului nu are nevoie ne smerenie fiindcă el este la drept vorbind în „expansiune.” În acest sens, sunt mulţi psihologi şi psihanalişti care sunt străini viaţa religioasă care ne spun că mândria este un lucru bun fiind un fel de combustie a sinelui şi a persoanei umane. Evident, acest lucru este fals. Nu trebuie să confundăm emanciparea sinelui cu mândria sinelui. Carol S. Pearson, *The hero within: six archetypes we live by* (San Francisco, 1989).

om o atitudine care este lipsită de îngâmfare, de emfatuare sau de aroganţă. În acest sens, se poate spune că de cele mai multe ori când citim o carte de morală sau de etică creştină vom vedea că în cele din urmă ni se spune că modestia este cât se poate de mult un lucru care ţine de caracterul sau de ceea ce este bine sau de bunătatea omului. Un om bun în plan moral nu poate să fie decât un om bun. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate sau mai bine spus un fapt pe care nu îl putem contesta în cele din urmă. De cele mai multe ori se poate vorbii de o virtute o modestiei în mediul social. În acest capitol vom vorbii mai pe larga despre ceea ce este virtutea morală a modestiei în plan social. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce defineşte şi ceea ce susţine sau mai bine spus ceea ce menţine relaţia sau sensul final al modestiei. Modestia se poate spune că este de cele mai multe ori o virtute socială. Acest lucru este ceea ce ne face să ne relaţionăm că semenii din jurul nostru. Un astfel de caz de smerenie şi de modestie a fost în aghiografia creştină Sfântul Arsenie cel Mare.

Întrebându-l odată avva Arsenie pe un bătrân egiptean despre gândurile sale, altul l-a întrebat văzându-l:
– Avva Arsenie, cum de îl întrebi tu pe acest ţăran despre gândurile sale, care ai atâta învăţătură grecească şi de-a Romei?
– Învăţătura Romei şi pe cea grecească o am, dar alfabetul ţăranului acesta nu l-am învăţat.[10]

Este cât se poate de adevărat că în lumea noastră de cele mai multe ori smerenie şi modestia are cât se poate de mult o valoare sau o importanţă cât se poate de mult morală. În mentalitatea populară sau ca să îl parafrazăm pe Jung, în „inconştientul colectiv,” de cele mai multe ori modestia este văzută ca şi o calitate şi ca şi o virtute socială. În realitatea omul trebuie să fie modest. Acest lucru este o sintagmă pe care o auzim de mai multe ori. Modestia însă de mai multe ori poate fii cât se poate de mult interpretată greşit. Au existat mai mulţi mari oameni de stat care de mai multe ori au mimat sau mai bine spus au imitat modestia pentru a obţine mai multe funcţii, averi sau venituri monetare. Se cunoscut astfel mai multe cazuri de persoane politice care candidează la funcţii înalte din ierarhia noastră socială şi de cele mai multe ori aceste persoane afişează o modestie şi o stare de a fii modest. La o analiză mai profundă se poate vedea că în realitate aceste persoane sunt cât se poate de mult departe de a fii modeste. Să nu uităm prin urmare că în mediul social de cele mai multe ori modestia este cât se poate de mult un lucru care este preţuit. Opiniei publice se poate spune că nu îi plac orgolioşii, cel puţin la nivel oficial. Realitatea este că sunt mulţi impostori care asumă chipul modestiei pentru a îşi atinge scopul. Modestia este un lucru care de mai multe ori este greşit interpretat în zilele noastre. Omul modest în primul rând este un om de caracter sau mai bine spus un om de valoare. El este conştient că atunci când se raportează la Dumnezeu nu este mare lucru. S-a spus de mai multe ori că pentru imensitatea acestui univers omul nu este decât un fir de praf. Totuşi, Dumnezeu este autor al acestui univers şi el nu doreşte neantizarea sau distrugerea noastră. Aceste lucru este bine să le avem în vedere când vorbim despre modestie şi despre ceea ce înseamnă în cele din urmă modestia. Modestia este un lucru care ţine foarte mult de moralitate, dar care după cum vom vedea în continuare ea nu este singurul nivel al stării de caracter sau mai bine spus al stării de legătură cu Dumnezeu. În plan social s-a putut vedea o mare diferenţă dintre omul modest şi omul arogant. Omul arogant este de cele mai multe ori un om individualist şi un om care se gândeşte numai la sine. Aroganţa este cea care se poate spune aduce cu sine o viziunea

[10] Sfântul Arsenie cel Mare, *Patericul egiptean* (Alba Iulia, 1991).

egocentrică a existenţei şi a lumii în care nu mai este loc pentru ceilalţi. S-a putut vedea că de cele mai multe ori oamenii aroganţi au foarte puţini prieteni şi uneori nici un prieten.[11]

Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori modestia este una dintre însuşirile morale pe care le poate avea un om, dar ceea ce trebuie să ştim este că modestia poate fii o calitate şi a oamenilor care nu cred în Dumnezeu. Acest lucru este aşa fiindcă sunt mai mulţi oameni care nu au nici un fel de credinţă în Dumnezeu dar se poate vedea că unii dintre ei afişează un anume gen de modestie. Acest lucru face distincţia fundamentală dintre modestie şi smerenie despre care vom vorbii în rândurile care vor urma. De cele mai multe ori modestia este un lucru care lipseşte în lumea noastră şi acest lucru are loc din cauza faptului că de cele mai multe ori omul este cât se poate de mult centrat pe propria persoană. În mas media acest lucru este cât se poate de evident. Sunt mai mulţi care deţin averi mari şi fac din acest lucru un prilej de laudă. Este cât se poate de adevărat că oamenii bogaţi din zilele noastre sunt de cele mai multe ori şi oameni extrem de celebrii. Este interesant să remarcăm faptul că de cele mai multe ori bogăţia din zilele şi din timpurile noastre sunt garantul celebrităţii. Se ştie că de cele mai multe ori celebritatea îngâmfă şi duce la pierderea modestiei. De mai multe ori lumea din zilele noastre uită de scriitori, de sculptori, de marii artişti tocmai fiindcă ei nu deţin averi colosale şi pentru acest lucru „opinia publică” îşi pierde interesul în a îi recunoaşte ca şi valori şi oameni de seamă.[12] Vom ilustra acest lucru cu o pildă.

Odată, demult, mă plimbam împreună cu tatăl meu când, la o cotitură, el se opri deodată. După o clipă de tăcere, mă întrebă:

- În afară de ciripitul păsărelelor, mai auzi şi altceva?

Îmi ascuţii auzul şi, după câteva secunde, îi răspunsei:

- Aud zgomotul unei căruţe...

-Aşa este, spuse tatăl meu. Este o căruţă goală.

Îl întrebai:

- Cum de ştii că este o căruţă goală, dacă încă nu o putem vedea?

Iar el îmi răspunse:

- E foarte uşor să ştii când o căruţă este goală, e din cauza zgomotului. Cu cît este mai goală, cu atât face mai mult zgomot.

Astăzi, adult fiind, când văd o persoană care vorbeşte prea mult, întrerupând conversaţia celorlalţi, dovedindu-se inoportună, lăudându-se cu ceea ce posedă, simţindu-se atotputernică şi dispreţuindu-i pe cei din jurul ei, încă mi se pare că mai aud vocea tatălui meu, spunând: "*Cu cît este mai goală căruţa, cu atât mai mult zgomot face*".

Smerenia constă în a trece sub tăcere virtuţile noastre şi de a le permite altora să le descopere. Nu uitaţi că există oameni atât de săraci, încât nu au nimic altceva decât bani și o mândrie pe seama lor. Se poate vedea că acolo unde lipseşte modestia de cele mai multe ori persoane experimentează ceea ce se poate spune un gol lăuntric sau mai bine spus un fel de deşertare a persoanei. Sunt mai multe cazuri de acest fel şi trebuie să avem în vedere ceea ce am putea denumii consecinţele lipsei de modestie. După cum am enunţat în pilda de mai mult se poate spune că de cele mai multe ori paradoxul este că oamenii mici vor să fie cât se poate de mult importanţi şi de seamă în timp ce oamenii mari cu adevărat sunt cât se poate de mult modeşti. Modestia este o temă care în zilele noastre nu preocupă pe multă lume acest lucru fiindcă de cele mai multe ori ea nu este un bun care aduce câştig şi venim imediat. Realitatea

[11] Louis Dumont, *Eseu asupra individualismului* (Editura CEU, 1997).
[12] Fericitul Ieronim, *Despre bărbaşi iluştrii şi alte scrieri* (Editura Paideia, 1997).

este că de cele mai multe ori ne-am învăţat în timpurile noastre să vedem oamenii într-un mod superficial. Mai mulţi dintre liderii noştri sunt oameni care nu au nici cea mai vagă sau nici cea mai simplă noţiune de modestie. Acest lucru duce ca de cele mai multe ori ei să devină aroganţi şi să îi privească pe cei simpli şi fără nici un statul social ca şi „cantităţi neglijabile.” Atunci când omul nu este modest se poate spune că el nu mai este o persoană ci un individ. De ce spunem acest lucru? Spunem acest lucru fiindcă persoana este o entitate care este deschisă în spre semeni în timp ce individul este de cele mai multe ori dominat de principiul egoist. Individul de cele mai multe ori este cel care face individualitatea. El nu vrea să se deschidă sincer spre ceilalţi şi vrea ca el să fie singura persoană. Se poate spune că acestea sunt principalele trăsături ale omului lipsit de modestie.[13]

Realitatea este că de cele mai multe ori trăim într-o lume care de cele mai multe ori ne obişnuieşte cu ceea ce am putea denumii un fel de cult al celebrităţii. Aceste celebrităţii de cele mai multe ori sunt cât se poate de mult un fel de persoane care de cele mai multe ori stau undeva extrem de sus la o distanţă augustă faţă de restul celor care sunt simpli muritori de rând. Acest cult al celebrităţii este cât se poate de mult ceea ce poate de mult cultul superstarului care de cele mai multe ori este un adevărat sfânt contemporan. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realităţi care sunt lipsite de factorul sau mai bine spus de ceea ce denumim sau de ceea ce este modestia. Modestia este un lucru care trebuie să ştim că este de foarte puţin interes în zilele noastre. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate a lumii în care trăim. Acest fapt este cât se poate de mult ceea ce defineşte şi ceea ce susţine ceea ce se poate denumii realitatea a ceea ce denumim „cultul superstarului.” Superstarul modern sau contemporan este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care este cât se poate de mult fără nici un fel de simţ al modestiei şi al ceea ce înseamnă a fii modest. Modestia este prin urmare un lucru care de cele mai multe ori ne duce în spre ceea ce se poate spune adevărata noastră persoană. Tendinţa generală a omului este să se vadă pe sine mai multe decât este. În acest sens, se poate spune că smerenia este când se poate de mult o modalitate de a ne descifra pe noi înşine.[14]

După cum am spus, de cele mai multe ori omul este un lucru care vrea să fie mai mult decât este şi la fel de bine el vrea ca acest lucru să fie recunoscut şi de ceilalţi. Cei care nu au multă minte vor să aibă multă minte, cei care nu au multă tărie fizică vor să aibă tăria fizică, cei care nu au frumuseţe vor să aibă şi mai multă frumuseţe. Se poate spune că de mai multe ori omul ajunge să trăiască mai multe drame fiindcă el nu este mulţumit de sine sau mai bine spus cu ceea ce i-a oferit Dumnezeu. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ţinem cont. De cele mai multe ori ceea ce ştim că este firesc devine nefiresc atunci când omul nu are modestie. După cum am spus, trăim într-o lume care de mai multe ori ne încurajează la ceea ce se poate spune extravaganţă şi la tot ceea ce este extravagant. Acest lucru este după cum am spus o realitate a lumii în care trăim. Lipsa de modestie apare acolo unde omul nu este mulţumit cu sinele său. Acest lucru are loc de mai multe ori. Se poate vedea în zilele noastre un fel de tendinţă a modifica ceea ce a lăsat Dumnezeu în mod natural. Atunci când omul nu este mulţumit cu darurile pe care le-a primit de la Dumnezeu este poate spune că el nu este modest. Modestia în sens moral este cât se poate de mult un fel de acceptare a

[13] Este de amintit aici că forma de conducere şi de organizare a Bisericii Creştin Ortodoxe este cât se poate de mult sinodul. Sinodul este foarte mult o modalitate de a comuniune care de cele mai multe ori exclude individualismul şi în ultimă instanţă aroganţa. Ioan Rămureanu, *Istoria bisericească universală: 1-1054* (Editura Institutului Biblic şi de Misiunea al Bisericii Ortodoxe Române: Bucureşti, 1987).

[14] Constantin Coman, *Erminia duhului* (Editura Bizantină: Bucureşti, 2002).

darurilor cu care Dumnezeu ne-a înzestrat pe toţi. Ştim că de mai multe ori aceste daruri sunt cât se poate de mult realităţi pe care Dumnezeu le stabileşte. De mai multe ori însă omul nu este mulţumit cu ceea ce primeşte de la Dumnezeu. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult adevărat că în cele din urmă modestia este cea care îl face pe om să fie cât se poate de mult mulţumit sau să accepte voia lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este Cel care în cele din urmă ne duce în spre ceea ce se poate spune acceptarea propriei persoane. Nici o persoană nu este identică cu alta dar ceea ce trebuie să ştim este că nici o persoană nu este înzestrată la fel de mult ca şi alta. Acest lucru a adus în discuţie faptul de ce unii sunt înzestraţi de Dumnezeu Tatăl cu foarte mult în timp ce alţii cu foarte puţin. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi care ţin de ceea ce este sau de cum se manifestă voinţa lui Dumnezeu.

Ceea ce s-a putut remarca este că de cele mai multe ori omul ajunge să fie cât se poate de mult mulţumit cu ceea ce are atunci când el devine modest. După cum am spus este o mare diferenţă în sens duhovnicesc între modestie şi smerenie. Modestia este după cum am spus o trăsătură universală a marilor oameni sau a adevăratelor personalităţi. Acest lucru a fost de mai multe ori subliniat şi amintit de sfinţii părinţi. Marile personalităţi au fost cât se poate de mult oameni modeşti şi care au trăit o viaţă de modestie. Lipsa de modestie este un lucru care de cele mai multe ori ne duce la ceea ce se poate spune o supraevaluare a persoanei care este de cele mai multe ori un lucru periculos. Modestia este cât se poate de mult un lucru care ne face să ne apreciem pe noi înşine la justa noastră valoare. La fel de bine trebuie să ştim că acolo unde nu există modestie ea poate fii cultivată. Este nevoie să cultivăm modestia şi să ştim ceea ce este modestia în sens final. Aroganţa este un lucru care de cele mai multe ori suprimă modestia. Mai mult decât atât, aroganţa este cea care ne face să îi desconsiderăm şi să îi dispreţuim pe cei din jurul nostru. Aroganţa este un defect care face mai multe ravagii în zilele noastre. Fie că suntem pe un stadion de sport, fie că suntem la un spectacol în aer liber, fie că suntem într-o adunare populară, de cele mai multe ori aroganţa este cea care ne face să îi vedem pe cei din jurul nostru ca fiindu-ne inferiori.[15]

Am ales să vorbim în această carte despre modestie ca şi virtute morală fiindcă de cele mai multe ori se poate spune că omul de azi nu este preocupat prea mult de ceea ce ştim şi de ceea ce putem denumii ca şi moralitate. Acest lucru este o realitate care ţine foarte mult de ceea ce am putea denumii sensul moral al existenţei. Există un sens moral al existenţei şi se poate spune că acest sens de cele mai multe ori este o realitate care de cele mai multe ori o trecem cu vederea. Lipsa de modestie se poate spune că este şi o lipsă de moralitate. Acest lucru nu înseamnă că un om care nu este modest este un om imoral. De cele mai multe ori auzim de faptul că moralitatea este un lucru care se moşteneşte. Realitatea este că morala este o disciplină de studiu în facultăţile de teologie creştin ortodoxă. Acest lucru poate fii văzut pentru cei care sunt doritori. Omul moral este un om care este conştient de ceea ce este sau de modul în care este definită modestia. Trebuie să ştim acest lucru. S-a putut vedea că mai multe dintre conflicte şi mai multe dintre neînţelegerile care apar în lumea noastră sunt cât se poate de mult bazate sau mai bine spus au ca şi cauză lipsa de modestie. În ţările puternic industrializate se poate spune că acest lucru este de cele mai multe ori o realitate care nu poate fii trecută cu vederea. Se ştiu în acest sens mai multe războaie care au început

[15] S-a spus de mai multe ori că lumea noastră este guvernată de principiul „legea junglei." Acest lucru este cât se poate de mult fals şi neadevărat. Trebuie să avem în cele din urmă un simţ al realităţii ultime sau al omului aşa cum îl vede Dumnezeu. Daniel Klein, Thomas Cathcart, *Heidegger şi un hipopotam intră pe Porţile Raiului* (Bucureşti, Humanitas: 2014).

fiindcă nu exista sau mai bine spus nu a fost modestie. De mai multe ori unii ajung să cultive un fel de orgoliu naţional care este mai presus de viaţă. În numele acestui orgoliu naţional au murit mai mulţi oameni şi de ce să nu spunem că el a fost pretextul la mai multe crime.

Realitatea este că modestia este o temă spinoasă pentru zilele şi timpurile noastre. Sunt mulţi care se simt neplăcut atunci când li se pune în vedere tema sau problematica modestiei. Modestia este în sine un lucru de preţ şi de mare valoare doar că sunt mai mulţi care neagă acest fapt şi acest lucru. Sensul modestiei nu este de a ne dezintegra ca şi persoane ci de a ne face conştienţi de graniţele şi de limitele noastre ca şi persoane şi ca şi existenţe individuale. Omul modest de cele mai multe ori este luat de cei fără de minte ca şi un om inferior şi de ce nu ca şi un om care nu are nici o valoare. În timp ce marile personalităţi de cele mai multe ori ajung la ceea ce se poate spune nevoia sau necesitatea de a cultiva sau de a mării modestia, cei fără de minte de cele mai multe ori cultivă orgoliul şi aroganţa.[16]

Vom ilustra acest lucru cu o întâmplare care a avut loc în timpul celui de al II-lea război mondial. Se ştie că în timpul celui de al II-lea război mondial s-au făcut mai multe distrugeri. O astfel de distrugere au făcut armatele naziste aliaţilor şi aceştia au fost obligaţi să trimită soldaţi cu un sergent să dea la o parte un stâlp mare de fier care căzuse pe o cale ferată folosită de aliaţi. Sergentul a luat soldaţii şi s-a dus la faţa locului. Acolo a început să răcnească la soldaţi:

- Haideţi boilor, mişcaţi-vă.

Soldaţii s-au pus pe muncă. Fiindcă stâlpul era de fier soldaţii se mişcau foarte greu.

- Netoţilor mai repede. Haideţi mişcaţi-vă imbecililor. Parcă sunteţi de mămăligă toţi. Băi nespălaţilor nu auziţi?

Din întâmplare un străin a trecut pe acolo. El nu s-a putut abţine să nu îl întrebe pe sergent care răcnea cât îl ţineau plămânii:

- Nu te supăra ce faceţi aici?
- Eşti orb?
- Nu.
- Nu vezi că dăm stâlpul departe de pe linie.
- Dar tu nu îi ajuţi?
- Nu vezi că eu sunt sergent.
- Şi ce este dacă eşti sergent?
- Un sergent dă ordine şi el nu execută ordine.
- Te superi dacă îi ajut şi eu?
- Dacă eşti imbecil, de ce nu?

Străinul s-a pus cot la cot cu soldaţii şi încet stâlpul a fost dat la o parte şi calea ferată eliberată.

- Soldaţi, dacă mai aveţi nevoie să mă chemaţi fiindcă eu stau în apropriere, a spus străinul.
- Dar cine eşti tu mă şmechere? A întrebat iritat sergentul.
- Eu sunt generalul batalionului tău.

Povestea spune că a doua zii sergentul a fost demis din armată.

[16] Acest gen de atitudine îl plasează pe om în ceea ce am putea denumii o stare sau o modalitate de a fii cât se poate de mult departe sau de ce nu separată de modestie. În acest sens, se poate spune că un om modest este cât se poate de mult un om cinstit. Damaschin Grigoriatul, *Minunile- mărturie a dreptei credinţe* (Editura Areopag: Bucureşti, 2012).

Am spus această întâmplare pentru a evidenţia ceea ce este modestia. De cele mai multe ori modestia este cum se poate spune elementul surpriză sau mai bine spus ceea ce nu ne aşteptăm. În lumea noastră modestia este într-o mare criză fiindcă oamenii de azi nu sunt interesaţi sau mai bine spus nu sunt preocupaţi de modestie. Acest lucru face ca lumea noastră să fie o lume mai puţin frumoasă. Atunci când lumea de azi este preocupată de modestie şi de ceea ce este modestia de cele mai multe ori este cât se poate de superficial şi de ce nu cât se poate de mult fără de nici un fel de interes profund. Modestia este un lucru frumos şi este un lucru pe care trebuie să îl cultivăm. Dacă lumea de azi ar fii modestă am trăi într-o lume cu mult mai frumoasă şi mai bună decât cea pe care o ştim.[17] Faptul că modestia este un lucru care lipseşte din lumea noastră o demonstrează de cele mai multe ori genul de viaţă sau modul de viaţă pe care îl duc mai mulţi semeni de ai noştri. Se poate vedea în zilele noastre o tendinţă a lumii şi a oamenilor în general după funcţii mari. Sunt mai mulţi care se dau în vânt după funcţii şi onoruri care le aduc ceea ce se poate spune un fel de satisfacţie a egoului şi a mândriei. Sunt foarte puţini oamenii dintre noi care gândesc şi care consideră modestia în termeni morali. De cele mai multe ori modestia este asimilară ori cu un obicei ori cu o modă. Sunt mulţi care sunt de părere că modestia este o modă. Dacă este la modă să fi modest atunci vor fii foarte mulţi care vor fii modeşti. Acest lucru se poate vedea de mai multe ori în zilele noastre. Realitatea este că modestia nu este o modă. Ea este o trăsătură care ţine de moralitatea omului. În acest sens se poate spune că sunt puţini oameni de stat care ajung să fie modeşti şi în acest sens se poate spune că moralitatea lor este chestionabilă. Fie că este ministru, senator, prim ministru sau chiar preşedinte, modestia este o virtute şi ea nu trebuie exclusă. Realitatea este că au existat şi oameni de stat care au fost modeşti dar aceştia au fost mai puţini. În istorie a rămas celebru cazul domnitorului român Ştefan cel Mare care deşi era un om cu o foarte mare putere mergea să se sfătuiască cu Sfântul Daniil Sihastru. Ni-l putem imagina pe Ştefan cel Mare care părăsea curtea domnească unde avea nenumăraţi servitori şi sfetnici [şi chiar un paharnic care este pus numai să toarne vin în paharul domnitorului] pentru a merge la chilia sărăcăcioasă a Sfântului Daniil Sihastru şi a îi cere sfatul. A fost o dovadă de modestie din partea lui Ştefan cel Mare.[18]

După cum s-a putut vedea de cele mai multe ori modestia dispare atunci când omul este pe o funcţie mare. S-a spus de mai multe ori că funcţia îl schimbă pe om. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Cei care doresc funcţii mari este bine să ştie că nu trebuie să fie numai competenţi pentru funcţia la care râvnesc ci ei trebuie să fie cât se poate de mult şi modeşti. Acest lucru se poate spune că este una dintre cele mai mari calităţi a unui om care deţine o funcţie importantă. Realitatea este că omul cu cât are mai mult cu atât doreşte şi mai mult şi în acest sens de cele mai multe ori el uită să se oprească. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori în lumea noastră. Sunt mai mulţi cei care odată ce ajung pe o funcţie mare uită definitiv de unde au plecat sau cine au fost mai înainte. Acest lucru nu este bun. Am spus la începutul acestui capitol că de cele mai multe ori modestia este cât se poate de mult un lucru care se defineşte în termenii virtuţilor morale. Câţi dintre noi sunt oare interesaţi în zilele noastre de virtuţi? Câţi dintre noi îşi ridică cu seriozitate problema moralităţii şi a ceea ce este moral? Câţi dintre noi sunt de părere că a duce o viaţă morală este un lucru cât se poate de mult frumos şi bun? Sunt foarte puţini. Adevărul este că lumea de azi se îndreaptă foarte uşor în spre un fel de stare sau un fel de viaţă hedonistă. Sunt mai

---

[17] Andrei Andreicuţ, *Mai putem tări frumos? Pledoaria pentru a viaţă morală frumoasă* (Alba Iulia, 2004).

[18] Grogorie Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, (Editure. Hyperion, Chișinău, 1990).

mulţi care nu văd sensul de a fii modest din moment ce viaţa se contrazice cu acest lucru. Omului de azi îi place totul la dimensiuni mari: îi plac maşinile mari şi late, îi plac casele mari şi înalte, funcţiile mari care dacă se poate să aibă tot globul ca şi activitate. Când am decis să scriu această carte am ştiut că îmi voi atrage asupra mea foarte multă ură aceasta fiindcă se poate vedea foarte bine că modestia nu este o temă care îl preocupă pe omul contemporan. Mi-am asumat acest risc din dorinţa de a spune adevărul şi a menţine ceea ce este adevărat. Adevărul este că de cele mai multe ori suntem departe de a ceea ce se poate spune o concepţie a vieţii modestă şi a modestiei. Ne ducem viaţa marea majoritate dintre noi departe de idealul sau de scopul modestiei. Este bine să ştim acest lucru şi să îl avem în vedere. Modestia după cum am spus nu este numai o însuşire morală a omului ci este de cele mai multe ori un mod de a fii. Ea ne permite să ne vedem pe noi aşa cum suntem sau în termenii lui Socrate „să ne cunoaştem pe noi înşine."[19]

Prin urmare se poate spune că este nevoie în zilele noastre să ajungem la o mai mare conştiinţă a ceea ce este şi a modului în care concepem smerenia şi tot ceea ce ţine de smerenie. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere şi asupra căruia trebuie să insistăm mai mult. Oamenii modeşti din zilele şi din timpurile noastre sunt de mai multe ori trataţi şi consideraţi inferiori. Este în fierea lucrurilor după mentalitatea de azi ca omul să se laude şi să se „exprime" deplin pe sine. Modestia după cum am spus este un lucru care există de mai multe ori în societatea noastră ca şi un fel separat sau diferit de ceea ce înţelegem prin ea. Sunt mai mulţi omeni care au noţiunea modestiei şi nu au deloc noţiunea smereniei. De cele mai multe este necesar să ştim că există această diferenţă dintre modestie şi smerenie. Modestia se manifestă în viaţa socială în mai multe feluri. De obicei opinia publică apreciază modestia sau chiar o cere de la persoanele publice. În secolul al XX-lea comunismul se poate spune că a fost cât se poate de mult un fel de ideologie a modestiei. Comunismul secolului al XX-lea este un fel de ideologie care de cele mai multe ori spunea că toţi marii lideri comunişti dintre care primul a fost Lenin sunt modeşti. Liderul comunist trebuia să fie cât se poate de mult un lider modest care era reprezentatul celor mulţi şi mai ales a clasei muncitoare. În realitate modestia liderilor comunişti era doar una aparentă fiind mai mult un fel de „ascunzătoare" a unui sistem care funcţiona pe principiul totalitar.

Se poate spune că şi imaginea capitalistă a omului era cât se poate de mult o imagine a modestiei. Magnatul capitalist care are mai multe milioane de capital în contul său de bancă se poate spune că şi el era cât se poate de mult un om modest. În realitate sunt foarte mulţi lideri capitalişti care sunt realmente modeşti.[20] De cele mai multe ori s-a putut vedea că oamenii extrem de bogaţi sunt cât se poate de mult lipsiţi de modestie. Acest lucru îi face ca de mai multe ori să fie dezaprobaţi sau mai bine spus să intre în dizgraţiile opiniei publice. Modestia după cum am spus este o virtute care atunci când este practicată îl fereşte pe om de foarte multe lucruri rele. Omul modest este un om care nu atrage atenţie asupra sa. El trece de cel mai multe ori neobservat pentru cei superficiali şi cei de moravuri uşoare. După

[19] Faptul că mai mulţi mari filosofi ai lumii au fost modeşti este o realitate şi nu trebuie să uităm acest lucru. Marii filosofi au fost de cele mai multe ori oameni cât se poate de modeşti. Se ştie că la un moment dat Solon care şi el a fost un om mare şi înţelept a fost întrebat de un rege orgolios care era îmbrăcat în toată pompa sa dacă a văzut vreodată ceva mai frumos. Solon i-a răspuns că a văzut: păunii care sunt frumoşi natural şi nu artificial. Diogenes Laierţios, *Vieţile filosofilor* (Editura Polirom: Iaşi, 1997).

[20] Au existat mai multe producţii cinema şi seriale de televiziune în secolul al XX-lea care ne obişnuiau cu ceea ce se poate spune „modestia capitalistă." Magnatul capitalist era cel care avea serviciul undeva într-o mare metropolă şi el locuia undeva retras în câmpie sau la munte. Se poate vedea şi aici că în cazul actorilor aceşti pot fii vectori ai modestiei. Ivana Chubbuck, *Power of the actor* (Editura Gotham, 2005).

cum am spus, au fost mai multe cazuri de ideologii politice şi sociale care au susţinut nevoia de modestie în zilele noastre. Lipsa de modestie în mediul social de cele mai multe ori se cumulează în ceea ce cunoaştem prin tupeu şi tupeism. Ce este tupeismul? Tupeismul este o realitate care este extrem de întâlnită în zilele noastre. A avea tupeu înseamnă îndrăzneală, cutezanță care întrece limita cuvenită; obrăznicie, impertinență. Realitatea este că pe tupeist îl vedem la televizor, îl vedem în funcţii înalte şi uneori chiar şi preşedinte, pe tupeist îl vedem uneori organizând biserici şi fiind marele lider al comunităţilor de la biserică. Pe tupeist îl putem vedea în oraşele sau în statele noastre, îl putem vedea între marii lideri ai lumii sau îl putem vedea în cel care stabileşte ce impozite sau ce taxe trebuie să plătim statului din care facem parte.

Nu credem că este exagerat când spunem că tupeismul este o maladie sau mai bine spus o boală a timpurilor sau a secolului al XXI-lea. Sunt oameni care fiind departe de orice noţiune autentică de modestie joacă un spectacol de prost gust uneori cu chiar vieţile noastre. Tupeul este la drept vorbind ceea ce se opune modestiei. Nu poate fii tupeu şi modestie în aceiaşi persoană. De cele mai multe ori uităm de faptul că sunt mulţi care subzistă sau se hrănesc din tupeism. Se poate spune că tupeistul este cel care vrea să ajungă la vârf cât mai repede şi fără nici un efort şi călcând peste cadavre. Trebuie să ştim că tupeiştii nu au nici un fel de iertare în cele din urmă. Omul care are tupeu se poate spune că este cel care profită de modestia celor din jur. Modestia este un lucru care ne spune până unde putem ajunge sau până unde ne este permis să mergem. Tupeistul însă este conştient se poate spune că are şi el anumite limite şi anumite limitaţii dar nu voieşte să ţină cont de ele. Tupeismul este se poate spune este o combinaţie de mândrie şi de nesimţire. El este cel care loveşte acolo unde este punctul cel mai sensibil. Tupeiştii sunt oameni care nu au nici jumătate din valoarea unui om modest dar se comportă ca şi cum li se cuvine totul. Lumea noastră se poate spune că la un nivel generic este în starea cum este de cele mai multe ori şi din cauza tupeiştilor. La tupeiştii totul este la superlativ în ceea ce le priveşte propria lor persoană. După cum am spus, tupeiştii sunt cei care în mod conştient interpretează modestia celor din jur pentru a se ridica ei mai presus de toţi. Ceea ce s-a putut vedea este că mai de vreme sau mai târziu tupeiştii au fost în cele din urmă sancţionaţi. Ar fii mult prea multe cazuri şi exemple pentru a ne putea da seama că trăim într-o lume plină de tupeişti. În afaceri, în economie, în mas media, în jurnalism se poate spune că tupeismul este la el acasă.[21]

Prin urmare trebuie să ştim că tupeismul nu are nimic de a face cu ceea ce se poate denumii sau cu ceea ce denumim ca şi modestie. Modestia şi tupeismul se poate spune că sunt categorii sau nivele de influenţă cât se poate de mult separate şi diferite. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ţinem cont. De cele mai multe ori tupeiştii se prezintă pe sine ca şi oameni modeşti şi oneşti ceea ce în realitate este cât se poate de mult fals şi eronat. Se poate spune că tupeismul este o altă faţetă sau mai bine spus un alt punct de manifestare al nesimţirii. Acest gen de mentalitate de mai multe ori ne invadează viaţa privată şi de ce nu viaţa socială. Tupeismul după cum am spus este cât se poate de mult un lucru rău şi de ce nu un lucru pe care trebuie să îl evităm. Se poate spune că diferenţa dintre tupeu şi modestie este că în tupeu omul nu are deloc ceea ce se poate spune conştiinţa sau percepţia sacrului şi a sfinţeniei. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori în lumea noastră. Tupeismul este cât se poate de mult un lucru care de mai multe ori aduce cu sine un gust amar. El după cum am spus este de cele mai multe ori de scurtă durată, dar când este de lungă durată se

[21] Thomas Cathcart, Daniel Klein, *Aristotel şi furnicarul merg la Washington* (Editura Nemira: Bucureşti, 2007).

finalizează în ceea ce se poate denumii ca şi infracţiune. Acest lucru este o realitate de care trebuie să fim conştienţi.

Erostrat e numele unui grec obscur din Efes (oraş elin situat în Asia Mică), ambiţios peste măsură, care ţinea neapărat să ajungă celebru şi numele lui să fie transmis posterităţii. Nefiind însă capabil să-şi câştige această reputaţie printr-o descoperire, o cucerire, o capodoperă sau altă lucrare remarcabilă, a dat foc templului Dianei (în greceşte – Artemisa) din Efes, una din cele şapte minuni ale lumii antice. Fapta a fost săvârşită în anul 356 în. Hr. Deşi efesienii au emis un decret prin care se interzicea, sub pedeapsa cu moartea, de a i se rosti numele, Erostrat n-a fost totuşi uitat. Prin urmare se poate spune că acest gen de mentalitate este cât se poate de mult ceea ce se denumeşte un fel de realitate care de cele mai multe ori este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care ţine de sensul şi de finalitatea a ceea ce înţelegem prin actul modestiei. Modestia este un lucru sau o realitate care de cele mai multe ori ne duce în spre ceea ce deducem ca şi o stare de trăire profundă. În tupeism adevărul este nu există trăire şi de cele mai multe ori se poate spune că tupeiştii sunt cât se poate de mult persoane care în cele din urmă vor fii prinşi şi condamnaţi. Aceste lucruri sunt prin urmare ceea ce se poate spune un lucru care ţine de ceea ce se poate denumii şi de ceea ce am putea definii sensul şi expresia ultimă a iubirii de ceea ce este adevărat şi modest. Modestia este cât se poate de mult un lucru care ne duce în cele din urmă la o înţelegere profundă şi adevărată a ceea ce este şi a modului în care înţelegem sensul şi realitatea ultimă a iubirii de adevăr. Omul modest este un om care se poate spune că în sens generic „stă în banca lui.” Acest lucru se poate vedea că de mai multe ori lumea evită în zilele şi în timpurile noastre. Să ne aducem aminte în acest sens de faptul că modestia este cât se poate de mult o stare care în cele din urmă este o realitate care ţine foarte mult de ceea ce am putea definii ca şi starea supremă sau starea de simplitate deplină. Simplitatea este un lucru de care trebuie să ţinem cont. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care definesc şi cele care susţin ceea ce se poate denumii sensul şi realitatea a ceea ce a fost din primele timpuri simplitatea. Se poate spune că în plan moral modestia este cât se poate de mult o stare care ne duce la simplitate şi la tot ceea ce este simplu şi la tot ceea ce susţine simplitatea. Simplitatea este un lucru care nu poate fii rupt sau mai bine spus separat de modestie.[22]

Modestia după cum am spus este un lucru care atunci când nu există se poate cultiva. Acest lucru se poate spune că ne ajută la ceea ce am putea denumii o conştiinţă superioară de sine. Ajungem la ceea ce se poate spune conştiinţa de sine numai în modestie. După cum am spus în orice om există un imbold de a se vedea pe sine mai mult decât este. Acest lucru dacă nu este oprit la timp este un lucru care nu mai poate fii eradicat din viaţa şi din existenţa omului. Aceste lucruri după cum am spus de cele mai multe ori sunt cât se poate de mult realităţi care susţin ceea ce se poate spune modul în care omul se raportează sau mai bine spus vede existenţa. Orice om în mod real este un om care vrea să iese în relief sau mai bine spus să se afirme. Realitatea este că de mai multe ori oamenii nu ştiu când este cazul să se afirme şi când este cazul să stea retraşi. Acest lucru nu este însă fără nici o semnificaţie. De cele mai multe ori omul ajunge la drept vorbind să ţină cont numai de ceea ce este sau de ceea ce îl interesează în cele din urmă. Se poate spune că modestia este cea care ne face să nu ajungem egoişti. Egoismul este de cele mai multe ori ceea ce se poate spune un sens sau un simţ cât se poate de mult închis şi care nu îl duce pe om în afară de sine ci totul se rezumă

[22] Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate* (Editura Vremea: 2006 reeditare).

numai la sinele propriu.[23] După cum am spus modestia este starea care ne face ca atunci când realmente avem cu ce să ne lăudăm să nu o facem şi să nu ne ţinem mai superiori decât semenii noştri. Realitatea este că sunt foarte puţini cei care reuşesc să facă acest lucru. De cele mai multe ori omul doreşte să fie superior semenilor lor şi în acest mod se poate spune că se nasc foarte multe drame şi dezacorduri în lumea noastră. Modestia se poate spune că este de cele mai multe ori un lucru neplăcut pentru lumea de azi. Se poate vedea de mai multe ori cum anumite ţări se pretind pe sine mai bune decât altele, cum anumite oraşe se văd mai bune decât alte oraşe sau cum anumite corporaţii sunt rivale una cu alta. Toate acestea creează un climat tensionat în lumea noastră. Acest gen de tensiune de mai multe ori se poate spune că nu aduce cu sine nimic bun. Sunt comunităţi în care mândria şi orgoliul sunt cultivate începând cu copii cei mici.

A fii modest presupune a te cunoaşte pe tine însuşi. În acest sens, de cele mai multe ori modestia este un lucru care ne duce în spre viaţa duhovnicească. S-a putut vedea că în viaţa de zii cu zii oamenii modeşti sunt de cele mai multe ori sau ajunge de cele mai multe ori să fie mult mai apreciaţi decât oamenii care nu au nici un fel de modestie în ei. Realitatea este că mai ales în mas media se creează ceea ce se poate spune o cultură a orgoliului. Averi, maşini de lux, diamante sau vile de lux sunt toate exponentele nu a bogăţiei ci de cele mai multe ori a orgoliului şi a extravaganţei. Mas media contemporană se poate spune că face de mai multe ori ca modestia să fie sau să pară ridicolă şi desuetă. Acest lucru fiindcă omenii modeşti par a fii oameni neimportanţi. Evident, acest lucru este o mare greşeală. Se poate vedea în lumea noastră cum de mai multe ori cei bogaţii se iau l-a întrecere într-un spectacol de prost gust. Cu cei bogaţi care de mai multe ori nu au mare lucru de spus se fac emisiuni de televizor, interviziuri în ziare, convorbiri pe internet, se alcătuiesc mai multe topuri cu cine deţine mai multe averi şi se fac mai multe conferinţe de presă. Mas media de cele mai multe ori îl ocoleşte pe cei modeşti fiindcă aceştia la drept vorbind sunt anonimi şi nu au mare lucru de spus. Este cât se poate de adevărat că acest lucru este eronat şi greşit. Oamenii modeşti de mai multe ori trec prin lumea noastră neobservaţi şi fără să fie băgaţi în seamă.[24]

După cum am spus menirea noastră este de cele mai multe ori să îi punem în evidenţă pe oamenii smeriţi şi pe cei care au ajuns la smerenie. Acest lucru este o realitate şi trebuie să o ţinem ca fiind ceva care ţine de menirea noastră. Un vapor fu prins de furtună în largul mării. Valurile îl acopereau, ameninţându-l la toată clipa. Un marinar, trecând pe punte spre a îndeplini o poruncă a căpitanului, fu luat de un val şi aruncat în mare. Era noapte întunecoasă. Se făcu alarmă pe vapor. Săriră ceilalţi marinari ca să-l scape. Unul din ei îi aruncă o frânghie, strigându-i cu glas tare să se agaţe de ea. Dar cel căzut în mare nu putea vedea nimic. În vremea aceasta, într-o cabină, unul din marinari zăcea bolnav, şi aflând pricina larmei de pe punte, se rugă lui Dumnezeu:

- Doamne, ajută-mi şi mie să fiu de folos prietenului aflat în primejdie!

Ca împins de puterea lui Dumnezeu, marinarul bolnav luă lampa din perete şi o aşeză în dreptul ochiului de fereastră a cabinei. Un firişor slab de lumină pătrunse în întunericul nopţii, dar tocmai în clipa aceea, datorită acestui firişor, marinarul căzut în apă, văzu frânghia care i se aruncase de pe punte şi prinzând-o cu putere în mână, fu scăpat de la moarte.

---

[23] S-a spus de mai multe ori că egoismul este cât se poate de mult o cale de pierzanie a omului la fel cum citim în Noul Testament în pilda săracului Lazăr şi a bogatului nemilostiv. Acest lucru este prin urmare o realitate care poate avea consecinţe cât se poate de ample şi de ultime. Marvin J. Besterman, *My journey to heaven: what I saw and how it changed my life* (Ann Arbor, 2012).

[24] Adrian Făgeţeanu, *Viaţa mea, mărturia mea* (Cartea ortodoxă, 2011).

Am spus această întâmplare pentru ca noi să fim conştienţi de faptul că trebuie să îi preţuim pe oamenii modeşti şi să nu îi trecem cu vederea. Acest lucru este o realitate de care trebuie să ţinem cont şi să o avem în vedere. De cele mai multe ori lumea îi găseşte pe oamenii modeşti cât se poate de mult lipsiţi de interes şi fără nici o semnificaţie. Acest lucru este fals şi nu este adevărat. Sunt mai multe persoane care la drept vorbind trăiesc în modestie şi acest lucru este considerat ca fiind a trăi în anonimat. A fii anonim nu este tot acelaşi lucru cu a fii modest. Acest lucru este o realitate. De mai multe ori anonimatul este cât se poate de mult un lucru bun fiindcă sunt mai mulţi care atunci când ajung în centrul atenţiei sau în lumina reflectoarelor se pierd pe sine şi nu mai nici un fel de modestie. Din vieţile sfinţilor se ştie despre Sfântul Antonie cel Mare că la un moment dat a primit o invitaţie de la împăratul de la Constantinopol să vină la el. Sfântul Antonie cel Mare s-a sfătuit cu un alt călugăr:

- Ce să fac, să merg sau să nu merg?
- Dacă vei merge te vei chema Antonie şi dacă nu vei merge te mei chema părintele [ava] Antonie.

După cum am spus este cât se poate de important să ne dăm seama de ceea ce înseamnă sau mai bine spus de valoarea modestiei. Virtutea modestiei a fost cea care a eliberat pe sclavi în antichitate, a ajutat pe cei slabi, a sprijinit pe cei neputincioşi şi a căutat drepturi egale pentru cei care au fost oprimaţi şi persecutaţi. Se poate spune că aceste lucruri sunt toate cele care au derivat din virtutea modestiei. Modestia după cum am spus este o stare de spirit şi este un lucru pe care omul îl face conştient. Această virtute este cea care ne face să îi vedem pe semenii noştri ca şi fraţii noştri şi nu ca şi potrivnicii noştri. Omul orgolios de cele mai multe ori trăieşte drama de a nu fii singurul stăpân a acelor din jur. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care definesc în cele din urmă parametrii adevăraţi în care trebuie să ne raportăm la lumea din jur.[25] Modestia după cum am spus este o virtute care atunci când nu există este de cele mai multe ori posibil de a fii cultivată. Acest lucru este ceea ce trebuie să ne dea speranţă. De cele mai multe ori se poate spune că omul modest este un om serios. Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori modestia şi seriozitatea sunt lucruri care sunt cât se poate de mult două realităţi care se găsesc ca fiind complementare. Acest lucru este o realitate şi trebuie să ţinem cont de ea. Sunt mai mulţi care consideră că de cele mai multe ori un om serios nu trebuie să fie şi un om modest. Acest lucru este cât se poate de mult fals şi neadevărat. Modestia este o temă care are de a face foarte mult cu seriozitatea şi acest lucru este mărturisit de toţi sfinţii părinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe. Omul modest de cele mai multe ori este un om serios şi se poate spune că modestia este cea care îl orientează spre adevăratele probleme ale vieţii şi îl face la drept vorbind să vadă ceea ce este esenţial.
Poetul Gheorghe Alexandrescu a exprimat acest lucru extrem de bine într-o poezie pe care o vom reda în întregime în rândurile care vor urma:

Câinele şi căţelul,
de Grigore Alexandrescu[26]

"Cât îmi sunt de urâte unele dobitoace,
Cum lupii, urşii, leii şi alte câteva,
Care cred despre sine că preţuiesc ceva!
De se trag din neam mare,
Asta e o-ntâmplare:

[25] *Valeriu Anania*, *Din spumele mării*, (Colecţia homo religiosus, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995).
[26] Grogirie Alexnadrescu, *Fabule,* (Bucureşti, 1838).

Şi eu poate sunt nobil, dar s-o arăt nu-mi place.
Oamenii spun adesea că-n ţări civilizate
Este egalitate.
Toate iau o schimbare şi lumea se ciopleşte,
Numai pe noi mândria nu ne mai părăseşte.
Cât pentru mine unul, fieştecine ştie
C-o am de bucurie
Când toată lighioana, măcar şi cea mai proastă,
Câine sadea îmi zice, iar nu domnia-voastră."
Aşa vorbea deunăzi cu un bou oarecare
Samson, dulău de curte, ce lătra foarte tare.
Căţelul Samurache, ce şedea la o parte
Ca simplu privitor,
Auzind vorba lor,
Şi că nu au mândrie, nici capricii deşarte,
S-apropie îndată
Să-şi arate iubirea ce are pentru ei:
"Gândirea voastră, zise, îmi pare minunată,
Şi sentimentul vostru îl cinstesc, fraţii mei."
- "Noi, fraţii tăi? răspunse Samson plin de mânie,
Noi, fraţii tăi, potaie!
O să-ţi dăm o bătaie
Care s-o pomeneşti.
Cunoşti tu cine suntem, şi ţi se cade ţie,
Lichea neruşinată, astfel să ne vorbeşti?"
- "Dar ziceaţi..." - "Şi ce-ţi pasă? Te-ntreb eu ce ziceam?
Adevărat vorbeam,
Că nu iubesc mândria şi că urăsc pe lei,
Că voi egalitate, dar nu pentru căţei."
Aceasta între noi adesea o vedem,
Şi numai cu cei mari egalitate vrem.

Se poate spune că omul modest este un om care îi priveşte pe toţi cei din jur ca şi egalii săi sau mai bine spus îi vede cât se poate de mult ca şi semenii săi. Acolo unde lipseşte modestia de cele mai multe ori omul ajunge să îi vadă pe cei din jur ca şi rivalii săi. Acest lucru este o realitate şi trebuie să îl avem în vedere. Tema modestiei se poate spune că aduce în discuţie modul în care ne raportăm la semenii noştri. De cele mai multe ori îi vedem pe semenii noştri ca şi un fel de unelte pe care le folosim pentru a ne atinge scopurile. La fel de bine se poate spune că de cele mai multe ori tema modestiei aduce cu sine în discuţie ceea ce se poate spune tema egalităţii între oameni. Sunt puţini cei care îi văd pe semenii lor ca fiind egali cu ei înşişi. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori în lumea noastră. De cele mai multe ori se poate spune că sunt puţini cei care ajuns să îi vadă pe semenii lor ca fiind egali. Este o mare virtute a îi vedea pe semenii noştri ca fiind egali fiindcă de cele mai multe ori acest lucru ne face în cele din urmă să îi vedem pe semenii noştri ca fiind creaţi de Dumnezeu. Fiindcă cu toţii venim de la Dumnezeu sau mai bine spus suntem copii lui Dumnezeu se poate spune că în cele din urmă ajungem la ceea ce se poate spune sensul ultim al modestiei. Modestia ca şi virtute moral este cea care ne spune că trebuie să îi vedem pe

semenii noştri ca fiind creaţi de Dumnezeu. Dumnezeu este Cel care ne face să ne schimbăm foarte mult raporturile în ceea ce îi priveşte pe semenii noştri. Acest lucru este un mare adevăr.[27]

Modestia este o virtute morală şi ea se înrudeşte foarte mult cu smerenia. Acest fapt este cât se poate de mult în atenţia moraliştilor creştin ortodocşi.[28] Se poate spune că sunt puţini cei care de cele mai multe ori sunt siguri sau au o definiţie a ceea ce este modestia. Modestia după cum am spus este un lucru care este valabil pentru toţi oamenii. Toţi dintre noi se poate spune că avem la un anumit nivel ceea ce se poate spune anumite daruri de la Dumnezeu. Aceste daruri se poate spune că de cele mai multe ori trebuie folosite atunci când este nevoie. S-a vorbit de mai multe ori de ceea ce se poate spune modestia în plan feminin. Există mai multe femei care de cele mai multe ori ajung să ne facă să credem că frumuseţea lor pe care o au în mod natural este un lucru demn de invidiat şi care trebuie să ne facă să le vedem cât se poate de mult superioare. La femei se poate spune că modestia se poate manifesta cumva separat sau diferit faţă de ceea ce este modestia la un bărbat. Cum este o femeie modestă? Există în zilele noastre un fel de modă de a face din frumuseţea femei ceea ce se poate spune o paradă pe care trebuie să o vadă toată lumea. Fie că este la televizor, la prezentările de modă, în localuri sau restaurante de cele mai multe ori femeile frumoase sunt cele care iasă în relief. Acest lucru este cât se poate de mult o mare greşeală. Femeia este după cum am spus ceea ce se poate spune înzestrată de Dumnezeu cu o anumită frumuseţe dar ea nu trebuie să se fălească cu această frumuseţe sau dacă o face trebuie să o facă în mod discret. Se ştie la fel de bine că frumuseţea femei scade la un anumit moment din viaţa ei. Sunt mai multe femei care asemenea lui Narcis devin îndrăgostite de propria persoană. Acest lucru poate fii foarte uşor văzut mai ales în ceea ce le priveşte pe fotomodele şi cele care prezintă moda. Femeia trebuie să gândească astfel atunci când ea este înzestrată cu o anumită frumuseţe de la Dumnezeu: această frumuseţe este foarte mult un dar de la Dumnezeu. Istoria a cunoscut foarte multe femei care din cauza frumuseţii au ajuns să cadă în mândrie sau în aroganţă. Acest lucru este cât se poate de mult trist şi de ce nu rău. În timpurile noastre sunt mai multe mişcări cu caracter feminist care ne spun că femeia are tot dreptul de a se mândrii cu frumuseţea ei. Adevărul este că o femeie frumoasă dacă nu este şi modestă nu îi aduce nici un beneficiu frumuseţea, ba mai mult se poate spune că frumuseţea este cât se poate de mult un lucru care nu îi face cinste. Atunci când femeile frumoase nu sunt modeste sau mai bine spus nu au nici un fel de noţiune de modestie se poate spune că ele ajung să facă fapte care ulterior le vor regreta. Aceste fapte sunt de cele mai multe ori fapte sau acte de seducţie.[29] După cum am spus, atunci când femeia este străină de virtutea modestiei de cele mai multe ori ea se angajează în jocul seducţiei. Sunt mai multe femei care iubesc seducţia şi tot ceea ce ţine de seducere. Ele ajuns să facă din seducţie un mod de a fii. Sunt femei care fiind străine de noţiunea de modestie seduc de dragul de a seduce. Acest lucru este un mare adevăr şi trebuie să ţinem cont de el.

CAPITOLUL 2

DE LA MODESTIA MORALĂ LA SMERENIA CREŞTIN ORTODOXĂ

[27] Radu Teodorescu, *Binele în religia comparată* (Cugir, 2012).
[28] Leontin Popescu, *Teologia morală ortodoxă* (Galaţi, 2005).
[29] Gabriel Liiceanu, *Despre seducţie* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2010).

După cum am spus de cele mai multe ori se poate spune că modestia şi smerenia sunt asemănătoare dar nu sunt identice. Acest lucru fiindcă după cum am spus sunt mai multe religii şi mai multe credinţe care în cele din urmă ajung la ceea ce se poate spune un concept sau o idee a smereniei dar aceasta la drept vorbind nu este adevărata smerenie creştin ortodoxă. Smerenia după cum am spus este în creştinismul ortodox un lucru care se fundamentează foarte mult în ceea ce am putea spune persoana Domnului şi Mântuitorului Iisus Hristos care a fost la drept vorbind exemplul ultim şi final al smereniei. Se poate spune în acest sens că un prin nivel sau mai bine spus un prim stadiu al smereniei este modestie dar în cele din urmă smerenia este cea care are cu adevărat valoare sau mai bine spus este de preţ în faţa lui Dumnezeu. Se poate spune în acest sens că există o ispită a egoului, o ispită a sinelui care de cele mai multe ori ne face să ne vedem mai frumos decât suntem, mai buni decât suntem, mai drepţi decât suntem, mai delicaţi decât suntem şi mai înţelepţi decât suntem. Tendinţa omului este de cele mai multe ori de a se supraevalua atunci când vine vorba despre ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea a ceea ce este sau a modului în care definim smerenia. Atunci când păşim pe calea religiei smerenia este o virtute cât se poate de mult fundamentală şi cât se poate de mult necesară. Omul ajunge în acest sens să deţină mai multe cunoştinţe: el citeşte din Biblie şi află foarte multe lucruri adevărate şi frumoase, citeşte din vieţile sfinţilor şi află foarte mult lucruri bune, mai apoi citeşte catehisme, citeşte mai multe cărţi de religie şi uneori ajunge de citeşte şi cărţi de teologie. Sunt mai mulţi creştini ortodocşi care ajung la ceea ce se poate spune o sumă mare de cunoştinţe teoretice şi uneori şi practice care sunt cât se poate de mult demne de admirat. Toate aceste lucruri nu sunt de folos omului dacă el nu este şi smerit sau mai bine spus este conştient de noţiunea de smerenie.[30]

Se poate spune că persoana Domnului Iisus Hristos este exemplul ultim de smerenie şi în acelaşi timp este modelul nostru ultim de smerenie. Smerenia în creştinismul ortodox nu este o cerinţă a preoţilor ci este o cerinţă a lui Dumnezeu. S-a spus în acest sens că „Dumnezeu celor mândrii le stă împotrivă în timp ce celor smeriţi le dă har." Smerenia în sensul creştin ortodox înseamnă a urma Domnului Iisus Hristos. Acest lucru este afirmat chiar de Domnul Iisus Hristos care ne spune în Noul Testament: „învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima" (Mt. 11, 29). După cum am spus, se poate spune că în timp ce modestia este cât se poate de mult un exerciţiu moral pe care îl poate face oricine sau orice religie, smerenia este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care vine să ne pună în legătură cu Dumnezeu. Nu putem ajunge la Dumnezeu decât într-o stare de smerenie. Mai mut decât atât, în persoana Domnului Iisus Hristos, Dumnezeu Tatăl este Cel care s-a smerit pe sine în raport cu noi sau în termeni generali în raport cu omul. Smerenia după cum am spus este o calitate care le revine celor care sunt înaintaţi pe calea virtuţilor sau mai bine spus care nu mai sunt începători. Sunt mai mulţi care susţin că nu este nevoie de smerenie şi că nu avem nevoie de smerenia atunci când începem să ducem o viaţă de credinţă sau mai bine spus atunci când voim să ne apropriem de la Dumnezeu. Vom vedea că în realitate sfinţii părinţi ne spun că nu poate exista în nici un caz mântuire acolo unde nu există sau mai bine spus acolo unde nu este smerenie. Mântuirea este de cele mai multe ori condiţionată de

[30] Smerenia creştin ortodoxă este cât se poate de mult înrădăcinată în ceea ce se poate spune kenoza sau „deşertarea de Sine a fiului lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos." Acest lucru este un fapt central şi a fost cât se poate de multe definitoriu Noului Testament. În faţa lui Pilat din Pont şi mai apoi autorii biblici şi sfinţii părinţi sunt de părere că Domnul Iisus Hristos a făcut un act de smerenie ultimă şi totală. Radu Teodorescu, *Kenosis: dincolo de limitele înţelegerii Noului Testament* (Cugir, 2007).

gradul nostru de smerenie sau mai bine spus de ceea ce este smerenia. Smerenia este prin urmare un lucru care ne duce în cele din urmă la ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea ultimă a iubirii de Dumnezeu. Atunci când omul Îl iubeşte sincer şi dezinteresat pe Dumnezeu se poate spune că el ajunge foarte mult la ceea ce este sau mai bine spus la cum am putea denumii nevoia sau necesitatea de a fii smeriţi şi de a trăi viaţa în smerenie.[31]

Într-o noapte, un creştin neînsemnat şi smerit: a visat că, intrase în Paradis - şi că un înger îl ducea de mână. Spăimântat, omul a zis:

- Nu sunt vrednic să păşesc aici - căci n-am făcut nimic, ca să merit aceasta!

Dar îngerul i-a spus:

- Nu, aici se ştie ce-ai făcut

- N-am făcut nimic - şi nu sunt vrednic..

Îngerul i-a zis:

- .Ai ajutat în ziua aceea pe fraţii tăi lipsiţi..

- Nu-mi aduc aminte..

- .Ai păşit în casa văduvei şi-ai purtat darul milei..

- Nu-mi aduc aminte..

- Ai cercetat pe cei în suferinţă..

- Nu-mi aduc aminte..

- Nu te-ai trufit, n-ai bârfit, n-ai ridicat glas de pâră asupra fraţilor tăi..

- Nu-mi aduc aminte..

Dar îngerul i-a spus:

- Fii liniştit. Tocmai fiindcă ai uitat tu, ţinem noi minte. Iar pentru tot ce-ai făcut, se cade acum să stai aici cu noi.

După cum am spus de cele mai multe ori se poate spune că sensul ultim al smereniei este mântuirea. Mântuirea este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care se poate obţine prin smerenie. Dar în cele din urmă ce înseamnă a fi smerit în plan creştin ortodox? Se ştie că de mai multe ori sunt mai mulţi care fac caz de evlavia şi de faptele lor bune. Acest lucru este ceea ce se numeşte în termeni religioşi ca şi fariseism. Ce este fariseismul? Fariseismul înseamnă a face faptele smereniei şi a face faptele credinţei numai pentru a fii văzuţi. Fariseismul este atestat ca existând de acum 2000 de ani de la vremea Domnului Iisus Hristos. Fariseul este cel care se pretinde pe sine un om credincios pentru a ajunge şi pentru a dobândii funcţii mari şi înalte. Acest lucru este cât se poate de mult eronat şi greşit. Exemple de fariseism sunt foarte multe în zilele noastre. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate de care trebuie să ţinem cont. Trebuie în acest sens după cum ne spuneau ai mulţi părinţi duhovniceşti contemporani să facem o distincţie sau mai bine spus să ne dăm seama de falsa smerenie de adevărata smerenie. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce se poate spune o mare virtute. Sunt mai mulţi care atunci când trăiesc într-un mediu puternic ortodox ajung la drept vorbind să afişeze o smerenie falsă.[32]

După cum am spus, se poate spune că există o trecere sau mai bine spus o avansare de la modestie la smerenie. Când acest lucru apare se poate spune că de cele mai multe ori omul simte şi cum ispitele se înmulţesc. Sfinţii părinţi ne spun că pe cum înmulţim drumul nostru spre Dumnezeu cu atât mai multe avem nevoie de smerenie. Nu ne putem raporta la Dumnezeu în mod adevărat şi în mod real fără de smerenie. Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori Dumnezeu este atotputernic şi este cât se poate de mult tăria care a adus

---

[31] Siluan Atonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei* (Alba Iulia, 1993).

[32] Mihai Urzică, *Minuni şi false minuni* (Editura Anastasia: Bucureşti, 1993).

toate în fiinţă. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult ceea ce se poate denumii un lucru sau o realitate care de cele mai multe ori au fost şi sunt cele care definesc ceea ce înţelegem modul în care am demonstrat şi în care susţinem ceea ce este sau modul în care este demonstrată capacitatea de smerire a omului. Atunci când vorbim despre Dumnezeu este cât se poate de mult adevărat că de cele mai multe ori trebuie să ne raportăm la existenţa Lui cu smerenie şi cu extrem de multă grijă. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care de cele mai multe ori ajung să ne definească sau mai bine spus să ne arate ceea ce este adevărata smerenie faţă de falsa smerenie care este cât se poate de mult fariseismul. Acest lucru este de fapt unul dintre principalele motive şi scopuri pentru care am scris această carte. Aceste lucruri după cum am spus de cele mai multe ori ajung să ne demonstreze că omul trebuie să fie smerit. În poate spune că în zilele noastre există un fel de lipsă de smerenie la nivel general sau la nivel cât se poate de deplin. Smerenia este un subiect sau o temă periferică a zilelor noastre. Sunt în realitate foarte puţini cei care se gândesc la faptul de a fii smeriţi. După cum am spus smerenia nu este o negare de sine ci este cât se poate de mult un lucru care are de a face cu ceea ce se poate spune o conştiinţă de sine la care ajunge omul sau se poate spune la modul în care omul ajunge să se definească pe sine. Definindu-se pe sine omul nu poate decât să fie smerit şi să menţină cât se poate de mult o stare de smerenie fiindcă El ştie că este creat de Dumnezeu atotputernicul.[33]

Infinitul şi atotputernicia lui Dumnezeu sunt cele care de cele mai multe ori ne duc foarte mult la concluzia că trebuie să ne smerim în faţa lui Dumnezeu. Acest lucru nu este nenatural ci se poate spune că Dumnezeu ne demonstrează şi ne arată atotputernicia Sa prin mai multe forme. Poate cea mai concretă şi mai tangibilă dovadă a atotputerniciei lui Dumnezeu este acest univers imens cu multe galaxii şi cu nenumărate planete. Aceste lucruri se poate spune că nu pot rămâne cât se poate de mult fără de nici o semnificaţie pentru noi. Mii de galaxii şi miliarde de planete sunt cele care dovedesc cât se poate de mult atotputernicia lui Dumnezeu. În faţa lui Dumnezeu sentimentul pe care îl are omul sau pe care îl simte omul este de cele mai multe ori smerenia. Smerenia este cât se poate de mult un lucru care îl experimentăm şi pe care îl simţim cu toţii şi pe care îl putem vedea în lumea noastră atunci când intrăm în legătură sau în contact cu Dumnezeu. După cum am spus Dumnezeu nu doreşte ca omul să se simtă terorizat de maiestatea creaţiei Sale sau mai bine spus de univers. Dumnezeu este cât se poate de mult deschis în spre noi şi în spre ceea ce ţine de existenţa noastră. Realitatea este că în istoria au fost foarte mulţi cei care nu au simţit că trebuie să se smerească în faţa lui Dumnezeu. Din contră, au fost mulţi care au găsit că Dumnezeu cel care le-a dat viaţa şi chiar fiinţa lor personală este demnă de urât şi de distrus. Să ne aducem aminte de persoana Domnului Iisus Hristos care a venit în numele lui Dumnezeu şi care s-a confruntat cu foarte multă ostilitate din partea contemporanilor Săi. Acest lucru este bine să Îl avem în vedere. De cele mai multe ori se poate spune că smerenia este care Îl face pe Dumnezeu accesibil. După cum am spus, atunci când omul stă cu sine şi cu Dumnezeu el ajunge la concluzia smereniei. El îşi dă seama că se află la drept vorbind în faţa supranaturalului. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult ceea ce ne

[33] Se poate spune că de cele mai multe ori ajungem să ne dăm seama sau mai bine spus să vedem de ce trebuie să fim smeriţi atunci când ne raportăm la Dumnezeu care este infinit. Acest lucru este ceea ce trebuie să ţinem cont. De cele mai multe ori uităm de infinitatea şi atotputernicia lui Dumnezeu şi în acest mod sau acest fel de cele mai multe ori cădem în mândrie. Smerenia după cum am spus este o stare la care marea majoritate a sfinţilor au ajuns să o trăiască după ce au intrat în legătură cu Dumnezeu. A se vedea Simeon Metafrastul, *Vieţile sfinţilor* (Editura Huşilor şi a Romanului, 1993-1998).

menţine actualitatea în abordarea şi în studierea a ceea ce se poate denumii smerenia şi starea de smerenie. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult evitat de mai multă lume. Au fost mai multe curente religioase care au pus mai presus omul şi anumite lucruri create.

Poate unul dintre cele mai celebre cazuri de smerenia a fost în istoria sfântul şi dreptul Iov. Ştim că Iov a fost un om extrem de bogat cu multe averi şi cu o familie numeroasă. El a fost însă ispitit de cel rău. Aceste ispite ne spune Vechiul Testament au fost cât se poate de mult în spre întărirea în credinţă a lui Iov. Cu averea pierdută, cu familia distrusă şi cu sănătatea la limita supravieţuirii, Iov avea să se întâlnească cu Dumnezeu care i-a deschis optica sau perspectivele unei cu totul alte viziuni. Iov avea să îl descopere pe Dumnezeu Tatăl ca şi Dumnezeu Proniatorul care face soarele să răsară în fiecare dimineaţă şi să apună în fiecare seară, care noapte face să apară stelele pe bolta cerului, care hrăneşte animalele şi face ca anotimpurile să îşi urmeze cursul lor. Dumnezeu este Cel care este prezent de la cea mai mică particulă şi atom şi până la cea mai mare constelaţie sau galaxie. Acest „experiment” pe care l-a trecut Iov se poate spune că l-a smerit pe Iov care se poate spune nu era o persoană destul de smerită.[34]

După cum am spus smerenia este o experienţă comună a mai multor persoane care sunt la drept vorbind iubitoare de Dumnezeu. Se poate spune că Dumnezeu de cele mai multe ori ajunge să fie cunoscut de cei care sunt smeriţi. De ce este acest lucru? Există mai mulţi care la drept vorbind nu cred în Dumnezeu. Se cunoscut mai multe „filosofii” atee care neagă existenţa lui Dumnezeu. Să ne aducem aminte că în vechime au existat mai multe filosofii politeiste care susţineau existenţa a mai multor dumnezei. Toate aceste lucruri ne spune că de mai multe ori în trecut şi în istorie se poate spune că omul a fost cât se poate de mult lipsit de ceea ce se poate spune noţiunea de smerenie şi de ceea ce este smerenia în sens ultim şi final. La fel de bine acest lucru ne spune că nu trebuie să repetăm greşelile celor din trecut care de mai multe ori au voit să schimbe cât se poate de mult credinţa în Dumnezeu. Sunt multe cazurile de necredinţă şi la fel de bine sunt şi mai multe cazurile în care credinţa a fost cât se poate de mult distorsionată de ceea ce se poate spune diferitele orgolii umane. Aşa se face că au existat în trecut ceea ce religia a denumit ca şi eretici. Cine erau ereticii? Ereticii erau persoane care ajungeau la un anume grad de comuniune cu Dumnezeu dar mai apoi din cauza orgoliului ei ajungeau să „desfigureze” sau mai bine spus să modifice marile adevăruri de credinţă referitoare la Dumnezeu. În trecutul Bisericii Creştin Ortodoxe au existat mai multe astfel de cazuri şi este bine să le avem în vedere. Este adevărat că s-a creat o „fobie” în evul mediu referitoare la eretici şi se ştie că mai mulţi au fost arşi pe rug. Deşi acest lucru a fost greşit, nu înseamnă că nu există erezii în zilele noastre. Din contră, trăim într-o epocă în care ereziile sunt abundente. Dorinţa de a crea o erezie vine de cele mai multe ori din lipsa de smerenie. Acolo unde nu este smerenie de cele mai multe ori apar şi ereziile.[35]

După cum am spus se poate spune că de cele mai multe ori smerenia este o problemă mult mai complexă decât pare. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult ceea ce defineşte şi ceea ce menţine la un anumit nivel sensul şi expresia ultimă a tematicii şi a problematicii smereniei. Este de mai multe ori greu pentru oamenii care realmente Îl iubesc sau ajung să Îl iubească pe Dumnezeu dar se poate spune că acest lucru devine cu adevărat

---

[34] Smrenia este de cele mai multe ori însoţită de un sentiment de linişte şi de isihie pe care omul în simte. El simte că atunci când intră în legătură cu Dumnezeu atotputernicul el devine cât se poate de mult smerit şi liniştit. Nicolae Steinhardt, *Drumul către isihie* (Editura Dacia: Cluj Napoca, 2001).

[35] Arsenie Vliangoftis, *Ereziile contemporane: o adevărată ameninţare* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2006).

frumos şi logic atunci când omul realmente se cunoaşte pe sine. După cum am mai afirmat, de cele mai multe ori smerenia este cât se poate de mult un lucru sau o stare care de cele mai multe ori îl ajută pe om şi din contră nu îl distruge pe om după cum cred mai mulţi. De ce îl ajută smerenia pe om? După cum am spus, fiecare dintre noi este înzestrat de Dumnezeu cu anumite daruri. Unii sunt înzestraţi cu darul muzicii, alţii cu darul poeziei, alţii cu darul îndemânării în muncă, alţii cu darul de a face construcţii, alţii cu darul de a face computere sau maşini şi enumerarea ar putea continua. În conştiinţa mai multora se poate spune că se ridică foarte mult sentimentul modestiei care le spune că nu este bine să se mândrească cu darurile lor. De cele mai multe ori se poate spune că acest sentiment este cât se poate de mult confuz. Mai multă lume simte un fel de imbold în spre modestie fără să îl explice. Ei bine acest imbold de cele mai multe ori vine de la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu este cel care de mai multe ori ne cheamă la modestie. Odată ce omul a ajuns la această conştiinţă a chemării sale de la Dumnezeu se poate spune că el nu mai este modest ci el devine un om smerit.

După cum am spus, smerenia este un lucru care ne ajută şi ne sprijină şi nu este un lucru care ne face să ne autodistrugem după cum spus mai mulţi. În smerenie ajungem la concluzia că toate darurile noastre pe care le avem: frumuseţe, inteligenţă, pricepere, minte sau cumpătare sunt lucruri pe le avem de la Dumnezeu. Dacă tot ceea ce avem ne vine de la Dumnezeu atunci de ce să ne mândrim? Se poate spune că există un firesc al smereniei. De cele mai multe ori smerenia este cea care ne îndreaptă sau mai bine spus ne duce la ceea ce este firesc. Este firesc să ne supunem lui Dumnezeu care este creatorul nostru şi să ne dăm seama că tot ceea ce avem noi ne vine de la Dumnezeu. Evident, sunt mai mulţi care neagă că darurile lor sunt de la Dumnezeu. În acest moment se poate spune că de cele mai multe ori apare mândria sau orgoliul. După cum am spus există mai multe genuri de mândrie şi de orgoliu. Aroganţa este cât se poate de mult o formă de manifestare a mândrei şi a orgoliului.[36]

O întâmplare mai puţin cunoscută despre smerenie o avem din secolul al IV-lea din Egipt. Aici se spune că la un moment dar erau doi călugări care trăiau în înţelegere şi în dragoste. Acest lucru nu a fost pe placul celui rău sau a diavolului care a voit să arunce sămânţa discordiei şi a neînţelegerii. Aşa se face că pe când aceşti călugări se rugau a venit şi cel rău. Unul dintre călugări a aprins o lumânare pentru a se putea ruga mai bine. Când călugării se rugau diavolul a venit şi a stins lumânarea. Nemulţumit de acest lucru primul călugăr s-a mâniat şi l-a lovit pe primul călugăr

- Auzi tu ai stins lumânarea? A întrebat acesta mânios.

Al doilea călugăr care era mult mai experimentat şi-a dat seama că este lucrarea celui rău.

- Da, eu am stins-o şi te rog să mă ierţi, a spus al doilea călugăr.

Un preot idolatru din acea regiune a putut vedea cum acel diavol s-a dus într-un loc îndepărtat şi s-a plâns la restul diavolilor că smerenia călugărului l-a lăsat fără nici o putere şi fără nici o capacitatea de a mai acţiona. Acest preot idolatru a auzit aceste cuvinte şi se spune că s-a botezat şi a devenit şi el creştin.

Am spus această întâmplare nu pentru a aduce frica celor care sunt mai puţini versaţi sau mai puţini iniţiaţi în credinţa creştin ortodoxă ci pentru a arăta că de cele mai multe ori se poate vedea că smerenia nu este un lucru care nu rămâne fără de consecinţe sau fără de urmări. Aceste lucruri sunt după cum am spus cât se poate de mult cele care de cele mai multe ori stabilesc sau mai bine spus menţine ceea ce este sau cum este definită starea de

[36] *Cuvinte folositoare ale sfintilor batrani cei fara de nume* (Editura Doxologia, 2013).

smerire a omului. Trebuie să spunem că smerenia nu este un lucru sau nu este ceva care nu are logică. Există o logică a smereniei. Suntem smeriţi pentru că nu dorim să cădem în păcatul mândriei. În acest sens se poate spune că smerenia nu este o stare care ne terorizează sau mai bine spus ne face să ne simţim inconfortabil ci de cele mai multe ori ne face să ne simţim în largul nostru sau în noi înşine. Realitatea este că în zilele noastre sunt puţini cei care au noţiunea smereniei şi de aici vin mai multe neplăceri. Acest lucru fiindcă sunt unii care o viaţă întreagă nu au găsit un moment sau un anume timp pentru a medita sau mai bine spus a contempla la smerenie şi la implicaţiile ei. Lipsa de smerenie sau mândria provoacă mai multe drame în lumea noastră: conducători de stat care ajuns să fie idolatrizaţi de masele de oameni, funcţionari publici care uită de tot şi de familia odată de au ocupat o funcţie cu o treaptă mai sus pe scara ierarhică sau mândria şi aroganţa care vine din dobândirea averilor şi a banilor, se poate spune că sunt numai câteva lucruri care devin dramatice şi cauza la mai multe drame din zilele noastre.[37] Vom ilustra acest lucru cu o întâmplare care este mai puţin cunoscută dar care credem că poate aduce mult folos sufletesc celor care o vor citii.

Un monah oarecare, având adâncă smerenie și viață sfântă, a sosit în vizită la o mănăstire. A intrat în biserică să se roage, iar când frații s-au așezat la cina frățească a dragostei, a luat și el loc. Unii dintre frați au început să se întrebe:

- Dar acesta ce caută aici?

și i-au spus monahului:

- Ridică-te și ieși afară!

El s-a ridicat și a ieșit. Alții dintre frați însă, mâhnindu-se din pricina izgonirii acestuia, l-au chemat înapoi. Fără a arăta în vreun fel că s-ar fi simțit jignit, el s-a întors. Apoi unul dintre frați l-a întrebat:

- Spune-ne, ce ai gândit și ce ai simțit când ai fost izgonit, iar apoi chemat îndărăt?.

Aceasta le-a răspuns:

- Mi-am amintit că sunt asemenea unui câine care iese când este izgonit și vine când este chemat.

După cum am spus lipsa de smerenie de mai multe ori creează între noi mai multe drame şi mai multe neplăceri. Acest lucru este negat de mai multe ori dar este cât se poate de mult o realitate. Realitatea este că de cele mai multe ori omul se vrea sau mai bine spus doreşte să fie mai multe decât restul. Sunt foarte puţini cei care au la drept vorbind o noţiune de egalitate a vieţii şi a existenţei. În acest sens se cuvine să meditäm mai multe asupra smereniei şi a ceea ce este smerenia. Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori lumea uită de fapt de smerenie şi de implicaţiile ei. Există în acest sens o modă a individualismului şi a egoismului în zilele noastre care de cele mai multe ori ne pune în centru pe noi şi nu pe ceilalţi. În acest sens, de cele mai multe ori cei care sunt cu adevărat vinovaţi sunt întotdeauna ceilalţi şi nu noi. Acest gen de mentalitate se poate spune că este cât se poate de mult a mândriei şi al orgoliului. Orgoliul se poate spune că atunci când se instalează în om îl orbeşte. Orbirea adusă de orgoliu este de cele mai multe ori un lucru care ne face să ne înconjurăm numai de oameni care ne laudă. Se ştie că nici un om nu poate sau mai bine spus nu rămâne imun la laude. Laudele de cele mai multe ori se poate spune că aduc în inima omului orgoliul. Realitatea este că există mai multe forme de orgoliu: orgoliu economic, orgoliu social, orgoliu etnic, orgoliu politic, orgoliu academic, orgoliu cultural şi enumerarea ar putea continua. Orgolioşii sunt cei care din start sunt în vârful piramidei şi de cele mai

[37] D. D. Roşca, *Existenţa tragică* (Editura Grinta, Cluj, 2010).

multe ori se văd se pe sine unici şi singuri. De cele mai multe ori orgolioşii se poate spune că ajuns să îi vadă pe cei din jur cât se poate de mult fără nici un fel de valoare şi fără nici un fel de şansă. Ei sunt din start primii şi cei mai buni.[38] În aceste rânduri nu voim să repetăm o idee sau o cugetare pe care au exprimat-o mai mulţi sfinţi părinţi mai înainte de noi şi cu mult mai bine decât o facem noi ci voim mai multă să atragem atenţie despre ceea ce este smerenie şi despre modul în care ea trebuie trăită şi experimentată. Cei care nu s-au gândit la problema smereniei şi cei care nu s-au concentrat pe smerenie se poate spune că vor găsii în smerenie cât se poate de mult un ajutor în viaţa lor sufletească. S-a spus de mai multe ori că de cele mai multe ori în mod firesc smerenia aduce o stare de linişte şi o stare de bine sufletului omului. Acest lucru este un fapt de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să îl avem în vedere.[39]

Se spune la că la un moment dat la sfântul Macarie cel Mare a venit un tânăr care i-a mărturisit că este luptat de gândurile mândriei. Sfântul Macarie cel Mare i-a spus să meargă la cimitirul cel mai apropiat şi să îi defaime pe cei morţi. Tânărul s-a dus la cimitir şi acolo a început să îi defaime pe morţi. Apoi s-a întors înapoi la Sfântul Macarie cel Mare.

- Ai fost la cimitir? A întrebat sfântul Macarie.
- Da părinte, a răspuns tânărul.
- Şi ai primit vreun răspuns?
- Nu părinte.
- Ei bine, acum du-te la cimitir şi laudă pe morţi.
- De ce părinte?
- Fă precum ţi-am spus.

Se spune că tânărul s-a dus la cimitir şi a început să îi laude pe morţi şi să le aduce ode şi cuvinte de preamărire. Mai apoi s-a întors din nou la Sfântul Macarie.

- Ei tinere, ai fost la cimitir?
- Da părinte, am făcut cum mi-aţi spus.
- Şi ai primit răspuns de la morţii din cimitir?
- Nu, părinte, nu mi-a răspuns nici unul.
- Ei bine aşa să fii şi tu: ori de eşti lăudat sau ori de eşti hulit să îţi fie la fel.

Întâmplarea ne spune că tânărul a plecat extrem de folosit de la Sfântul Macarie cel Mare şi din acea zii gândurile de mândrie l-au părăsit.

Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori lupta dintre mândrie şi smerenie are loc în sufletul omului sau mai bine spus în interiorul omului. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori. În interiorul omului se poate spune că de mai multe ori se duce o luptă sau mai bine spus se dă un război care duce la biruinţa ori a mândriei ori a smereniei. Acest lucru după cum am spus are loc de mai multe ori şi este cât se poate de mult ceea ce defineşte şi ceea ce susţine sensul şi exprimarea finală a opţiunilor omului. Gândurile de mândrie sunt cele care ne spun că suntem mai buni decât restul, că de cele mai multe ori nu suntem trataţi cum se cuvine, să suntem nedreptăţiţi şi desconsideraţi. Realitatea este că cel mândru cu cât are mai multe cu atât vrea mai mult nici chiar dacă ar ajunge însuşi Dumnezeu nu ar fii mulţumit. Istoria a cunoscut mai mulţi împăraţi şi mai mulţi oameni de stat care au ajuns să se considere pe sine dumnezei şi cereau maselor de supuşi un fel de cult religios al propriei persoane.[40]

---

[38] Andrei Andreicuţ, *Cuvintele bătrânilor* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2004).
[39] Arhimandritul Sofronie Saharov, *Mistica vederii lui Dumnezeu*. (Editura Adonai, Bucureşti, 1995).
[40] Nicodim Aghioritul, *Răboiul nevăzut* (Editura Egumeniţa: Galaţi, 2010).

Ceea ce putem spune cu adevărat este că de cele mai multe ori mândria se manifestă prin emfatuarea omului. Ce este emfatuarea? Acest lucru îl ştie toată lumea. Un om emfatuat este cât se poate de mult un om înfumurat care permanent se crede pe sine mai bun şi mai frumos decât restul. În acest sens se poate spune că celor emfatuaţi sau înfumuraţi trebuie ca permanent să le aducem laude. Acest lucru devine la un moment dat cât se poate de mult neplăcut şi un lucru trist. Îngâmfarea şi înfumurarea este cât se poate de mult o altă formă a mândriei şi a orgoliului. Celor mândrii şi celor înfumuraţi de cele mai multe ori nu le putem aduce sau mai bine spus nu le putem face pe plac decât numai atunci când îl lăudăm. Se cunoscut în acest sens mai multe cazuri de acest fel. Ştim în acest sens de mai mulţi care efectiv refuză chiar să i-a în considerare faptul că existăm. De cele mai multe ori se poate spune că lumea în care trăim este o lume ciudată şi acest lucru se poate vedea cât se poate de mult din faptul că de mai multe ori comunităţi sau regiuni geografice întregi ajung pradă păcatului mândriei. Ei se văd pe sine unici şi fără nici un fel de alt echivalent sau mai bine spus fără nici un fel de simţământ sau simţ a modestiei. Realitatea este că mândria este cea care de cele mai multe ori îl îngustează pe om şi îl face cât se poate de mult să fie opac la mai multe lucruri din jurul său. Mândria este de cele mai multe ori o formă de absolutizare a sinelui în care eu proprie este pe primul loc şi în acest sens de mai multe ori este nesigur dacă mai există sau nu loc pentru Dumnezeu. Aceste lucruri după cum am spus de cele mai multe ori sunt cât se poate de mult realităţi pe care le putem vedea atunci când avem de a face cu mândria şi consecinţele ei.[41] Un caz de mândrie celebru a fost cât se poate de mult în secolul I după Hristos Simon Magul care este menţionat şi în Biblie. El a fost cel care atunci când a văzut că prin puterea lui Hristos sfinţii apostoli fac minuni, în special vindecări a venit la ei şi i-a întrebat dacă nu poate cumpăra darul facerii de minuni sau harul de a vindeca cu bani. Sfinţii apostoli l-au refuzat. Se pare însă că Simon Magul nu a fost însă mulţumit fiindcă la un moment dat a ajuns să se considere mai mare decât însuşi Hristos. Aşa se face că el şi-a anunţat înălţarea la cer asemenea Domnului Iisus Hristos. S-a suit pe o clădire mai mare a Ierusalimului şi s-a aruncat în jos convins că se v-a înalta la cer. Tragedia a fost că Simon Magul nu s-a înălţat la cer ci a căzut jos şi a murit. Este de amintit aici că Simon Magul a fost cât se poate de mult o victimă a mândriei şi a orgoliului. El s-a crezut mai bun şi mai superior decât Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. Din acest lucru noi avem foarte mult de învăţat şi poate lecţia ceea mai bune este să nu facem ceea ce a făcut Simon Magul.

Dumnezeu Tatăl este Cel care ne cere modestia şi smerenia şi este bine să ştim acest lucru. De cele mai multe ori se poate spune că nu ştim dacă acest lucru este cât se poate de mult adevărat sau mai bine spus real sau potrivit pentru noi. De ce ne cere Dumnezeu să ne „micim pe noi” când în realitate raportaţi la măreţia universului suntem cât se poate de mici? Dumnezeu ne cere să ne smerim şi să nu ne socotim pe noi mai buni decât restul. Odată, un negustor bogat se întorcea acasă, după ce vânduse multă marfă, într-un iarmaroc. Avea, aşadar, cu sine, o însemnată sumă de bani. Mergând cu căruţa pe drum, se porni o ploaie mare. Negustorul, necăjit din această pricină, ridică glas de cârtire împotriva lui Dumnezeu, zicând:

- La ce mai e bună şi ploaia aceasta, Doamne?

Dar cum mergea aşa, iată că se ivi în faţa căruţei un bandit, care întinse puşca spre el, voind să-l omoare, ca, pe urmă, să-l jefuiască. Negustorul rămase încremenit. Hoţul apăsă pe trăgaci, dar arma nu luă foc. Din pricina ploii, capsa şi pulberea se udaseră. Văzând aceasta,

[41] Ioan Hrisostom, *Omilii la Matei* (Editura Institutului Biblic: Bucureşti, 1994).

negustorul dădu bice cailor şi luând-o la goană, scăpă de tâlhar. După ce ieşi din impas, se opri, se închină şi zise:

- Iartă-mă, Doamne, că n-am ştiut ce zic. De nu era ploaia, tâlharul m-ar fi ucis.

Şi de-atunci, negustorul acela nu mai cârtea niciodată.

Se poate spune că în cazul nostru de cele mai multe ori modestia şi smerenia este acea ploaie pe care Dumnezeu a lăsat-o pe şi pe care noi nu ştim să o interpretăm sau mai bine spus să o vedem cum este ea şi cum ar trebui să fie ea. Acest lucru după cum am spus de cele mai multe ori ne face se înţelegem că smerenia nu este un lucru care se bazează pe logica lumii sau mai bine spus pe ceea ce înţelegem ca şi o realitate a lumii noastre ci mai multe pe o logică sau o modalitate de înţelegere cât se poate de mult duhovnicească sau mai bine spus pe o logică pnevmatologică. Este cât se poate de adevărat că există o logică pnevmatologică pe care cu toţii trebuie să ne-o împropriem după măsura şi după capacitatea de înţelegere proprie. Acest lucru după cum am spus de mai multe ori este greşit înţeles. Smerenia după cum am spus este un lucru pe care Dumnezeu l-a lăsat în favoarea noastră. De cele mai multe ori lumea uită să vadă smerenia ca şi un lucru care este în favoarea noastră.[42] După cum am spus, smerenia creştin ortodoxă nu este cât se poate de mult o negare a sinelui şi a persoanei proprii ci este de cele mai multe ori ceea ce se poate spune o evaluare realistă şi adevărată a proprie noastre personalităţi. În acest sens sunt foarte puţini cei care în zilele noastre fac exerciţii de smerenie. De cele mai multe ori omul face exerciţii de mândrie şi de orgoliu: cum poate patria din care face parte să subjuge un alt stat sau o altă patrie, cum poate întreprinderea din care face parte să elimine concurenţa şi el să se îmbogăţească la infinit, cum poate capacităţile lui proprii să demonstreze că el este superior şi mai presus decât cei din jur? Acest lucru sunt de cele mai multe ori realităţi frecvente ale lumii în care trăim. Aşa se face că trăim într-o lume tensionată şi o lume a crizelor. În loc să ne vedem fraţi unii pe alţii şi în loc să ne iubim sincer unii pe alţii de cele mai multe ori ajungem să ne detestăm şi să devenim insuportabili unii altora. Sunt mai mulţi care găsesc lumea în care trăim insuportabilă fiindcă se poate spune că ei ajung la concluzia că nimic nu le poate satisface egoul. Când vorbim despre smerenie se poate spune că de cele mai multe ori avem de a face cu eul nostru. Eul nostru este o realitate care după cum am spus nu rămâne imună la laude. Ceea ce este mai fals este că de cele mai multe ori se poate spune că atunci când eul devine măgulit tot ceea ce vede el şi tot ceea ce gândeşte el este laudele. Sunt persoane care ne oferă prietenia numai atunci când sunt lăudate. Lauda după cum am spus îi era şi ea propriile ei limitaţii. De cele mai multe ori atunci când suntem biruiţi de mândrie se poate spune că eul sau egoul nostru nu mai are nici o limită.[43] Realitate este că în timpurile noastre de secol al XXI-lea sunt puţini care văd sau mai bine spus văd ceea ce este smerenia în dimensiunea ei profundă. Legată de kenoza Domnului Iisus Hristos smerenia de cele mai multe ori ne duce în spre ceea ce se poate spune explorarea sinelui nostru duhovnicesc. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce defineşte sensul şi expresia finală a omului şi a fiinţei sale.

---

[42] Ceea ce s-a putut vedea este că de cele mai multe ori mândria aduce cu sine şi un fel de ură a celor din jur. În statele unde se instaurează dictatura şi tiranie de cele mai multe ori se ajunge la un fel de îndobitocire a maselor largi de oameni. Acest lucru se face de cele mai multe ori prin refuzul de a oferii cultură şi civilizaţie. Acest aspect se poate spune că de mai multe ori rezultă în surogate sau în aporii culturale. Se ştie de exemplu care au fost consecinţele propagandei marxiste în secolul al XXI-lea care a fost cât se poate de mult o propagandă a orgoliului care era manifestată prin lupta de clasă. Dominic Strinati, *An introduction to the theories of popular culture* (Londra, 1995).

[43] Gabriiel Liiceanu, *Despre limită* (Editura Humanitas: Bucureşti, 1994).

Când Părintele Arsenie Boca era la Mănăstirea Sâmbăta, o credincioasă, Chivuca din Săsciori, făcea multă milostenie la mănăstire. Ducea mereu lapte, ouă, păsări, faină, mălai, fasole, ceapă, cartofi… Ani şi ani de zile ea aducea tot felul de lucruri la mănăstire. Însă, în timp ce ea făcea milostenie la mănăstire, tot mustra femeile care veneau de prin sate şi le spunea:

- Voi de ce nu aduceţi ca mine?! Că uite eu ce fac! Vin cu traista plină! De ce nu aduceţi şi voi?!

Şi le mustra că nu aduc ca ea.
Au venit însă bătrâneţile şi Chivuca a căzut la pat. Şi a început să drăcuiască tare. Tot satul şi lumea care o cunoştea se mirau tare de schimbarea ei. S-a auzit de asta şi la Mănăstire, la Sâmbăta, şi se mirau tare şi preoţii. Atunci Părintele Arsenie a trimis trei călugări, să vadă ce e acolo. Cum au intrat în casă, femeia a început să strige:

- Iar aţi venit să vă dau?! Nu v-am cărat o viaţă întreagă?! Şi multe altele…

Părinţii călugări au venit să o spovedească şi sa o împărtăşească, însă nu s-au putut apropia nicicum de ea. S-au întors la Părintele Arsenie şi i-au spus ce au găsit în sat. Părintele s-a mirat mult de cele auzite. Călugării aşteptau un răspuns de la Părintele Arsenie. El însă s-a întristat şi a spus:

- Lăsaţi-mă să văd ce-mi spune Cerul; să iau legătura cu Cerul.

După puţin timp, Părintele Arsenie le-a spus călugărilor:

- Nu i s-a luat în considerare toată munca şi milostenia pe care a făcut-o cu fală o viaţă întreagă![44]

După cum am spus este nevoie ca atunci când suntem smeriţi sau mai bine spus când facem fapte de smerenie să nu le facem pentru a fii văzuţi sau mai bine spus cu fală. Acest lucru are loc de mai multe ori în lumea noastră. De mai multe ori se poate vedea că sunt mai mulţi cei care fac acte de caritate sau de filatropie pentru a fii văzuţi. Aceste lucruri se poate spune că nu sunt bune şi trebuie să le evităm. Falsa smerenie este un lucru care de mai multe ori este prezent în lumea noastră. Sunt mai mulţi oameni care vin la biserică doar pentru a fii apreciaţi şi consideraţi de cei din jur că sunt cât se poate de mult oameni credincioşi şi oameni respectabili. În acest sens, de mai multe ori ei au o personalitate dublă sau mai bine spus sunt duplicitari. Spre deosebire de cei care sunt declaraţi pe faţă ca fiind persoane antireligioase, cei care practică falsa smerenie sunt cât se poate de mult ceea ce se poate spune persoane care de cele mai multe ori nu au nici un fel de bun simţ sau mai bine spus nici un fel de simţ al limitei. În mândrie se poate spune că de cele mai multe ori eul devine infinit. Având în vedere că numai Dumnezeu este infinit de cele mai multe ori mândria aduce eului suferinţă. Este suferinţa unui infinit eşuat. Acest lucru poate fii văzut de mai multe ori în lumea şi în zilele noastre. Ca şi persoane suntem create de Dumnezeu cu un simţ al limitei: ne naşte şi avem de trăit un anumit interval de timp după care murim. Acest lucru este se poate spune ceea ce are loc cu toţii oamenii care locuiesc pe acest pământ. Se poate spune că în acest sens mândria este un fel de agăţare de limitatul acestei lumi din dorinţa de a o face infinită. Dumnezeu nu a creat o lume infinită dar de cele mai multe ori se poate spune că noi facem această lume infinită. După cum am spus, de cele mai multe ori învăţăm smerenia de la Dumnezeu care se poate spune este cât se poate de mult o realitate sau o persoană care este sursă a smereniei. Nu este cade să neglijăm această sursă a smereniei care ne conferă cât se poate de mult integritatea eului sau mai bine spus a ceea ce denumim ca şi eul nostru

[44] Părintele Arsenie Boca, *Fiți îngăduitori cu neputințele oamenilor*, (Editura Agnos, Sibiu, 2013, p. 150-151).

personal. Lumea în care trăim de cele mai multe ori este o lume care nu ştie cu exactitate ceea ce este smerenia. S-a putut vedea de mai multe ori în mai multe epoci ale istoriei că noţiunea de smerenie şi de modestie a fost cât se poate de mult incoerentă şi de ce nu inexactă. Acolo unde nu există smerenie se poate spune că de mai multe ori s-a putut vedea că omorul sau crima a prins loc. Când orgoliul omului este prea mare se poate spune că în cele din urmă el ne face să curmăm viaţa sau mai bine spus să luăm viaţa celor din jur. Acest lucru a avut loc de mai multe ori. Crima şi omorul de mai multe ori au loc din lipsă de smerenie. Este lipsa de a îi vedea pe ceilalţi ca şi având o viaţă care vine de la Dumnezeu.[45]

După cum am spus de cele mai multe ori smerenia este un lucru care la drept vorbind pare cât se poate de mult demodat şi de ce nu lipsit de importanţă. Sunt în lumea noastră lucruri mult mai stringente de care trebuie să ne ocupăm şi de care trebuie să avem grijă. Aceste lucruri sunt de cele mai multe ori scuze. De mai multe ori omul se vede pe sine mai bun decât restul şi astfel se poate spune că apar extrem de multe neajunsuri sociale şi colective. Smerenia este un lucru de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să îl avem în vedere. Lumea noastră ar arăta mult mai bine dacă ne-am face timp mai mult pentru a medita şi pentru a ne gândii la ceea ce se poate spune tema smereniei şi a tot ceea ce ţine de modestie. Am voit în aceste rânduri să aducem mai multă clarificare referitor la care este distincţia dintre smerenie şi modestie. Prin urmare aceste două lucruri se poate spune că nu sunt identice şi la fel de bine nu sunt acelaşi lucruri. Se poate spune că omul ajunge la smerenie gradual şi nu dintr-o dată. După cum am spus, smerenia se trăieşte în mod concret şi nu este un lucru care la drept vorbind se face numai în teorie. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult adevărate şi de ce nu actuale.[46] În zilele noastre se spune de mai multe ori că de mai multe ori smerenia este doar o cunoştinţă teoretică şi nu şi una practică. Cum putem să facem ca smerenia să nu fie numai o cunoştinţă teoretică şi nu una practică? În primul rând trebuie să ştim că smerenia este calitatea omului superior sau mai bine spus a omului elevat. După ce omul a trecut prin virtutea morală a smerenie se poate spune că el ajunge la ceea ce este sau la experimentarea smereniei. Nu se poate să ajungem direct la smerenie ci de cele mai multe ori trebuie să trecem prin modestie. În acest sens, se poate spune că modestia şi smerenia sunt cât se poate de mult complementare una alteia. Înţelegem din aceasta că de cele mai multe ori o persoană poate să fie smerită fără să fie modestă.

Un pustnic s-a rugat lui Dumnezeu să-i descopere multe taine. Şi, ieşind din chilia sa ca să meargă într-un sat, pe drum s-a întâlnit cu un înger, însă nu şi-a dat seama că este înger, ci credea că este om. Pe drum au întâlnit un cal mort. Pustnicul şi-a pus mâna la nas, dar îngerul n-a făcut nici un gest. Au mers mai departe şi au întâlnit un bou mort care mirosea urât. Din nou pustnicul şi-a pus mâna la nas. Au continuat drumul şi au întâlnit un câine mort. Pustnicul şi-a pus iarăşi mâna la nas. De fiecare dată când pustnicul îşi punea mâna la nas, îngerul nu a făcut nimic. Aproape de locul la care voiau să ajungă, în sat, au întâlnit o fată foarte frumoasă, cu haine şi podoabe foarte scumpe. Atunci Îngerul şi-a pus mâna la nas. Văzând aceasta pustnicul a spus:

- Ce eşti tu, Înger, om sau diavol? Am trecut pe lângă calul cel mort, care mirosea urât şi nu ţi-ai pus mâna la nas. La fel când am trecut pe lângă bou şi câine. Iar acum, când am întâlnit această fată frumoasă, ţi-ai pus mâna la nas.

Atunci îngerul i-a spus că:

- Nici un lucru nu este mai urât mirositor înaintea lui Dumnezeu decât mândria.

---

[45] Fiodor Dostoevski, *Crimă şi pedeapsă* (Editura Corint: Bucureşti, 2013).

[46] Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în ortodoxie* (Editura Dacia: Cluj, 2006 reeditare).

Şi după ce a spus acestea, s-a făcut nevăzut. Îndată pustnicul s-a întors la chilia sa şi şi-a plâns păcatele sale, rugându-se lui Dumnezeu să-l păzească de cursele diavolului şi să nu-l lase să cadă în mândrie şi să se osândească.

După cum am spus se cuvine să fim preocupaţi de tema smereniei dar acest lucru nu trebuie să devină pentru noi o obsesie. Sunt mai mulţi care de cele mai multe ori se poate spune că ajung să deznădăjduiască de ceea ce este sau de modul în care noi experimentăm smerenia. Smerenia după cum am spus este un lucru pe care trebuie să îl cultivăm cu răbdare. Prin smerenie se poate spune că devenim deschişi şi la un anumit nivel cât se poate de mult solidari cu toţi cei din jurul nostru. Smerenia este fără nici o îndoială ceea ce se poate spune un lucru şi o stare care are de a face cu felul sau modul nostru de a ne raporta la semeni. Prin smerenie noi nu facem decât să le permitem semenilor şi nouă înşine să ne afirmăm într-o măsură egală. După cum am spus, se poate spune că de mai multe ori smerenia este o virtute mult mai amplă decât credem noi. Ea ne deschide la drept vorbind perspectivele şi orizonturile a ceea ce se poate spune sensul final al unităţii tuturor oamenilor. În capitolele care ne vom analiza mai apoi vom vorbii mai mult despre cum a fost trăită smerenia de mai mulţi sfinţi părinţi care se poate spune că au ajuns la ceea ce este experienţa integrală a smereniei şi a ceea ce înseamnă a fii un om smerit. Este trist în lumea noastră când vedem mai personalităţi şi mari oameni de stat care de cele mai multe ori nu au ceea ce se poate spune sensul sau conştiinţa a ceea ce este sau a modului în care trebuie să ne comportăm cu restul. Acolo unde nu există smerenie de cele mai multe ori se ajunge la suprimarea semenului şi la fel de bine la negarea lui. În realitate smerenia este un lucru care ne ajută să fim într-o stare de frăţietatea cu lumea din jur. Sfinţii se spune că de cele mai multe ori au ajuns să experimenteze sensul deplin şi final al smereniei. De la sfinţi se poate spune că învăţăm extrem de multe şi ştim cu adevărat ceea ce este smerenia. Sfântul Isaac Sirul ne spunea la un moment dar că „mântuirea este o mare de smerenie.” Sunt mai mulţi sfinţi părinţi care de mai multe ori fac legătura dintre smerenie şi mântuire.[47]

În acest sens se poate spune că sunt mai multe religii care vorbesc despre modestie ca şi virtute morală. Să ne aducem în acest sens aminte că mai toţi marii întemeietori de religie ai lumii au fost cât se poate de mult ceea ce se poate denumii persoane care au afirmat nevoia sau necesitatea smereniei. Modestia după cum am spus este cât se poate de mult ceea ce se poate denumii sau ceea ce am afirma o trăsătură a hinduismului, a buddismului, a zoroastrianismului şi în cele din urmă a iudaismului. Mohamed, Buddha, Zoroastru sau Pantajali[48] Ceea ce se poate spune în acest sens, este că de cele mai multe ori aceştia au simţit sau mai bine spus au avut în vedere ceea ce este sau cum este modestia dar nu au avut foarte bine conturate în sine ceea ce am putea denumii sensul sau finalitatea ultimă a smereniei. În timp ce se poate spune că la mai multe religii vorbim de modestie în creştinism vorbim foarte mult de smerenie. Smerenia este în acest sens ceea ce dă contur religiei şi mai ales creştinismului ortodox. Un câmp de cultivare a smereniei a devenit începând din secolul al IV-lea monahismul creştin ortodox. Biserica Creştin Ortodoxă consideră că Sfântul Antonie cel Mare a fost primul mare călugăr creştin ortodoxe şi el este întemeietorul monahismului ortodox. Acest lucru este contestat de mai multă lume şi de mai multe persoane. Se ştiu din viaţa sfântului Antonie cel Mare două mari exemple care se leagă foarte mult de faptul că smerenia este o cale sau mai bine spus un drum spre mântuire.

---

[47] Radu Teodorescu, *Mântuirea ca şi ortodoxie în religia comparată* (Cugir, 2014).

[48] Pantajalii este considerat unul dintre primii hinduşi şi prin urmare un întemeietori al hinduismului. William P. Lazarus, *Comparative religion for dummies* (New Jersey, 2008).

Zis-a avva [părintele] Antonie cel Mare: am văzut toate cursele vrăjmaşului întinse pe pământ şi suspinând am zis: Oare cine poate să le treacă pe acestea? Si-am auzit glas zicându-mi: smerenia!".

Este cât se poate de posibil ca acel glas de care vorbea sfântul Antonie cel Mare să fi fost glasul lui Dumnezeu. Prin urmare, se poate vedea că sfântul Antonie cel Mare a vorbit cât se poate de mult de nevoia şi de necesitatea smereniei. La fel de bine un alt pasaj din viaţa sfântului Atonie cel Mare ne spune că el a fost cât se poate de mult preocupat de tema smereniei.

Sfântul Antonie cel Mare ajunsese să aibă o viaţă îmbunătăţită îşi petrecea zilele în post şi rugăciune departe de zarva lumii. Dându-şi seama că în fiecare zi face eforturi pentru propria lui zidire sufletească, după terminarea rugăciunilor, obişnuia să adauge:

- Doamne, dacă mai duce cineva viaţă asemănătoare, dă-mi să-l cunosc.

După mai multe nopţi de rugăciune, a primit răspunsul în vis:

- Mergi în cetate pe uliţa cutare şi caută-l pe cizmar.

S-a dus, l-a căutat, l-a găsit, acesta avea o casă plină de copii, lucra de dimineaţa până seara, însă de-abia îşi ducea traiul de pe o zi pe alta şi privind pe stradă când zărea pe câte cineva ofta din toată inima:

- Şi acesta se mântuieşte Doamne, numai eu păcătosul nu.

Sfântul Antonie cel Mare l-a ascultat, a tăcut şi a plecat recunoscând în sinea lui că mare câştig este smerenia pentru un credincios.

Se poate spune că marea diferenţă pe care a adus-o creştinismul între celelalte religii este că omul nu se smereşte pentru cine ştie ce exerciţiu religios ci el se smereşte în vederea mântuiri. Vedem aici cât se poate de clar şi cât se poate de evident că Dumnezeu i-a spus în două cazuri sfântului Antonie cel Mare că pentru mântuirea noastră este necesară sau mai bine avem nevoie să ne smerim şi să fim cât se poate de mult smeriţi. Acest lucru se poate spune că dă sens smereniei care nu este un exerciţiu cât se poate de mult fără de sens sau ridicol. Prin urmare, smerenia este un lucru care ne duce în spre mântuire şi pentru acest lucru este nevoie ca de cele mai multe ori să ne gândim sau mai bine spus să ne concentrăm mai mult asupra lui. După cum am spus în creştinism se crede că de cele mai multe ori smerenie este un lucru care se leagă cât se poate de mult de mântuire. Nu ne smerim prin urmare cu un scop bine definit. Acest scop este cât se poate de mult acela de a ne mântui sau mai bine spus acela de a ajunge la mântuire. Dacă în alte religii se poate spune că smerenia este de cele mai multe ori interpretată ca şi o metodă sau mai bine spus un mod de a ajunge la o perfecţionare de sine, se poate spune că în sens ultim în creştinism omul se smereşte pentru a se mântui sau mai bine spus pentru a ajunge în rai. Acest lucru este ceea ce diferenţiază cât se poate de mult creştinismul de celelalte religii sau de celelalte credinţe religioase ale lumii.[49]

CAPITOLUL 3

SMERENIA ÎN AGHIOGRAFIA CREŞTIN ORTODOXĂ

Se poate spune că sfinţii creştin ortodocşi sunt cele mai bune exemple de smerenie. Acest lucru a fost de mai multe ori certificat de ceea ce se poate spune trăirea şi experienţa creştin ortodoxă. Sfântul este se poate spune cumul maxim de smerenie şi în el se poate vedea foarte

[49] Jean Delumeau, *Grădina desfătărilor: o istorie a paradisului* (Editura Humanitas: Bucureşti, 1997).

bine ceea ce am putea denumii modul în care lucrează sau mai bine spus modul în care operează smerenia în om. În acest sens, se poate spune că smerenia este cât se poate de mult coroana de virtuţi a sfântului care se vede pe sine mic şi neînsemnat în raport cu Dumnezeu. După cum am spus, sunt mai mulţi oameni credincioşi şi care au o anumită trăire a smereniei dar ceea ce este adevărat că este sfântul este cât se poate de mult o realitate sau mai bine spus o fiinţă care ajunge cât se poate de mult la deplinătatea smereniei. Smerenia după cum am spus de cele mai multe ori este o stare care se trăieşte practic. În cazul sfinţilor se poate spune că smerenia dă cât se poate de mult rezultate şi roade. Se ştiu mai multe cazuri de sfinţi care au fost oameni ai smereniei. Smerenia este în acest sens un lucru care este caracteristic sfântului. Au fost sfinţi care au avut mari descoperiri de la Dumnezeu dar au rămas smeriţi şi nu s-au mândrit cu acest lucru. Ştim că Sfântul apostol Pavel a fost ridicat de Dumnezeu până la al treilea cer dar nu a făcut din acest lucru un prilej de mândrie.[50]

A venit la Sfânta mănăstire de la Sarov un general-locotenet, mai mult să privească mănăstirea, să vadă felul de construcţie. Avea multe decoraţii pe piept şi era plin de mândrie în sufletul lui. La plecare, un moşier (pe nume Predkin) l-a îndemnat să se întoarcă şi să stea de vorbă cu părintele sihastru Serafim. Fiind de mai multe ori rugat, generalul s-a învoit şi a mers la chilia părintelui Serafim. Când a intrat, părintele Serafim s-a plecat cu smerenie în faţa lui, apoi l-a îmbrăţişat. Au rămas de vorbă cam o jumătate de oră. În timpul discuţiilor, de pe pieptul generalului au căzut câteva decoraţii. Părintele Serafim i-a zis:

- Aceste decoraţii le-aţi luat pe nedrept.

Atunci generalul a zis:

- Aşa este.

Ieşind apoi din chilie, generalul plângea ca un copil, lăsând în chilia sărăcăcioasă a sihastrului mândria şi decoraţiile. Părintele Serafim i-a zis:

- Fiecare lacrimă să-ţi fie un gând şi un îndemn la pocăinţă în faţa lui Dumnezeu.

Se poate vedea că de cele mai multe ori atunci când vorbim despre sfinţi ei sunt cât se poate de mult exemple de smerenie şi în faţa lor mândria şi orgoliul nu mai există. Acest lucru a fost de mai multe ori atestat şi de mai multe ori evidenţiat. Sfinţenia este o stare care de cele mai multe ori se defineşte ca şi smerenie. Trebuie în acest sens să avem în vedere pe sfinţi şi modul lor de a trăi smerenie pe care trebuie şi noi să ne-o însuşim. Aceste lucruri se poate spune că ne fac şi pe noi smeriţi. Smerenia după cum am spus este una dintre metodele sau mai bine spus căile de acces în spre Dumnezeu. Sfinţii sunt cei care deşi mai mulţi dintre ei a foarte multe motive pentru care ar putea fii mândrii şi orgolioşi nu o fac. Acest lucru se poate spune că de cele mai multe ori le aduce starea de comuniune cu Dumnezeu. Din trăirea sfinţilor învăţăm că de cele mai multe ori ne apropriem de Dumnezeu prin smerenie şi prin tot ceea ce este smerenia. Nu se poate să ne apropiem de Dumnezeu prin orgoliu şi aroganţă. Se poate vedea în aghiografia creştin ortodoxă că smerenia este o constantă şi sunt mai mulţi sfinţi care au fost pentru noi cei de azi exemple de smerenie. În timp ce în mas media de azi se poate spune că există un cult al mândriei şi al aroganţei de la sfinţi învăţăm tocmai contrariul. În acest sens se poate spune că din aghiografia creştin ortodoxă se poate concluziona că sfinţenia nu este o stare pasivă ci una cât se poate de mult activă. Prin acest lucru înţelegem că de cele mai multe ori sfinţenia este cât se poate de mult exprimată de gradul de smerenia la care a ajuns un sfânt. Este adevărat că de cele mai multe ori este greu să ajungem sfinţi dar trebuie după puteri să urmăm smereniei sfinţilor.[51]

[50] Radu Teodorescu, *Sfântul şi sfinţenia creştin ortodoxă în timpurile de azi* (Cugir, 2014).
[51] Sergei Hackel, *The Byzantine saint* (Crestwood, 1981).

Se poate spune că un mare caz de sfinţenie creştin ortodoxă a fost cât se poate de mult sfântul Petru care a fost răstignit cu capul în jos. Se ştie că la anul 67 după Hristos din ordinul împăratului Nero au fost executaţi sfinţii Petru şi Pavel. Sfântul Petru a cerut să fie cât se poate de mult răstignit cu capul în jos fiindcă el a spus că nu este vrednic să moară la fel ca şi Domnul Iisus Hristos. Executorii i-au respectat dorinţa. Acest lucru este cât se poate de mult o dovadă extremă a sfântului Petru care la drept vorbind a ieşit învingător asupra celor care l-au răstignit. Sfântul Petru deşi a fost un om simplu, pescar de meserie se poate spune că a ajuns o mare personalitate şi este una dintre cele mai cunoscute nume din toate timpurile fiindcă el a avut foarte mult o mare virtute: smerenia. Acest lucru s-a putut vedea din modul în care a ales să moară. Deşi au trecut foarte mulţi ani de la timpul în care a murit sfântul Petru el a rămas cât se poate de mult o persoană extrem de cunoscută în creştinism şi se ştie că în fiecare am creştinii şi mai ales creştinii ortodocşi au un post al sfântului Petru care precede data de 20 iunie, dată la care a fost martirizat sfântul Petru.[52]

La fel de bine mai ştim că atunci când a fost chemat la apostolat Domnul Iisus Hristos a intrat în casa lui Petru care a spus că nu este vrednic să Îl primească în casa Sa fiindcă este un păcătos. Un alt gest de smerenie din partea Sfântului Petru a fost atunci când la cina crea de taină sfântul Petru a refuzat să primească spălarea picioarelor pe care a făcut-o Domnul Iisus Hristos. Sfântul Petru a fost un om simplu, un pescar din Palestina dar care prin smerenia sa se poate spune că a ajuns un om extrem de cunoscut. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere şi pentru acest motiv am ales să vorbim în această carte cât se poate de mult despre sfântul Petru. Sfântul Petru se poate spune că este un sfânt pentru cei simpli sau mai bine spus un caz de sfinţenie care ne îndeamnă la smerenie. Acest lucru a fost de mai multe ori negat şi de ce nu trecut cu vederea de mai mulţi. Exemplul de smerenie al sfântului Petru a fost exact în momentul morţii sale când a considerat că nu este vrednic să moară asemenea Domnului Iisus Hristos. Evident, sfântul Petru nu merita să moară în felul în care a murit dar faptele nu mai pot fii schimbate acum.

O legendă din viaţa Sfântului Petru ne spune că atunci când Nero a declanşat persecuţiile Sfântul Petru a voit să plece din oraş sau de la Roma. Pe drum se spune că l-a putut vedea pe Domnul Iisus Hristos cel înviat cum mergea spre Roma. Sfântul Petru se spune că l-a întrebat:

- Unde mergi Doamne?
- În cetate.
- De ce Doamne?
- Să Mă răstignesc a doua oară.

Atunci se spune că sfântul Petru s-a întors înapoi încurajat de exemplul Domnului Iisus Hristos. În cele din urmă el a primit răstignirea.

Cazul sfântului Petru a rămas ca şi o pildă peste timp. Acest lucru fiindcă se poate spune că de cele mai multe ori lumea de azi este cât se poate de mult străină de capacitatea de smerenie pe care a avut-o sfântul Petru. El este un fel de stindard al smereniei creştin ortodoxe. El a stat trei ani în apostolat cu Domnul Iisus Hristos şi se poate spune că în cele din urmă a ajuns să cuprindă care a fost sensul venirii Domnului Iisus Hristos mântuitorul omului. După cum am spus cei care nu ştiu ceea ce este smerenia se poate spune că vor găsii întotdeauna un exemplu sau o sursă de smerenie în ceea ce priveşte acest lucru. În zilele de azi se poate spune că trebuie să avem mai multă înţelegere a noţiunii de smerenie. Smerenia este un lucru cât se poate de mult actual şi de ce nu de actualitate. Acest lucru fiindcă după câte ştim sunt puţini cei care se gândesc serios la problema smereniei. Dacă cei care l-au

[52] Hnery Blunt, *Nine lectures unpon the history of saint Peter* (Londra, 1848).

răstignit pe Sfântul Petru ar fii fost smeriţi este cât se poate de mult adevărat că ei nu l-ar mai fii răstignit. În timp ce umanitatea ştie de exemplu de smerenie extremă a sfântului Petru, cei care l-au omorât pe sfântul Petru a fost uitaţi de lume şi de istorie. Acest lucru fiindcă ei nu au dat dovadă de smerenie. Se poate vedea din acest context unde poate duce lipsa de smerenie: la răstigniri cu capul în jos. Nu credem că există un exemplu mai bun în acest sens care să ne arate sau mai bine spus să se demonstreze ceea ce este smerenia şi la fel de bine care sunt beneficiile. Sunt mulţi în zilele noastre care resping ca fiind neadevărate cele ce au avut loc cu Sfântul Petru dar în cele din urmă nu trebuie să uităm că acesta este adevărul. Aceste lucru se poate spune că le aflăm cât se poate de mult din ceea ce este acum istoria Bisericii Creştin Ortodoxe.[53]

Se poate spune că un alt caz de smerenie creştin ortodoxă a fost Sfântul Ioan Teologul care este unul dintre principalii autori biblici. Smerenia Sfântul Ioan Teologul a demonstrat-o se poate spune că două cazuri: primul caz a fost că el a singurul apostol care a fost prezent la răstignirea Domnului Iisus Hristos şi al doilea caz a fost ceea ce se poate spune exilarea lui pe insula Patmos. Aceste două fapte ne demonstrează cât se poate de mult smerenia Sfântului Ioan. Se cunosc mai multe întâmplări din viaţa Sfântului Ioan dar aici vom insista mai multe asupra smereniei sfântului Ioan Teologul care după cum am spus a fost cât se poate de mult demonstrată din ceea ce se poate spune viaţa lui.

Era pe vremea unui război. O doamnă bogată, care-şi petrecea vremea în trândăvie şi bârfire, auzi într-o zi povestirea cu cămaşa fericitului. Atunci ea râse:

- Sunt nişte proşti. Iată eu am să mă duc să caut cămaşa unei femei fericite şi am s-o aduc şi a pornit la una din prietenele sale şi a întrebat-o dacă-i fericită. Aceea i-a răspuns că nu. Aşa la alta, şi la alta, pe care ea le credea foarte fericite. Şi au zis şi acelea nu. Descurajată, a pornit atunci la preot, rugându-l să-i arate o femeie fericită, pentru a-i cere cămaşa. Preotul i-a răspuns că ştie el o femeie fericită, dar e dusă cu oştirea în război, ca să îngrijească pe răniţi. Merse atunci la spitalul unde se găsea această femeie şi aflând-o, a întrebat-o:

- .Eşti cu adevărat fericită?.

Ea i-a răspuns cu faţa plină ele bucurie:

- Da. Îngrijind pe aceşti fraţi ai mei, simt o fericire fraţi ai mei, simt o fericire nespusă, - aşteptând fericirea din ceruri.

Atunci căutătoarea de fericire i-a zis:

- Te rog dă-mi cămaşa dumnitale..

Femeia fericită i-a zis:

- N-o mai am. Azi dimineaţă lipsea pânza de legat rănile şi mi-am sfâşiat cămaşa întru aceasta.

Înţelepţită, femeia aceea tăcea şi plângea.

Am spus această întâmplare fiindcă se poate spune că ea defineşte foarte mult viaţa sfântului Ioan care fără nici o îndoială este şi el un exemplu de smerenie creştin ortodoxă. Ceea ce este cât se poate de mult paradoxul smereniei sfântului Ioan Teologul este că el a fost capabil să facă din cele mai critice momente în realitate momente creative. El a fost cel care a stat la pieptul Domnului Iisus Hristos la cine cea de taină moment în care Hristos şi-a prevestit patimile şi vânzarea Sa. Această calitate a sfântului Ioan Teologul se poate spune că a putut fii văzută şi în captivitatea Sa când aflat captiv el a scris Apocalipsa unda dintre cele mai duhovniceşti cărţi din toate timpurile. Prin urmare este cât se poate de mult adevărat că de cele mai multe ori exemplul sfântului Ioan este unul actual şi extrem de folositor pentru

[53] Eusebiu al Cezareei, *Istoria bisericească* (Editura Institutului Biblic: Bucureşti, 1987).

cei care se află în căutarea smereniei.[54] Se mai poate spune la fel de mult că prin sfântul Ioan Teologul Domnul Iisus Hristos ne cheamă pe toţi la smerenie. Sfântul Ioan a fost pescar de meserie şi se poate spune că ocupaţia lui era un fără de mare importanţă în acele zile şi de fapt pentru toate timpurile. El însă a fost chemat de Domnul Hristos la apostolat. Aici se poate vedea cât se poate de mult chemarea la smerenie pe care ne-o adresează Domnul Iisus Hristos. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere. Prin Sfântul Ioan Teologul Dumnezeu ne spune că El vine la noi dacă suntem smeriţi. După cum am mai spus din toate timpurile lumea s-a dar în vânt după marile funcţii care îl fac pe om să se simtă cât se poate de mult extrem de mare şi extrem de important. Fie că este vorba de împărăţii, de regate, de ducate, de conţi sau de baroni, din cele mai vechi timpuri omul a voit funcţii mari. În cazul apostolilor se poate spune că Dumnezeu a schimbat această optică şi această mentalitate care de cele mai multe ori este bazată pe principiul mândriei. Sfinţii apostoli şi mai ales Sfântul Ioan Teologul ne spun că Dumnezeu este dispus să lucreze şi prin cei mici şi neînsemnaţi. Acest lucru este cât se poate de mult o răsturnare a situaţiei. Dumnezeu oferă o şansă celor mici fiindcă atunci când ei sunt dublaţi de smerenie se poate spune că şi ei pot face lucruri mari şi frumoase. Acest lucru este ceea ce învăţăm de la Sfântul Ioan Teologul una dintre cele mai cunoscute şi mai preţuite persoane din toate timpurile. Dacă ar fii fost după mentalitatea lumii se poate spune că Sfântul Ioan Teologul eventual ar fii rămas un anonim pentru toate timpurile. Aceasta fiindcă după cum am spus, de mai multe ori criteriile lui Dumnezeu de a alege şi a lucra în această lume sunt de mai multe ori diferite şi cât se poate de mult altele decât cele pe care le are la mare cinste lumea. Este în acest sens de mare importanţă să oferim o şansă şi celor mici şi neînsemnaţi care de mai multe ori s-au dovedit oameni de caracter. Este de amintit aici că nici unul dintre apostoli nu a avut tăria să meargă să vadă răstignirea Domnului Iisus Hristos, lucru care a fost făcut de sfântul Ioan.[55]

Un alt caz de smerenie din istoria Bisericii Creştin Ortodoxe se poate spune că a fost sfântul Grigorie Teologul. Acest sfânt originar din Capadocia [Turcia de azi] a fost cât se poate de mult un sfânt al smereniei. Ştim despre smerenia Sfântului Grigorie Teologul mai ales din cauza participării sale la cel de al doilea sinod ecumenic care a avut loc la Constantinopol. Aici se spune că sfântul Grigorie Teologul a avut „preşedinţia” sinodului sau mai bine spus el a condus sinodul. Fiind ales patriarh al Constantinopoului se poate spune că el a avut toate drepturile de a conduce acest sinod. Acest lucru a fost cât se poate de mult inconvenient pentru Biserica Creştin Ortodoxă din Egipt care a fost reprezentată şi ea la acest sinod ecumenic. Mai mulţi călugări şi episcopi egipteni au pus la drept vorbind nod în papură sfântului Grigorie Teologul şi în acest mod acest lucru a dus la demiterea Sfântului Grigorie Teologul de la conducerea sinodului şi din funcţia de patriarh al Constantinopoului. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne demonstrează că sfântul Grigorie Teologul a dat dovadă de foarte multă smerenie.[56]

Erau doi episcopi aproape unul de altul şi erau odinioară supăraţi unul asupra celuilalt. Unul era bogat şi puternic, iar celălalt smerit. Şi căuta cel puternic să facă rău celuilalt. iar cel smerit auzind aceasta, zicea către clerul său:

---

[54] Andre Scrima, *Comentariu la Evanghelia după Ioan* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2003).

[55] Ceea ce este cât se poate de mult particular sfântului Ioan Teologul a fost cât se poate de mult definiţia pe care el a dat-o lui Dumnezeu: Dumnezeu este iubire. Se poate spune că această iubire a lui Dumnezeu este cât se poate de mult o realizate şi un lucru adevărat care ne uneşte cu Dumnezeu prin smerenie. Nicolae Saharov, *Iubesc deci exist* (Editura Deisis: Sibiu, 2004).

[56] Stelianos Papadopulos, *Vulturul rănit. Viaţa sfântului Grigorie Teologul* (Editura Bizantină: Bucureşti, 2002).

- O să-l biruim cu darul lui Dumnezeu.

Şi i-au zis clericii:

- Stăpâne, cine poate să-l biruiască?

Iar el zicea:

- Răbdaţi, fiilor şi veţi vedea mila lui Dumnezeu!

Aşadar, pândea şi când avea acela un praznic de Sfinţii mucenici, a luat clerul, a ieşit şi le-a zis:

- Veniţi după mine şi orice mă veţi vedea pe mine că fac, faceţi şi voi şi o să-l biruim.

Deci mergând după dânsul îşi ziceau:

- Oare ce are să facă?

Şi după ce au venit, l-au aflat făcând slujbă. Și toată cetatea era adunată acolo. Atunci, episcopul a căzut în genunchi la picioarele celui puternic împreună cu clerul său, zicând:

- Iartă-ne pe noi, stăpâne, robii tăi suntem!

Acela spăimântându-se de ceea ce a făcut, umilindu-se, căci Dumnezeu schimbase inima lui, l-a prins de picioare, zicând:

- Tu eşti stăpân şi părinte!

Şi de atunci s-a făcut mare dragoste între dânşii. Şi zicea cel smerit către clerul său:

- Nu vă ziceam vouă, fiilor, că vom birui prin bunătatea lui Dumnezeu?

Se poate spune că asemenea episcopului smerit din această întâmplare la fel a făcut şi sfântul Grigorie Teologul. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă în cele din urmă ceea ce ştim este că de cele mai multe ori în biserică au apărut mai multe neînţelegeri şi mai multe probleme. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce poate să ne demonstreze că ceea ce este adevărat şi bun v-a exista în continuare. Smerenia după cum am spus de cele mai multe ori este un lucru sau o stare care are de a face cu ceea ce se poate denumii sensul sau expresia ultimă a iubirii de Dumnezeu. Vremurile pe care le-a trăit sfântul Grigorie Teologul au fost cât se poate de mult vremuri de adversitate. El a ajuns să biruie sau că învingă aceste probleme foarte mult prin smerenie. Din smerenia sfântul Grigorie Teologul s-a retras de la conducerea unui sinod ecumenic şi a preferat să ducă o viaţă de călugăr simplu. Acest lucru se poate spune că nu a fost uitat în istoria bisericii şi a rămas cât se poate de mult un exemplu de smerenie şi de modestie pe care un episcop l-a arătat şi pe care la fel de bine şi noi trebuie să îl urmăm. Ca şi simplu călugăr sfântul Grigorie Teologul s-a dovedit cât se poate de mult un adevărat sfânt. Acest lucru a putut văzut din scrierile şi din toate faptele sale ca şi călugăr. Sfântul Grigorie Teologul ne-a lăsat scrieri extrem de profunde şi care sunt cât se poate de mult scrieri care degajă un puternic duh de smerenie. Prin urmare, ceea ce s-a dovedit cât se poate de mult un lucru rău prin smerenie Sfântul Grigorie Teologul l-a întors într-un lucru bun. Oricare dintre noi am fii în cazul sfântului Grigorie Teologul se poate spune că am simţii acest lucru: nu ne-ar convenii la nici unul să fim cât se poate de mult „concediaţi” din funcţia pe care o deţinem mai ales dacă acea funcţie este cât se poate de mult una mare.[57]

Un alt mare caz de smerenie în istoria Bisericii Creştin Ortodoxe se poate spune că este Sfânta Elena mama sfântului Constantin cel Mare. Sfânta Elena este cea care după mai bine de 300 de ani de persecuţie în imperiul roman a fost cea care în cele din urmă a eliberat sau mai bine spus a legalizat creştinismul ca şi religie oficială în imperiul roman care în acel moment se poate spune că a devenit imperiul bizantin. Trebuie să ţinem cont că începând cu Nero, mai toţi marii împăraţi ai Romei au fost cât se poate de mult politeişti şi se poate spune

[57] Grigorie Teologul, *Cele cinci cuvântări teologice* (Editura Anastasia: Bucureşti, 1993).

că au avut credinţe străine de ortodoxie. Sfânta Elena care a fost împărăteasă a fost conştientă de acest lucru şi în cele din urmă a voit ca să fie dată libertate creştinismului. Acesta se poate spune că este primul mare act de smerenie creştină de care a dat dovadă sfânta Elena. O a doua mare dovadă de smerenie pe care a dat-o sfânta Elena a fost faptul că a mers personal la Ierusalim şi acolo a dat ordin să fie căutate crucea Domnului Iisus Hristos. Undeva într-o groapă de gunoi Sfânta Elena avea să găsească crucea pe care a fost răstignit Domnul Iisus Hristos. Acest lucru se poate spune că a fost cât se poate de mult o mare dovadă de smerenie de care a dat dovadă sfânta Elena. Timp de 300 de ani nimeni nu s-a gândit la locul exact pe care a fost răstignit Domnul Iisus Hristos şi nici nu s-a pus problema ca să fie luată şi cinstită crucea pe care a fost răstignit Domnul Iisus Hristos.[58]

Un preot de ţară a construit in satul sau o biserică mare, pentru că cea veche era foarte mică şi nu încăpeau în ea decât puţini credincioşi. Între timp, părintele intrase la doctorat şi îşi împărţea timpul intre slujbe, studiu şi supravegherea lucrărilor de construcţie. Când biserica din sat a fost gata, episcopul i-a propus să se ocupe de zidirea unei biserici în oraş, foarte aproape de catedrala. Fiind un bun gospodar, preotul a primit aceasta propunere. Datorită priceperii sale şi hărniciei lucrătorilor, în mai puţin de un an a doua biserica a fost ridicata. Aşa cum era de aşteptat, preotul a fost mutat de episcop la oraş, ca preot paroh al noii biserici despre a cărei frumuseţe se dusese vestea. Fiind aşezata în centrul oraşului, noua biserică era plină de credincioşi. Mulţi erau atraşi de predicile părintelui, care avea o cultură vastă. Dar, de când îşi luase doctoratul , în inima acestuia SE ÎNFIRIPASE MÂNDRIA! Când veneau la el credincioşi din vechea sa parohie, NU LE DĂDEA ATENŢIE. I SE PĂREA CA ESTE PREA DEŞTEPT PENTRU A STA DE VORBA CU EI şi că NU ! avea de ce să îşi risipească vremea cu discuţii banale. La un moment dat, LA BISERICĂ A VENIT ÎNSUŞI HRISTOS ÎN CHIPUL UNUI ŢĂRAN!

- Ce vrei, omule? Vrei nişte bani? l-a întrebat părintele, GRĂBIT, băgând mâna în buzunar.

- Nu, părinte, nu vreau bani. Vreau să stau de vorba cu dumneavoastră.

– Sunt ocupat, nu am timp astăzi, răspunse părintele.

– Vă rog mult, părinte, AM VENIT DE DEPARTE.

– Stai şi aşteaptă. Poate că până la urma o sa îmi găsesc cinci minute şi pentru tine.

Hristos a rămas să aştepte. Timpul trecea, dar părintele se ocupa numai de alţii. A venit primarul, a stat cu el. A venit un colonel, a stat cu el. A venit un doctor, a stat şi cu acesta. LA ŢĂRAN NICI NU SE UITA! Pana la urma a venit un taxi şi o femeie fardată strident l-a luat pe părinte să-i facă sfeştanie. Părintele a plecat, prefăcându-se ca NU îl vede pe Cel care arăta a ţăran. Rămas în biserica numai cu paracliserul, Hristos i-a spus:

– Sa îi zici preotului că pentru râvna lui de a ridica biserici, o sa îi dau multa slavă pe lumea aceasta. O să aibă tot ce îşi doreşte. Pentru cunoaşterea pe care a dobândit-o în studiile lui înalte va fi lăudat şi de credincioşi si de necredincioşi. DAR PENTRU CA NU A VRUT SA STEA DE VORBA CU MINE AICI, NU VA AJUNGE IN IMPARATIA MEA!

Şi, zicând acestea, s-a făcut nevăzut.”

Ceea ce trebuie să ştim prin urmare este că Sfânta Elena deşi a ajuns o femeie extrem de bogată şi extrem de puternică nu a uitat la drept vorbind de cei mici şi neînsemnaţi.

[58] Paul Claudel, *Un poet priveşte crucea* (Bucureşti, 1994).

Creştinismul era cât se poate de mult o şansă pe care Domnul Iisus Hristos o oferea celor mici şi nebăgaţi în seamă. Sfânta Elena a fost o persoană care a fost conştientă că atunci când Domnul Iisus Hristos a voit să schimbe cursul lumii nu a făcut-o cu regii şi împăraţii lumii ci foarte mult cu nişte pescari simpli. Legalizarea creştinismului şi descoperirea lemnului sfintei cruci se poate spune că sunt cele mai bune dovezi de care a dat dovadă sfânta Elena. Pentru acest lucru se poate spune că ea este cât se poate de mult un exemplu de smerenie pentru toate timpurile. Suntem creştini azi şi datorită sfintei Elena. Acest lucru este bine să îl avem în vedere.[59]

Un alt mare sfânt creştin ortodox şi care a dat dovadă de ceea ce am putea spune extrem de multă smerenie este Sfântul Eftimie cel Mare. Sfântul Eftimie cel Mare este un sfânt care a trăit în secolul al IV-lea şi care provine din ceea ce ştim azi ca şi Armenia şi care în trecut a fost imperiul bizantin [localitatea antică Melitina]. Sfântul Eftimie a fost un om care a trăit o stare de smerenie continuă. Mai multă vreme a vieţuit într-o peşteră din jurul Ierusalimului. Este cât se poate de posibil că sfântul Eftimie a mers în pelerinaj pe la locurile sfinte. La fel de bine în contextul timpurilor sfântul Eftimie a fost cât se poate de mult implicat în ceea ce cunoaştem azi ca şi controversa nestoriană. El a susţinut că Domnul Iisus Hristos a avut două naşteri: una din veşnicie şi una sub timp din fecioara Maria. Se poate spune că sfântul Eftimie a fost un om smerit ca şi un act ascetic. El a renunţat la foarte multe lucruri pentru ceea ce se poate spune viaţa dimpreună cu Dumnezeu. Sfântul Eftimie a ajuns la un aşa mare grad de nevoinţă că mânca numai sâmbăta şi duminica şi atunci când era nevoie expresă. La fel de bine un alt exerciţiu de smerenie pe care îl făcea sfântul Eftimie era că nu dormea niciodată pe culcat ci de cele mai multe ori dormea cât se poate de mult şezând. Acest lucru este mărturisit de cei care l-au cunoscut. În cazul Sfântului Eftimie cel Mare se poate spune că avem de a face cu ceea ce este smerenia ascetică. Smerenia ascetică este cât se poate de mult o smerenie care ne duce în spre sensul final a ascezei creştin ortodoxe.[60]

Era un om sărac, Ion, care, cu toate că era împovărat de copii şi de nevoi, nu cârtea niciodată împotriva lui Dumnezeu, ci mergea întotdeauna la biserică şi rugându-se, zicea:
- Iată pe nevrednicul Ion, înaintea Ta, Doamne!.
Dumnezeu părea că nu-l aude, şi sarcina din spinarea lui Ion se făcea şi mai grea. Şi cu cât Dumnezeu era mai surd la strigarea lui, Ion se făcea si mai mititel. Şi iată că Ion muri - şi ajungând la poarta cetăţii veşnice, căzu în genunchi, şi asemenea cum făcea în biserică, zise şi acum:
- Iată pe nevrednicul Ion, înaintea Ta, Doamne!
Atunci, poarta cerească se deschise, se arătară îngerii şi luând între ei pe Ion, îl duseră la picioarele Celui Veşnic.
Şi Dumnezeu îi zise:
- Iată-mă înaintea lui Ion pentru totdeauna!

Se poate spune că această întâmplare se potriveşte şi Sfântului Eftimie care de cele mai multe ori se considera pe sine cât se poate de mult ceea ce se poate spune nevrednic de Dumnezeu. În acest sens, se poate spune că în cele din urmă Sfântul Eftimie cel Mare a fost exponentul a ceea ce se poate spune smerenia ascetică. Acest gen de smerenie de cele mai multe ori se manifestă prin fuga de lumi şi de onorurile sale, prin dorinţa de a îi slujii sincer pe semenii noştri şi la fel de bine prin dorinţa de a nu obţine faimă lumească. În acest sens, se poate spune că Sfântul Eftimie la fel cu mulţi alţi asceţi creştini ortodocşi au fost cât se

[59] Mircea Păcurariu, *Sfinţi daco români şi români* (Editura Trinitas: Iaşi, 1994).
[60] Eftimie Athonitul, *Asceţi în lume* volumele 1 şi 2, (Editura Evanghlismos: Bucureşti, 2009, 2014).

poate de mult persoane care au trecut prin această lume aproape neobservate. Sfântul Eftimie la fel ca şi alţi sfinţi a devenit se poate spune conştient de faptul că de cele mai multe ori celeritatea şi faima lumii este una cât se poate de mult nestatornică. Acest lucru a fost cât se poate de mult experimentat de Domnul Iisus Hristos. De cele mai multe ori se poate spune că sfinţii părinţi ai trecutului au fost cât se poate de mult imuni la faima şi celebritatea care este atât de mult râvnită în zilele şi timpurile noastre. Sfântul Eftimie este un caz care pentru cei care nu sunt credincioşi şi se poate spune că înseamnă cât se poate de mult nebunie: să stai toată viaţa în pustie, să mănânci numai două zile pe săptămână, să stai prin peşteri şi să faci pelerinaje pe la locuri sfinte care la drept vorbind sunt de mai multă vreme uitate în zilele noastre, este cât se poate de mult un lucru inconvenient pentru zilele şi timpurile noastre. Acest lucruri se poate spune că au definit personalitatea Sfântului Eftimie cel Mare. Se poate spune că prin sfântul Eftimie devenim conştienţi de ceea ce am putea denumii de faptul că există o smerenie monahală care este cât se poate de mult diferită de smerenie laică. În lume se poate spune că există oameni şi persoane care sunt cât se poate de mult smerite dar la fel de bine mai sunt şi persoane care experimentează smerenia în ceea ce ştim ca şi lepădarea de lume. Sfântul Eftimie face parte din a doua categorie şi a fost un călugăr în adevăratul sens al cuvântului. El a renunţat la lume şi la tot ceea ce înseamnă rău în ea: petreceri cu beţii, ură, discordie, neînţelegere, omor, război sau altele de acest fel. Atunci când vorbim despre sfântul Eftimie se poate spune că vorbim foarte mult de ceea ce este sau mai bine spus de smerenia autentică pe care o experimentează călugării şi pe care şi noi ar trebuie să o preţuim. Trăim într-o lume în care sfinţi părinţi ca şi Eftimie sunt de mai multă vreme uitaţi şi trecuţi cu vederea. Acest lucru nu este bine. Realitatea este că noi suntem cei care trebuie să îi căutăm pe sfinţi şi nu trebuie ca sfinţii să vină la noi. Din mândrie se poate spune că de mai multe ori sfinţii trec neobservaţi. Un astfel de caz este şi Sfântul Eftimie cel Mare care se poate spune că este un anonim pentru zilele şi timpurile noastre.[61]

Se poate spune că un alt mare caz de smerenie a fost şi Sfântul Ciprian din Antiohia Siriei. Sfântul Ciprian a fost cât se poate de mult un sfânt care a slujit zeilor şi mai ales unui zeu antic cunoscut cu numele de Apolo. Sfântul Ciprian avea să practice magia şi vrăjitoria. Acest lucru includea în epocă şi închinarea la idolul Apolo. Este foarte interesat aici faptul că Sfântul Ciprian a fost cât se poate de mult dedicat sau mai bine spus consacrat magiei prin care făcea mai multe lucruri pe care un om obişnuit nu putea să le facă. Totul a mers în acest fel în viaţa sfântului Ciprian până când Aglaid un prieten de al Sfântului Ciprian s-a îndrăgostit de o fecioară creştină pe nume Iustina. Când a cerut-o în căsătorie Iustina l-a refuzat pe Aglaid şi acest lucru l-a făcut să meargă să creară ajutorul lui Ciprian. Ciprian la acea vreme lucra cu puterea diavolilor. Ciprian a cerut ca diavolii să o facă pe Iustina să accepte ca şi soţ pe Aglaid, dar aceasta lunga puterile diavoleşti făcând semnul crucii şi prin rugăciune. Acest lucru l-a pus pe gânduri pe Ciprian care în cele din urmă a acceptat foarte mult să se boteze şi să devină creştin. Acest lucru a dus în cele din urmă la condamnarea la moarte a sfântului Ciprian care a fost în cele din urmă ucis şi astfel martirizat.[62]

Vorbeau doi prieteni. Zicea unul:

- La ce pot fi bun, cu puţina mea lumină sufletească?

Celălalt îi răspundea:

- Fie cât de mică, o lumină sufletească poate fi de folos unui semen..

Şi celălalt nu voia să creadă.

---

[61] Radu Teodorescu, *Ascetul şi asceza creştin ortodoxă în secolul al XXI-lea* (Cugir, 2012).

[62] *Actele martirice* (Bucureşti, 1982).

Îi zise prietenul:
- Dacă nu eşti sincer, eşti un trufaş; iar dacă eşti sincer, eşti un înşelat.
Celălalt grăi:
- Nu, prietene, - sunt sincer, dar nu cred în puterea mea....
Atunci, prietenul îi zise:

- Priveşte, dragul meu, căsuţa modestă a unui lucrător. Iată cum se adună toţi seara de la lucru. Seara începe să se umple încăperea căsuţei lor. Atunci, mama ia lampa mică din perete, o umple cu gaz şi-i aprinde fitilul. Pe urmă, o aşează în perete la loc. Şi iată, dragul meu, această mică lampă cum îşi împrăştie în jur lumina ei blajină - şi umbra a pierit. Toţi se strâng sub lumina ei si se simt mulţumiţi. Asemenea şi tu, şi oricine... Poţi fi ca această umilă şi tăcută lampă: să aduci lumină bună şi pace într-un suflet. În faţa lui Dumnezeu aceasta este o ispravă foarte mare. Şi prietenul a căzut pe gânduri...

Se poate spune în acest sens că Sfântul Ciprian a fost un sfânt care a dat dovadă de multă smerenie atunci când s-a întors de la închinarea la zei şi a revenit la credinţa creştin ortodoxă. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate sau mai bine spus un fapt care îl face pe sfântul Ciprian cu adevărat un exemplu de smerenie creştină. Dacă sfântul Ciprian ar fii fost un om orgolios care susţinea că el nu poate greşii eventual el nu se mai întorcea la creştinism şi eventual nu s-ar mai fii convertit. Acest lucru după cum am spus ne face să ne gândim serios la problema smereniei în aghiografie. Aghiografia este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care de cele mai multe ori ne duce la ceea ce am putea denumii sensul şi finalitatea a ceea ce este sau mai bine spus a cum am putea denumii smerenia ca şi act creştin ortodox. Acest lucru am spus este ceea ce defineşte şi ceea ce susţine în acest sens faptul că au fost sfinţi mari înaintea noastră care au ales să se smerească şi în acest mod au câştigat smerenia. Este de remarcat aici schimbarea sau de ce nu convertirea de care a dat dovadă sfântul Ciprian atunci când a devenit din idolatru creştin. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce defineşte şi ceea ce susţine în cele din urmă nevoia sau necesitatea ca şi noi atunci când greşim să ne pocăim şi astfel prin smerenie să ajungem din nou la comuniunea cu Dumnezeu. Din aghiografia creştin ortodoxă reiese cât se poate de mult că de cele mai multe ori pocăinţa este cât se poate de mult un act de smerenie. În acest sens trebuie să ne gândim la capacitatea omului de a se pocăi cât se poate de mult ca şi la capacitatea lui de a se smerii pe sine. Atunci când greşim trebuie să ne pocăim.[63]

Un alt sfânt creştin ortodox care este la drept vorbim cât se poate de mult un exemplu de smerenie este Sfântul Zosima care a înmormântat-o pe Maria Egipteanca. Ştim că la un moment dat sfântul Zosima se întreba dacă mai este cineva la fel de avansat în nevoinţe ca şi el. Aşa se face că Dumnezeu i-a descoperit că mai există cineva mult mai avansat decât el şi acea este Maria Egipteanca. O dovadă profundă de smerenie a dat cât se poate de mult sfântul Zosima atunci când s-a apropiat de Maria Egipteanca şi a împărtăşit-o. În zilele noastre ştim mai puţine lucruri despre sfântul Zosima dar cel mai probabil a fost cât se poate de mult un ascet şi un nevoitor fiindcă a întâlnit-o pe Maria Egipteanca în pustie după obiceiul unei mănăstiri la care acest sfânt a ajuns. În prezent de cele mai multe ori ştim despre sfântul Zosima numai în legătură cu Maria Egipteanca fiindcă el este cel care ne-a descoperit viaţa ei. Totuşi, Biserica Creştin Ortodoxă îl consideră sfânt şi pe sfântul Zosima. El este în acest sens un exemplu de smerenie prin deschiderea sa care a făcut ca să ştim mai multe despre viaţa Mariei Egipteanca. Se poate spune că acesta a fost cât se poate de mult un

[63] Petroniu Tănase, *Uşile pocăinţei* (Editura Cartea ortodoxă: Bucureşti, 2012).

act de smerenie şi de mare umilinţă de care a dat dovadă sfântul Zosima fiindcă nu s-a considerat pe sine superior şi mai bun decât restul nevoitorilor.[64]

Un călugăr tânăr îl tot iscodea pe un frate mai bătrân despre toate cele:

– Spune părinte, rogu-te, ce este smerenia?

– Smerenia, fiule, este cununa de pietre scumpe a călugărului.

– Şi ce se face pentru câştigarea smereniei?

–Smerenia se câştigă, când te-ai deprins propriile păcate să le vezi, să le cunoşti, să te războieşti cu ele, să scapi de ele. Iar de păcatele altora să nu iei în seamă…

Se poate spune că acestui exemplu sau mai bine spus la acest mod de viaţă a urmat şi sfântul Zosima. Este bine în acest sens să ştim cum să ne raportăm la viaţa în smerenie. Sfântul Zosima se poate spune că a fost cât se poate de mult un om smerit în adevăratul sens al cuvântului şi ne-a lăsat şi nouă o pildă de smerenie. Această pildă de smerenie constă în a nu ne supraevalua pe noi niciodată. El este cel care a făcut un exerciţiu de smerenie în faţa Mariei Egipteana şi în ziua de azi ştim despre Maria Egipteanca şi viaţa ei de la sfântul Zosima. În acest sens se poate spune că sfântul Zosima a urmat foarte mult Domnului Iisus Hristos care la cina cea de taină din smerenie a spălat picioarele ucenicilor Săi. La fel de bine şi sfântul Zosima a împărtăşito-o pe Maria Egipteanca şi mai apoi a fost cel care i-a găsit şi un mormânt după ce a murit. Acest lucru este se poate spune o dovadă de mare smerenie. La fel de bine se poate spune că viaţa sfântului Zosima a fost cât se poate de mult asemenea cuvintelor sfântului Grigorie cel Mare care spunea că „prieten îmi este cel care îmi arată greşelile, şi duşman îmi este acela care mă laudă.

Un alt lucru care se poate spune că demonstrează cât se poate de mult smerenia sfântului Zosima este că atunci când a înmormântat-o pe Maria Egipteanca a venit un leu care a săpat groapa Mariei cu ghearele sale. Acest lucru ne spune că sfântul Zosima a ajuns la ceea ce se poate spune capacitatea de a îmblânzii animalele sălbatice prin rugăciune. Sfântul Zosima a fost o persoană care a trăit toată viaţa în nevoinţă şi în smerenie. În zilele noastre ştim foarte puţine despre el şi de cele mai multe ori lumea îl asociază cu Maria Egipteanca. Acest lucru este ceea ce poate fii constat din aghiografia creştin ortodoxă. Oricum, el este un sfânt care a trăit cu mulţi ani: în secolul al V-lea şi al VI-lea dar mărturia vieţii lui este cât se poate de mult una care rămâne actuală şi pentru zilele noastre. De la sfântul Zosima învăţăm să nu subestimăm pe semenii noştri şi în cele din urmă să îi tratăm ca şi egalii noştri. Acest lucru se poate vedea cât se poate de mult din faptul că Sfântul Zosima nu a trata-o cu inferioritate pe Sfânta Maria Egipteanca ci mai multe a privit-o ca fiind mult mai bună şi mai superioară decât el. La momentul actual ceea ce ştim despre Sfântul Zosima este că a fost călugăr undeva la o mănăstire din apropierea Iordanului în Palestina. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce am putea denumii o realitate sau mai bine spus un fapt adevărat. Aici din relatările pe care le avem putem deduce că se ducea o viaţă extrem de aspră care implica faptul că timp de 50 de zile în postul mare călugării cei mai avansaţi stătea ca şi pustnici în deşertul Palestinei. Acest lucru îl relatează patriarhul Sofronie care este cel ce a scris viaţa Mariei Egipteanca. După cum ne putem da seama este cât se poate de probabil că sfântul Zosima a intrat destul de timpuriu în mănăstire şi a dus o viaţă ascetică. Atunci când vorbim despre Maria Egipteanca nu se poate să nu vorbim şi despre sfântul Zosima. Este cât se poate de mult adevărat că Sfântul Zosima se întrebat la un moment dat dacă mai este cineva care îl întrece în desăvârşire. Răspunsul l-a primit atunci când s-a întâlnit cu Maria Egipteanca.[65]

[64] Mai multe amănunte despre Sfântul Zosima aflăm din *Triod* (Bucureşti, 1986).

[65] Benedicta Ward, *Vieţile sfintelor care mai înainte au fost desfrânate* (Sibiu, 1997).

Un alt caz de sfânt creştin ortodox care se poate spune că este un exemplu de smerenie este cât se poate de mult Sfântul Grigorie cel Mare [Grigorie Dialogul] care a trăit în secolul al VI-lea. Este cât se poate de adevărat că acest sfânt a provenit dintr-o familie de rang mare şi fost de mic copil crescut în bogăţie în Italia. La vârsta maturităţii a de devenit prefect al Romei. V-a fii mai apoi numit ambasador la curtea imperială de la Constantinopol. Se pare că aici s-a produs o schimbare cât se poate de profundă în inima lui Grigorie cel Mare fiindcă el a început să fie dezgustat de intrigile de la curtea imperială. Rămâne până la sfârşitul mandatului său la Constantinopol dar mai apoi se gândeşte să se călugărească. Se călugăreşte şi ulterior devine episcop al Romei. Este de amintit aici că Sfântul Grigorie cel Mare a dat dovadă de mare smerenie atunci când a renunţat la funcţia de ambasador imperial şi s-a călugărit. Acest lucru ne face să ne gândim la sfântul Grigorie cel Mare ca şi la un exemplu de smerenie creştin ortodoxă profundă. În acest sens se poate spune că sfântul Grigorie cel Mare îşi v-a începe viaţa sa duhovnicească care s-a materializat prin mai multe scrieri care le avem şi în zilele noastre. Câteva dintre aceste scrieri se poate spune că i-au adus numele de Dialogul fiindcă a scris patru volume de dialoguri.

Odată, un negustor bogat se întorcea acasă, după ce vânduse multă marfă, într-un iarmaroc. Avea, aşadar, cu sine, o însemnată sumă de bani. Mergând cu căruţa pe drum, se porni o ploaie mare. Negustorul, necăjit din această pricină, ridică glas de cârtire împotriva lui Dumnezeu, zicând:

- La ce mai e bună şi ploaia aceasta, Doamne? Dar cum mergea aşa, iată că se ivi în faţa căruţei un bandit, care întinse puşca spre el, voind să-l omoare, ca, pe urmă, să-l jefuiască. Negustorul rămase încremenit. Hoţul apăsă pe trăgaci, dar arma nu luă foc. Din pricina ploii, capsa şi pulberea se udaseră. Văzând aceasta, negustorul dădu bice cailor şi luând-o la goană, scăpă de tâlhar. După ce ieşi din impas, se opri, se închină şi zise:

- Iartă-mă, Doamne, că n-am ştiut ce zic. De nu era ploaia, tâlharul m-ar fi ucis.

Şi de-atunci, negustorul acela nu mai cârtea niciodată.

Viaţa sfântului Grigorie cel Mare ne spune că de cele mai multe ori Dumnezeu poate întoarce la drept vorbim ceea ce se poate spune răul în bine. Acest lucru este cât se poate de mult un fapt care s-a manifestat în viaţa Sfântului Grigorie Dialogul. El a stat foarte mult un fotoliul de prefect şi mai apoi în cel de ambasador imperial dar simţea că ceva nu este în regulă sau mai bine spus şi-a dat seama că există mai multă răutate în jurul său. Aceste funcţii pe care le-a avut Sfântul Grigorie Dialogul erau cât se poate de mult extrem de râvnite în acele zile. În cele din urmă sfântul Grigorie Dialogul v-a renunţa la drept vorbind la purpura imperială pentru a îmbrăca haina simplă de călugăr. Acest lucru este cât se poate de mult o dovadă de smerenie din pentru acest motiv al ales să îl includem şi sfântul Grigorie Dialogul în categorie persoanelor sau a oamenilor cu adevărat smeriţi. Sântul Grigorie cel Mare avea şansa să rămână toată viaţa un demnitar imperial dar a preferat să nu o facă şi să devină cât se poate de mult un călugăr simplu. Ca şi călugăr s-a evidenţiat cât se poate de mult prin virtute şi ascultare ceea ce a dus în cele din urmă la alegerea lui ca şi episcop. Acest lucru este la drept vorbind ceea ce se poate spune dovadă a faptului că Dumnezeu l-a chemat la sfântul Grigorie cel Mare la o viaţă aleasă.[66]

Prin urmare este cât se poate de evident că în persoana sfântului Grigorie Dialogul mai avem un alt exemplu sau mai bine spus o altă pildă de smerenie. Câţi dintre noi am avea capacitatea să renunţăm la purpura imperială pentru haina călugărească? Sunt foarte puţini dar se pare că sfântul Grigorie cel Mare a avut această capacitate. Sunt mai multe alte

[66] Grigorie Dialogul, *Cartea regulei pastorale,* (Bucureşti, 1996).

aspecte ale vieţii sfântului Grigorie cel Mare dar în această carte am insistat mai mult pe ceea ce se poate spune smerenia sfântului Grigorie cel Mare. Când suntem problematizaţi sau mai bine spus luptaţi de duhul mândriei este totdeauna bine să ne amintim de exemplul sfântului Grigorie cel Mare. În acest sens, se poate spune că de mai multe ori pe lângă funcţiile mare pe care le-a avut sfântul Grigorie cel Mare şi-a dat seama că aceste funcţii fără credinţa în Dumnezeu nu valorează mare lucru. Acest fapt se poate spune că l-a făcut pe sfântul Grigorie cel Mare să fie cât se poate de mult o persoană cu adevărat smerită şi care a cunoscut cu adevărat smerenia. El a putut să treacă cu vederea genul de viaţă de lux pe care a dus-o mai înainte de a se călugării cu viaţa de după ce s-a călugărit. Am voit să îl menţionăm pe sfântul Grigorie cel Mare ca şi un exemplu şi ca şi un model de smerenie creştin ortodoxă care este actual şi în zilele noastre. Sunt mai mulţi care deţin funcţii extrem de mari şi de importante şi se poate spune că de cele mai multe ori ajung să nu se mai gândească la Dumnezeu şi la tot ceea ce ţine de credinţa în Dumnezeu. Un alt gest de smerenie se poate spune că a dat sfântul Grigorie cel Mare prin faptul că a scris Viaţa sfântului Benedict de Nursia.[67]

Un alt mare caz de smerenie creştin ortodoxă se poate spune că este sfânt Maria care este de cele mai multe ori subiect la mai multe discuţii aghiografice. Sfânta Maria se poate spune că este cât se poate de mult un exemplu de smerenie fiindcă ea a fost cea care fiind vizitată de Sfântul Arhanghel Gavriil a acceptat naşterea Domnului şi Mântuitorului Iisus Hristos. La fel de bine se poate spune că sfânta Maria a fost cât se poate de mult smerită de ceea ce se poate spune faptul că a trecut alături de Domnul Iisus Hristos prin răstignire. Ea a fost cea care a avut tăria să meargă să Îl vadă pe Domnul Iisus Hristos în agonia crucii. Aceste lucruri ne spun că sfânta Maria a fost cu adevărat o persoană smerită. A fost o femeie a virtuţii şi acest lucru trebuie să îl avem în vedere. Ceea ce se poate vedea în cazul Mariei este foarte mult la drept vorbind faptul că smerenia dă roade. Ea s-a numit pe sine „roaba lui Dumnezeu” şi acest lucru este cât se poate de mult o dovadă a smereniei sale. Sunt puţini care s-ar denumii pe sine „robi ai lui Dumnezeu.” Sunt mai multe povestiri care există despre viaţa sfintei Maria dar ceea ce este esenţial în cazul de faţă este că ea a fost cât se poate de mult o persoană a smereniei şi a tot ceea ce ţine de smerenie. Asemenea a fost de fapt şi sfântul Macarie cel Mare pe care l-am menţionat în rândurile de mai sus.

Dacă mergea cineva la Sfântul Macarie şi-i spunea că e om mare şi sfânt, el nici nu voia să-i răspundă. Dar dacă venea cineva şi-i spunea:

- Ţii minte, părinte, când ai fost în lume şi furai silitră ca s-o vinzi? cu acela, Macarie stătea de vorbă bucuros, răspunzându-i la tot ce-l întreba.

Sfânta Maria se poate spune că nu a fost o persoană care s-a distins pe sine prin şcoli sau prin cine ştie ce academii pe care le-a făcut ci foarte mult prin virtuţi şi poate cea mai mare virtute a ei a fost cât se poate de mult smerenia. Ni se spune că tot ceea ce trăia sfânta Maria ea punea în inima ei. Acest lucru ne spune că sfânta Maria eventual sa fost o persoană mai tăcută. Tăcerea Sfintei Maria a fost cât se poate de mult o tăcere care a dus cu sine la ceea ce se poate denumii sensul şi expresia finală a smereniei ei. Sfânta Maria este poate una dintre cele mai mari şi mai semnificative femei din istoria lumii dar acest lucru nu a făcut-o să se mândrească şi să se considere cineva. După cum spunea chiar el, din momentul în care l-a născut pe Domnul Iisus Hristos ea a devenit conştientă că v-a fii cât se poate de mult cinstită de toată lumea. Este posibil că în timpul vieţii Domnului Iisus Hristos ea să fii devenit

[67] Sfântul Grigorie cel Mare, Viaţa Sfântului Benedict din Nursia (Bucureşti, 2012).

conştientă de importanţa ei şi mai ales de ceea ce se poate spune rolul pe care l-a jucat în mântuirea noastră. Asemenea cu Sfântul Antonie cel Mare sfânta Maria şi-a dat şi ea seama că în cele din urmă smerenia este cea care ne poate face să biruim răul şi răutatea. Zis-a avva Antonie cel Mare: "Am văzut toate cursele vrăjmaşului întinse pe pământ şi suspinând am zis: Oare cine poate sa le treacă pe acestea? Si-am auzit glas zicându-mi: smerenia!".[68]

Prin urmare este cât se poate de posibil că sfânta Maria a fost o persoană care s-a smerit pe sine şi în acest mod se poate spune că a avut de câştigat mult. Se poate vorbii în cazul sfintei Maria foarte mult de ceea ce am putea spune un fel de sinergie sau mai bine spus de cooperare dintre Dumnezeu şi ea prin faptul că Dumnezeu a ales-o să fie cea care îl v-a naşte pe Domnul Iisus Hristos. Au existat mai multe controverse şi mai multe neînţelegeri între ceea ce se poate spune modul în care trebuie cinstită Sfânta Maria. Aceste neînţelegeri de cele mai multe ori au avut loc între catolici şi ortodocşi şi au dus ca în cazul protestanţilor şi a neoprotestanţilor aceştia să nu mai dorească în nici un fel să o cinstească pe sfânta Maria. Catolicii au fost cei care au lansat ceea ce se poate spune învăţătura eronată că sfânta Maria asemenea Domnului Iisus Hristos nu a avut nici un păcat şi ea poate mântui pe om asemenea Domnului Iisus Hristos. Aceste opinii au fost cât se poate de mult respinse de ortodoxie. Ortodoxia se poate spune că recunoaşte ceea ce am putea spune sensul cinstirii sfintei Maria dar nu o consideră ca fiind egală ca şi rol şi funcţie cu Domnul Iisus Hristos. Nici nu ar fii stat acest lucru în firea sfintei Maria care se poate spune că a fost cât se poate de mult o persoană smerită şi a smereniei. Acest lucru ne face să ne gândim că sfânta Maria a fost smerită şi fiindcă în viaţa ei a trebuit să treacă prin răstignirea Domnului Iisus Hristos. Se poate spune că sfânta Maria a fost smerită dar nu umilită de acest lucru. Este greu să ne dăm seama ce a fost în inima Sfintei Maria atunci când a stat la cruce dar cel mai posibil a fost ajutat să treacă peste acest lucru de smerenie ei pe care a deprins-o în timpul vieţii pământeşti a Domnului Iisus Hristos. Viaţa sfintei Maria este cât se poate de mult o viaţă a smereniei şi în acest sens se poate spune că ea este o pildă de smerenie. Pentru smerenia ei Dumnezeu a ridicat-o cu trupul la cer pe sfânta Maria şi la trei zile după ce a fost înmormântată trupul ei a dispărut din mormânt. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult concludente pentru a ne face să o considerăm pe sfânta Maria ca şi un exemplu de smerenie. Să nu uităm că sfânta Maria s-a numit pe sine toată viaţa ei „roaba lui Dumnezeu." Credem că acesta este un exemplu de smerenie incontestabilă.[69]

CAPITOLUL 4

MODESTIA SECULARIZATĂ ŞI SMERENIA RELIGIOASĂ

După cum am spus noţiunile de smerenie şi de modestie sunt cât se poate de mult asemănătoare dar nu identice. În plan laic sau mai bine spus în planul secular de mai multe ori se vorbeşte de modestie. Sunt în acest sens mai multe categorii de ideologii sau la fel de bine au existat mai multe categorii de ideologii care de cele mai multe ori au susţinut sau mai bine spus au menţinut ceea ce se poate spune sensul şi expresia a ceea ce este sau a modului în care înţelegem ceea ce este sau cum este definită modestia. Se ştie astfel de individualism care este o ideologie socială care îl pune pe individ mai presus de orice; se ştie de

[68] Ieromonah Rafail, Minunile maicii Domnului (Neamţ, 1990 reeditare).
[69] Arhim. Teofilact Marinakis, *Patericul maicii Domnului* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2008).

atropocentrism, care este o ideologie care de cele mai multe ori susţine şi menţine ceea ce se poate denumii superioritatea condiţiei omului şi la fel de bine se cunosc mai multe doctrine politice care pretind că de cele mai multe ori slujesc ceea ce este sau cum este denumită modestia şi tot ceea ce ţine de modestie. La fel de bine o altă ideologie pe care o auzim astăzi şi care susţine ceea ce este sau cum este modestia este secularismul, care susţine că viaţa omului nu trebuie să fie însoţită de nici un element religios sau mai bine spus de nici o legătură cu Dumnezeu. În realitate se poate vedea că de cele mai multe ori modestia este cât se poate de mult o noţiune care este de mai multe ori ascunsă şi de ce nu camuflată. Se cunosc în acest sens că de cele mai multe ori marii lideri politici ai lumii îndeamnă lumea la modestie şi de mai multe ori chiar ei pozează în ceea ce se poate denumii chipuri ale modestiei.

După cum am spus, există un chip secular al modestiei de care trebuie să fim conştienţi. Acest chip poate varia ca şi formă şi ca şi conţinut şi de mai multe ori este ceea ce se poate spune un fel de atribuţie proprie a omului de rând. Secularismul se poate spune că este un fel de religie în sine şi el de mai multe ori propovăduieşte ceea ce se poate spune un chip al modestiei. Această modestie se poate spune că de mai multe ori este una falsă. Statele seculare de mai multe ori le cer supuşilor modestie fără ca liderii statelor să fie ei înşişi modeşti. Acest lucru s-a putut vedea de mai multe ori mai ales în secolul al XX-lea care se poate spune că a fost cât se poate de mult secolul în care secularismul a fost în largul său.[70] Prin urmare trebuie să spunem că de cele mai multe ori în realitate ceea ce este sau mai bine spus cum este definit secularismul este de cele mai multe ori ca şi o formă de modestie şi de onestitate. În acest sens, de cele mai multe ori este bine să ştim în mod real şi adevărat ceea ce se poate spune că în secularism există o noţiune de modestie dar această modestie nu are nimic religios în ea. De exemplu se ştie că la anul 1789 în timpul revoluţiei franceze de mai multe ori s-a creat aşa numite sintagmă a modestiei: libertate, fraternitate şi egalitate. De fapt se poate spune că din anumite perspective revoluţia franceză a venit foarte mult cu ideea statului secular. Acest lucru nu a fost însă pentru prima dat când a fost făcut în istorie. În statul secular de cele mai multe ori modestia nu îmbracă forma religioasă a legăturii sau a comuniunii cu Dumnezeu ci se poate spune că de cele mai multe ori ea modestia este privită foarte mult ca şi o formă de solidaritate. Acest gen de solidaritate seculară este de cele mai multe ori un fel de realitate care de cele mai multe ori se defineşte pe sine prin ceea ce se poate spune un sens sau un simţ al utilităţii politice. Se cunosc în acest sens mai multe exemple referitor la ceea ce înseamnă secularismul. De cele mai multe ori se poate vedea că în rândul maselor largi de oameni există un fel de dorinţă de secularism prin care se poate spune că de cele mai multe ori se omite sau mai bine spus se evită ca să fie legătură între treburile sau problemele statului şi cele ale religiei. Acest gen de mentalitate de cele mai multe ori se poate spune că nu a dat rezultate. Deşi este la modă ca mai toate statele moderne să se declare pe sine cât se poate de mult state seculare, în realitate acest lucru este cât se poate de mult fals şi eronat. Religia este un drept al omului şi se poate vedea în acest sens nevoia omului de a fii în comuniune cu Dumnezeu. De cele mai multe ori în numele unei aşa numite modestii se poate vedea că statul secular scoate din agenda sa nevoia de religie sau mai bine spus nevoia de comuniune cu Dumnezeu pe care fiecare om o are în mod

[70] Brewin Grant, *Christianity and secularism* (Londra, 1853).

firesc şi natural. În acest sens se ştie că în probleme de stat s-au făcut mai multe monstruozităţi.[71]

Cresus a fost un rege măreţ. A înrobit popoarele învecinate şi a adus atâtea avuţii în Sardes, încât a ajuns proverbial. În antichitate se zicea: bogat precum Cresus. De aceea au venit să-i vadă capitala curioşi din toate colţurile lumii, şi Cresus i-a încurajat cât a putut, căci îi plăcea faima. Într-o zi, i-a fost adus un călător atenian care venea din Egipt. Era Solon, vestit şi el, deşi prin altceva decât Cresus. Era foarte înţelept, fiind considerat unul dintre cei şapte înţelepţi ai lumii antice. Sperând să-l impresioneze, Cresus i-a arătat bogăţiile sale. Solon, deloc vorbăreţ, nici n-a clipit.

- Ei bine, dragul meu oaspete, a spus regele, ţi-a plăcut ce ai văzut? Am auzit cuvinte de laudă despre înţelepciunea dumitale înnăscută şi pe care călătoriile au sporit-o. Spune-mi, dintre toţi oamenii pe care i-ai văzut, care este cel mai fericit?

- Tellos din Atena, răspunse Solon.

- Cum aşa? se miră Cresus, căci nu se aştepta deloc la răspunsul acesta.

- Tellos era cetăţeanul unei cetăţi prospere, explică Solon. Nu este aceasta o mare fericire? Copii lui au fost frumoşi şi virtuoşi. În sfârşit, felul în care a murit este de invidiat. Luptând pentru patria lui, s-a purtat cu atâta vitejie, încât a obţinut victoria şi şi-a găsit pe câmpul de bătălie cea mai glorioasă moarte.

Cresus s-a supărat.

- Cum aşa, străine? Ce părere ai despre fericirea regelui care-ţi vorbeşte? Sunt eu mai prejos decât Tellos, un om oarecare?

- Cresus, a spus atunci Solon, te afli în culmea prosperităţii, sunt de acord. Dar nu te voi socoti cel mai fericit dintre oameni înainte de a afla că ţi-ai sfârşit zilele fericit. Cât timp un om n-a murit, nu putem spune că este fericit; putem spune, dacă vrei, că norocul îl favorizează. În toate lucrurile trebuie să ţinem seama de sfârşit. Aşa i-a vorbit Solon atenianul celui mai bogat prinţ din Asia. N-a izbutit să-l convingă, cu atât mai puţin să-l mulţumească.

Însă povestea nu s-a sfârşit.

Curând, Cresus şi-a pierdut cel mai iubit fiu într-un accident la vânătoare. Apoi a intrat în conflict cu Cyrus, regele perşilor, şi a fost înfrânt. Luat rob şi înlănţuit, a fost osândit să fie ars de viu. Urcat pe rug, şi-a privit capitala distrusă şi jefuită şi şi-a amintit de bogăţiile pe care le pierduse. Cugetând de pe ce culmi îl azvârliseră zeii, s-a gândit că ajunsese în ziua morţii şi a început să suspine cu glas tare: “Solon! Solon! Solon!”

- Ce zice? a întrebat regele persan.

Cresus a povestit întâmplarea cu înţeleptul Solon, iar Cyrus, impresionat, i-a dăruit viaţa.

După cum am spus de mai multe ori în plan secular s-a ajuns la noţiunea de modestie dar această noţiune se poate spune că de mai multe ori a fost cât se poate de mult exploatată într-un alt sens decât cel religios şi acest lucru ne face să ne ridicăm mai multe semne de întrebare referitor la care este relaţia dintre secularism şi modestie. După cum am spus, secularismul de mai multe ori susţine că nu este străin de noţiunea de modestie. Dar cum gândeşte secularismul noţiunea de modestie? De cele mai multe ori se poate spune că modestia este un lucru cât se poate de mult un fel de manifestare a individualismului. În secularism nu se vorbeşte de persoane în sensul deschiderii unora faţă de alţii ci se vorbeşte

---

[71] Termenul de secularism provine cât se poate de mult din termenul de seculum care erau nişte jocuri ce aveau loc în imperiul roman. Statul secular este un stat care de cele mai multe ori nu vede nici o legătură a statului şi a religiei. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult un fapt de care trebuie să ţinem cont. Secularismul este în acest sens o doctrină falsă. Ioan Ică, jr., *Persoană şi comuniune* (Sibiu, 1993).

foarte mult de ceea ce se poate spune de individualism. Individualismul este în acest sens un lucru care de cele mai multe ori defineşte modestia seculară. Omul este o entitate care trebuie să îşi urmeze la drept vorbind interesele şi tot ceea ce ţine de sensul şi de exprimarea lui finală şi definitivă. Acest lucru după cum am spus este o realitate pe care trebui să o avem în vedere. În acest sens se cuvine să ne ridicăm întrebarea dacă în cele din urmă individualismul este cât se poate de mult ceea ce se poate spune definiţia ultimă şi finală a modestiei?[72] În secularism se poate spune că nu există nici o noţiune de smerenie şi nici o noţiune de modestie fiindcă după cum am spus secularismul în cele din urmă nu operează sau mai bine spus nu are conceptul de persoană ci are cât se poate de mult conceptul de individ. Individul trăieşte într-un stat secular şi el trebuie să facă tot ceea ce poate mai bine în spre binele său propriu şi al statului secular. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult ceea ce defineşte şi ceea ce susţine cât se poate de mult sensul şi finalitatea ultimă a ceea ce este şi a modului în care înţelegem statul secular. Statul secular prin urmare doar mimează modestia fiindcă de cele mai multe ori această noţiune este inexistentă ori ea este ambiguă. Într-un stat secular noţiunea de modestie şi de smerenie poate îmbrăca mai multe forme: comunism, capitalism, socialism, liberalism, democraţie sau monarhie. În funcţie de context toate aceste lucruri pot fii forme de manifestare a ceea ce se poate denumii sensul şi expresia finală a modestiei.[73]

Prin secularism se poate spune că se înţelege de cele mai multe ori ceea ce se poate denumii un sens şi o expresie profundă a necredinţei. În acest sens se ştiu de mai multe ideologii secularist care se poate spune că au o înţelegere eronată sau greşită a ceea ce este şi a modului în care este definită modestia şi smerenia. Secularismul este la drept vorbind ceea ce se poate denumii o gândire şi o atitudine care funcţionează în favoarea unui principii impersonale: egalitate, libertate, dreptate, democraţie şi multe altele. Aceste idealuri printre care poate să fie şi modestia după cum am spus sunt de cele mai multe ori puse în slujba unor scopuri lumeşti. Acest lucru se poate vedea din mai multe exemple şi din mai multe cazuri. Ceea ce este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori filosofia seculară este una care se identifică de mai multe ori cu principii atee. În acest sens se poate spune că de cele mai multe ori modestia şi smerenia sunt cât se poate de mult noţiuni inconveniente. Un stat sau o naţiune care nu crede în Dumnezeu de cele mai multe ori devine o naţiune atee şi în acest sens modestia poate primii înţelesuri cât se poate de mult ciudate. Vom ilustra cu câteva exemple din istoria lumii la ce au dus sau mai bine spus în ce s-au manifestat ideologiile seculare atunci când ele au fost adoptate de diferite naţiuni.

La Roma, în fiecare an, în zilele de 16, 17 şi 18 decembrie, se desfăşurau în antichitate marile serbări denumite Saturnalii. În acele zile, sclavii se bucurau de o libertate sui-generis. Erau trataţi ca cetăţeni liberi, egali cu stăpânii lor. Aveau voie să îmbrace toga, dădeau comenzi şi chiar stăpânii lor îi serveau la masă. Bineînţeles, era vorba de o extravaganţă căci, imediat după serbări, sclavii îşi reluau poziţia lor de asupriţi, plătind un an întreg de robie cele trei zile de iluzorie libertate. Se poate spune că acest gest a fost cât se poate de mult în antichitate un gest de modestie din partea stăpânilor de sclavi. Acest lucru este o realitate. Orgoliul uman a mers atât de mult şi atât de departe încât în antichitate a susţinut sau mai bine spus a adoptat sclavia. Nu se poate să nu amintim aici că deşi mai multă lume contestă

---

[72] Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în liturghia ortodoxă* (Craiova, 1991).

[73] Realitatea este că în sine orice stat este cât se poate de mult ceea ce am putea denumii teocratic fiindcă Dumnezeu este suveran a toate. Realitatea este că sunt mai mulţi necredincioşi care fac din secularism o formă de luptă împotriva lui Dumnezeu. Ioan Ică jr. *Gândirea socială a bisericii* (Sibiu, 2002).

acest lucru sclavia a fost în antichitate un fel de lege a statului secular. Cei care în zilele noastre susţin cât se poate de mult statul secular, şi faptul că statul nu trebuie să aibă nici un fel de atitudine referitor la religie se poate vedea la ce rezultate a ajuns lumea seculară. În ceea ce priveşte secularismul, se poate spune că în antichitate acesta a fost cât se poate de mult un stat care accepta sclavia, comerţul cu sclavi sau stăpânia sclavilor. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult străine de ceea ce se poate denumii ca şi statul secular din zilele noastre. Religia şi Biserica au fost cele care din antichitate au militat pentru abolirea sclaviei şi în nici un caz statul secular. După cum am spus, în antichitate sclavia a adus cu sine în discuţie ceea ce se poate spune problema modestiei şi a smereniei. Deşi în zilele noastre acest lucru pare de cele mai multe ori o imposibilitate nu acelaşi lucru se poate spune despre antichitate. În antichitate sclavia se poate spune că era legiferată de ceea ce am putea denumii pe atunci statul secular. Acest lucru este bine să îl reţinem şi să îl avem în vedere.[74]

Statul secular însă a făcut în numele unei aşa zise modestii pe care trebuia să o accepte toată lumea mai multe lucruri rele. Cruzimea lui Caligula a ajuns să depăşească orice imaginaţie. Suetoniu povesteşte că, lipsind carnea pentru hrana fiarelor sălbatice destinate luptelor de gladiatori, Caligula a ordonat să li se arunce prizonierii drept hrană. Pe alţi deţinuţi i-a pus în cuşti şi i-a tăiat în două cu fierăstrăul. La fel de crud s-a dovedit a fi şi cu membrii familiei sale. Dacă ar fi să-l credem pe Dio Cassius, Caligula a obligat-o pe bunica sa, Antonia, o femeie remarcabilă, să se sinucidă. Cât despre Claudius, unchiul lui Caligula, acesta a rămas în viaţă pentru că era sau se prefăcea a fi un idiot, un individ şters, mereu cu nasul în cărţi. Caligula a pornit un război şi împotriva filosofiei. A exilat şi condamnat la moarte mulţi învăţaţi. Seneca a scăpat doar pentru faptul că, fiind bolnav, s-a crezut că mai are foarte puţin de trăit. Am mai amintit aici încă un produs al statului secular şi se poate vedea în acest sens că cei care susţin că statul secular poate exista şi fără de credinţa în Dumnezeu sau fără de religie de cele mai multe ori se înşeală sau mai bine spus greşesc. Trebuie să ne dăm seama ceea ce susţine în sens generic secularismul. Secularismul este cât se poate de mult o formă de individualism mascat, deci de egoism care sub deviza libertăţii religioase de cele mai multe ori ajunge să suprime credinţa în Dumnezeu. În timp ce statul are şi menirea de a îi duce pe locuitori la credinţa în Dumnezeu, secularismul sub pretinsa libertate de cele mai multe ori îi depărtează sau mai bine spus îi separă pe oameni de Dumnezeu. Acesta se poate spune că este unul dintre cele mai mari rezultate ale secularismului. Realitatea este că un om credincios nu v-a putea fii niciodată smerit într-un stat secular. Acest lucru fiindcă de cele mai multe ori secularismul este o gândire lipsită de Dumnezeu.[75]

În acest sens, se poate spune cât se poate de mult că secularismul, individualismul şi antropocentrismul sunt cât se poate de mult ideologii similare care atunci când sunt aplicate maselor largi de oameni de cele mai multe ori rezultă în ceea ce se poate spune ateism. Deşi aparent aceste ideologii nu au nimic de a face cu ceea ce se poate spune ateismul în practică de cele mai multe ori când ele au fost aplicate în sânul masei de oameni s-a ajuns la necredinţă şi ateism. Este în acest sens trist faptul că mai multe state şi naţiuni moderne se consideră pe sine state seculare. Acest lucru este de cele mai multe ori privit ca şi un fel de

---

[74] Jennifer A. Glancy, *Slavery in early christianity* (Oxford, 2002).

[75] Se poate spune în acest sens, că primul stat religios care sau bine spus primul stat creştin a fost cât se poate de mult imperiul bizantin. Acest lucru este bine să îl avem în vedere. Nicolae Bănescu, *Chipuri din istoria bizanţului* (Editura Albatros, 1971).

stare de smerenie sau mai bine spus ca şi un fel de stare de modestie. Se ştie în acest sens că de cele mai multe ori ceea ce se poate denumii ca şi secularism este de fapt o lume şi o societate fără de Dumnezeu. Acest lucru este în cele din urmă o dovadă cât se poate de mare sau mai bine spus incontestabilă de mândrie şi de orgoliu. Se ştie în acest sens că de mai multe ori puterea politică a fost opusă sau mai bine spus s-a opus la ceea ce am putea înţelege prin religie şi credinţă. Au fost mai multe cazuri în acest sens şi vom amintii numai de cazul lui Richard al III-lea care a fost unul dintre cei mai mari tirani din toate timpurile. Este faimosul strigăt de ajutor al regelui Richard al III-lea (1483-1485) pe câmpul de luptă de la Bosworth (1485). Rămas fără cal, orgoliosul rege a promis regatul celui care îi va oferi un cal, cu care să poată fugi pentru a-şi salva viaţa. Dar, nici unul dintre slujitorii săi nu i-a sărit în ajutor. Astfel, regele a fost ucis. Românilor, scena aceasta ne aminteşte de o întâmplare asemănătoare, magistral povestită de cronicarul Ion Neculce în ale sale ”O samă de cuvinte”. În bătălia de la Şcheia (1486), pierzându-şi calul, Ştefan cel Mare, domnul Moldovei, a fost salvat de unul din oştenii săi, pe nume Purice, care nu numai că i-a oferit calul stăpânului său, dar s-a făcut şi ”movilă” pentru a-l ajuta să încalece mai repede. Dacă şi regele Angliei ar fi avut un Purice...

Prin urmare, se poate spune că de cele mai multe ori aceste lucruri arată că statul secular este în realitate un produs al mândriei şi al orgoliului şi că în mai multe cazuri s-a ajuns la mare deformări de credinţă şi de religie. Acest lucru este o dovadă incontestabilă. În acest sens, se poate spune că într-o naţiune seculară au de suferit foarte mult oamenii credincioşi care sunt de cele mai multe ori asimilaţi cu masa mare de populaţie care nu are nici un fel de credinţă. Persoane ca şi Richard al III-lea care este se poate spune un caz infam ne spun la ce se poate ajunge atunci când vorbim despre un stat secular şi despre ce poate avea loc atunci când oamenii de stat luptă pentru abolirea statului religios. Este adevărat că pentru zilele noastre teocraţia antică a evreilor nu este în nici un caz un lucru cât se poate de mult adevărat însă nu trebuie să uităm în acest sens ceea ce se poate spune realitatea la care ne poate duce secularismul. În secularism se poate spune că modestia primeşte proporţii şi sensuri noi. Ea poate fii o expresie a geniului artistic, a setei de cultură, a iubirii de civilizaţie şi multe alte lucruri de acest fel. Lumea secularizată de cele mai multe ori detestă modestia şi smerenia fiindcă se poate spune că la prima vedere modestia şi smerenia nu ajută la ceea ce s-a denumit de mai multe ori ca şi „emanciparea ideologică” a omului sau a credinciosului. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult fapte de care trebuie să ţinem cont.[76]

Timp de 21 de ani William Cuceritorul a domnit asupra Angliei cu o asprime care a dat bune rezultate, luptând împotriva baronilor prea ambiţioşi, vânând cerbi şi ducându-se din când în când în Normandia (locul său natal), pentru a se apăra împotriva încălcărilor regelui Franţei. Într-una din aceste campanii marele om a fost rănit mortal. Calul său a alunecat şi el s-a lovit de oblâncul şeii, provocându-şi o contuzie internă în urma căreia a murit. Cuceritorul a fost înmormântat în Caen în prezenţa unei asistenţe puţin numeroase. Corpul, umflat, a făcut să plesnească sicriul. “Astfel că – spune cronicarul – acel ce în viaţă fusese acoperit de aur şi pietre preţioase nu mai era acum decât putreziciune.”

Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori marii oameni de stat au dorit secularizarea statului pentru ca în acest fel să poată instaura tirania şi dictatura. Acest lucru a avut loc de mai multe ori şi este bine să îl ştim şi să îl avem în vedere. Trebuie să ştim că într-un stat secular tirania şi dictatura se pot instala mult mai repede şi mult mai uşor decât ceea ce se poate spune religios sau într-un stat care are foarte bine definită ceea ce este

[76] Andrei Andreicuţ, *Amintiri care dor: s-au risipit făcătorii de basme* (Alba Iulia, 2001).

religia şi ceea ce este credinţa în Dumnezeu. Este bine să ne amintim în acest sens că de mai multe ori în statul secular „religia a fost considerată opium pentru popor” (Karl Marx). Acest lucru este adevărat şi nu trebuie să îl uităm. În cele din urmă statul secular este un stat care nu poate coopta sau mai bine spus nu se poate asambla idei de smerenie şi de modestie. Liderul de mai multe ori ajunge să fie idolatrizat sau adulat ca şi un fel de zeitate. Aceste lucruri sunt cele care ne-au făcut să vorbim mai pe larg despre ceea ce se poate spune noţiunea de „modestie secularizată.” Omul secular în sine se vede pe sine mai mult decât toată lumea şi uneori chiar şi decât Dumnezeu care nu are dreptul să intervină în viaţa lui privată şi socială. În statul secular se poate spune că Dumnezeu este aruncat undeva departe în necunoscut în timp ce omul este lider în spaţiul dintre pământ şi soare. Deşi aceste rânduri se poate spune că conţin o anumită doză de ironie în realitate aşa este. Statul secular a adus în secolul al XX-lea la distrugerea de biserici, închiderea mănăstirilor şi pedepsirea cu închisoarea a mai multor clerici.[77]

Într-un sat din câmpie, s-au întâlnit la fântână trei femei. Doua dintre ele nu încetau să-şi laude băieţii. Cea de-a treia, însă, nu spunea nimic, cu toate că avea şi ea un băiat de care nu s-ar fi putut plânge. Au luat cele trei femei câte o găleată cu apă şi au plecat împreună înapoi, spre casa. Pe drum, s-au întâlnit cu cei trei copii, care se jucau într-o livada.

- Ia uite-l pe-al meu, a zis prima femeie. E aşa de puternic.

- Dar al meu, zise si a doua, e priceput la toate.

Nici de aceasta data, cea de-a treia femeie nu a spus nimic. Însă, copilul ei, văzându-şi mama, s-a grăbit să vina şi să ia el găleata. Ceilalţi doi băieţi au început să râdă şi au rămas să se joace mai departe. Acum se vedea adevărul. Din modestie, cea de-a treia femeie nu se lăudase cu feciorul sau, dar, in locul ei, vorbeau faptele.

Am spus această întâmplare pentru a demonstra că de cele mai multe ori modestia este un lucru care se lucrează şi nu se prea vorbeşte despre el. Totuşi, mai înainte de a fii modeşti fie că suntem într-un stat secular sau nu este bine să ştim foarte bine ceea ce este modestia. Sunt în acest sens de apreciat oamenii care au preocupări care se leagă de tema sau de tematica modestiei. Acest lucru este cât se poate de mult o realitate şi trebuie să o avem în vedere. Omul modest de cele mai multe ori se poate spune că este un om de acţiune. El în acest sens trebuie să găsească nişte cadre în care să îşi poată manifesta dorinţa lui de a face bine. Este cât se poate de mult adevărat că într-o societate secularizată de cele mai multe ori omul modest v-a fii privit ca şi un marginal şi nu vor fii prea mulţi care îl vor preţui. Acest lucru fiindcă în zilele noastre se poate spune că există un cult al orgoliului sau mai bine spus orgoliul este la el acasă. După cum am mai spus cultul orgoliului se poate vedea prin mai multe lucruri din viaţa noastră obişnuită. El poate fii văzut forma maşinilor sau a bolizilor care circulă cu mare viteză pe principalele artere de transport ale lumii, în sălile de body-building sau cele de fitness în care omul dedică un timp foarte mare modului în care arată. Orgoliul poate fii văzut în mas media în încleştările dintre mari magnaţi ai lumii care nu ai ştiu cum să îţi mărească averile şi casele luxoase. La fel de bine se poate spune că o altă formă a orgoliului este de cele mai multe ori luxul. Este cât se poate de adevărat că societatea secularizată de cele mai multe ori are un cult al luxului. Luxul poate fii văzut peste tot şi oriunde. Acest lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi care ţine foarte mult de ceea ce se poate spune o lume care de mai multe ori prin lipsa ei de modestie se depărtează foarte mult de Dumnezeu.[78]

---

[77] Răzvan Codrescu, *Viaţa părintelui Gheorghe Calciu,* (Bucureşti, 2007).
[78] Nicolae Corneanu, *Patristica mirabilia* (Mitropolia Banatului, 1987).

În lumea noastră actuală sunt mai multe voci care se poate spune că apără şi găsesc că este necesar să punem în practică secularismul. Acesta este în realitate o metodă prin care omul se poate spune că estre modest. De cele mai multe ori modestia este un lucru după cum am spus cât se poate de mult care se spune că ţine de modul de viaţă secular. În realitate de cele mai multe ori „modestia seculară” este o metodă totalizară prin care se eradichează şi se distrug mai multe persoane şi mai multe fiinţe umane. Am enunţat mai sus numai câteva cazuri. Este de amintit iacii că nici unul dintre marii tirani ai lumii nu a spus că el nu este o persoană smerită. De cele mai multe ori se poate spune că acest lucru a putut fii văzut în zilele noastre. Prin urmare, ceea ce trebuie să ştim este că modestia este un lucru care trebuie să avanseze în spre smerenie care se poate spune că este „corona tuturor virtuţilor.” Acest lucru nu poate avea într-un stat secular care de cele mai multe ori răstălmăceşte ceea ce am putea spune viaţa religioasă şi a credinţei în Dumnezeu. Secularismul este genul de ideologie care nu spune pe faţă că nu crede în Dumnezeu dar în realitate de cele mai multe ori la acest lucru se rezumă secularismul. După cum am spus, de cele mai multe ori în timpurile şi în vremurile noastre ceea ce cunoaştem ca şi secularism se prezintă aparent ca şi un răspuns la toarte marile noastre probleme sociale. Statul şi naţiunea trebuie să îşi urmeze calea lor şi credinţa şi religia calea ei. Chiar acest lucru îl spunea şi Domnul Iisus Hristos: „da-ţi cezarului cele ce sunt ale cezarului şi cele ce sunt ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu.” Problema principală este că secularismul i-a cele ce sunt ale lui Dumnezeu şi le face ale sale. Religia nu trebuie predată în şcoli, în instituţiile de stat nu trebuie puse icoane, preoţii nu au ce căuta în armată şi în spitale şi mai multe lucruri de acest fel. Se poate spune că sub pretenţia că ne face un serviciu de cele mai multe ori secularismul este un lucru care ne face o defavoare: le lipseşte de legătura cu Dumnezeu, se interpune în contactul nostru cu Dumnezeu. Acest lucru prin urmare nu trebuie să ne lase cât se poate de mult indiferenţi. Secularismul este în sine o formă a orgoliului uman dar acest lucru are loc la scară naţională şi uneori internaţională. Sunt mai mulţi cei care visează la o lume fără de Dumnezeu, fără de biserici, fără de preoţi, fără de profesori de religie şi fără de credinţă. O astfel de lume este cât se poate de mult ciudată şi lipsită de semnificaţie.[79]

Ostaşii povesteau cu entuziasm despre modestia şi simplitatea lui Cezar. Odată, iarna, el împreună cu ostaşii săi a fost prins pe drum de o vreme rea şi a nimerit la un om sărac, în a cărui căsuţă putea să încapă numai un om.

- Onorul, a spus Cezar, se dă celui mai puternic, iar necesarul celor mai slabi.

Lăsându-l în bojdeucă pe secretarul său bătrân, Cezar cu însoţitorii săi s-a instalat sub un şopron, în faţa căsuţei. Altă dată Cezar a fost primit de un locuitor bogat din capitala Galiei Cisalpine. Stăpânul le-a propus sparanghel stropit cu ulei de măsline nerafinat. Oaspeţii s-au indignat. Mulţi şi-au exprimat nemulţumirea.

- Dacă nu vă place, a spus Cezar, lăsaţi masa în tăcere. Cine arată lipsă de bună creştere a altuia, nu poate servi drept pildă de politeţe. Spunând aceasta, el, fără grabă, mâncă până la sfârşit hrana.

După cum am spus de mai multe ori se poate spune că ceea ce am denumit ca şi modestia a existat cât se poate de mult la mai mulţi lideri ai lumii antice, medievale sau contemporane. Acest lucru însă trebuie să ne fie cât se poate de mult evident: modestia liderilor lumii de cele mai multe ori este o modestie seculară. Ea prin urmare nu îl are pe Dumnezeu în centrul ei sau mai bine spus nu are cât se poate de mult un centru de gravitaţie şi de acţiune religios. Acest lucru a fost văzut de mai multe ori. Este bine să ştim acest lucru şi să îl avem în vedere.

[79] Lars Thunberg, *Omul şi cosmosul în viziunea Sfântului Maxim Mărturisitorul* (EIBMBOR, Bucureşti, 1999).

Modestia poate exista sau mai bine spus ea se poate modela şi pe ceea ce se poate denumii sensul şi expresia ultimă a iubirii pe care omul o are faţă de Dumnezeu. Aceste lucruri sunt după cum am spus de cele mai multe ori cele care definesc şi cele care menţine ceea ce se poate spune modul în care definim şi modul în care susţinem ceea ce este smerenia şi modestia. Modestia în plan secular se poate spune că este mai mult o imitaţie smereniei religioase.[80]

După cum am spus mai mulţi mari lideri ai lumii au dat dovadă de modestie dar acest lucru nu înseamnă că ei sunt cât se poate de mult persoane smerite. Prin urmare, este bine să ştim că trebuie să ne dăm seama că modestia poate fii şi o virtute seculară dar ea nu are ceea ce se poate spune conţinut. Conţinutul modestiei trebuie să fie iubirea faţă de Dumnezeu şi la fel de bine un simţ al atotputerniciei lui Dumnezeu. După cum am spus, de mai multe ori marii oameni de stat au ajuns la concluzia că este nevoie de modestie dar sunt foarte puţini cei care au ajuns la smerenie. Realitatea este că în timpurile şi în zilele noastre sunt puţini cei care se gândesc şi îşi ridică serios problema smereniei şi a modestiei. Sunt mai mulţi care se poate spune că se poate spune că au ajuns la ceea ce se denumeşte un fel de „modestie a secularului colectiv." Chipul liderului politic modest este de mai multe ori prezent în zilele noastre. El poate varia: poate fii patriot, comunist, socialist, democrat, liberal sau naţionalist. Aceste lucruri se poate spune că sunt de mai multe ori realităţi de care trebuie să ţinem cont. Modestia după cum am spus este prezentă de mai multe ori în lumea noastră dar într-o formă secularizată. Ea poate însemna un fast food, un magazin second hand, o băutură răcoritoare sau un anumit brand de ţigări. Aceste lucruri se poate spune că de cele mai multe ori sunt lucrurile care alcătuiesc la drept vorbind noţiunea de modestie în lumea noastră de azi. Acest lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi care menţine şi care susţin ceea ce se poate spune sensul şi expresia finală a modestiei în zilele noastre. De cele mai multe ori se poate spune că modestia este un lucru care a dar mult de gândit filosofilor. Sunt mai mulţi filosofi care au fost conştienţi de noţiunea de modestie. În acest caz s-a ridicat întrebarea dacă definiţiile date de filosofi modestiei au fost cât se poate de mult seculare sau religioase?

Un caz de modestie se poate spune că a fost filosofia a fost Diogene. Diogene a fost un filosof cinic care a criticat cât se poate de mult marile boli sociale ale timpului său. *Un tânăr ţine un discurs savant.* Audienţa e captivată. Diogene se bagă în faţă, scoate un peşte şi-ncepe să mănânce. Toţi ochii se-aţintesc asupra lui.

- Vă mulţumesc pentru atenţie," zice, "dar vă rog nu-l ignoraţi pe domnul orator."

Este cât se poate de evident că în cazul de faţă că Diogene a voit să îi testeze modestia tânărului orator. La fel de bine tot Diogene spunea că atunci când cineva te înjură, îl poţi înjura şi tu neînjurându-l. Odată, pe când Diogene spăla nişte legume, trecu pe lângă el Aristip, batjocorindu-l. La care Diogene îi zise:

- Dacă te-ai fi obişnuit să mănânci din aceste legume, n-ai fi avut nevoie să umbli cu linguşeli pe la curţile tiranilor.

La care Aristip răspunse:

- Şi tu, dacă ai fi ştiut cum să trăieşti între oameni, n-ai spăla acum legume.

Este cât se poate de adevărat că în antichitate de cele mai multe ori se poate spune că modestia a fost cât se poate de mult ceea ce se poate spune sensul şi realitatea a ceea ce am putea denumii un mod de viaţă sau mai bine spus adevărata filosofie. Modestia a fost prin urmare pentru Diogene un mod de viaţă sau mai bine spus o filosofie dar se poate spune că de cele mai multe ori acest gen de filosofie a fost cât se poate de mult un fel de critică a celor

[80] S. Czarnowski, *Le culte des heros et ses conditions sociales* (Paris, 1919).

care nu practicau modestia. Modestia ca şi mod de viaţă a fost practicată de mai mulţi alţi filosofi dintre care unii au fost moderni.[81] După cum am spus, în epoca modernă se poate spune că vorbim despre ceea ce este sau mai bine spus despre un fel de „modestie” secularizată care în realitate nu are nimic cu Dumnezeu şi cu credinţa în Dumnezeu. Acest lucru după cum am spus se poate spune că de cele mai multe ori este un fel de exploatare a noţiunii de modestie în diferite ale sensuri a ceea ce înţelegem prin modestie. După cum am spus de cele mai multe ori secularismul este cât se poate de mult ceea ce defineşte sensul la mai multe virtuţi şi la mai multe calităţi ale omului care de cele mai multe ori au fost cât se poate de mult exploatate.

În statul secular, atunci când se instaurează o dictatură sau a tiranie, de cele mai multe ori se poate spune că modestia este cât se poate de mult un lucru necesar pentru ca persoanele din stat să fie supuse cât se poate de mult tiranului. În acest sens, singurul care la drept vorbind are un cuvânt de spus într-un stat totalitar este cât se poate de mult tiranul. La drept vorbind de mai multe ori se afirmă că tirania este cât se poate de mult o aducere în modestie a persoanei şi a oamenilor dar în realitate acest gen de modestie nu este realmente acceptat. După cum am spus de cele mai multe ori trebuie să avem în vedere că tirania nu este o formă de modestie ci din contră. De cele mai multe ori marii tirani ai lumii s-au impus prin ceea ce istoria cunoaşte ca şi „cultul personalităţii.” Cultul personalităţii nu este nimic altceva decât o formă mascată de mândrie şi de orgoliu. La fel de bine se poate vedea că mai mulţi tirani au pozat în imaginea modestiei sau a omului modest. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori şi în mai multe feluri în lumea noastră.

Arogant, crud, dar comandant de oşti capabil, Sylla a instaurat dictatura în Roma (82-79 î.Hr.), unde a avut o putere absolută. În ziua în care, după ce renunţase surprinzător la putere şi depusese însemnele de comandant, plecase acasă ca un cetăţean oarecare, în uimirea mută a trecătorilor, unul din aceştia s-a luat după el şi l-a insultat. Sylla n-a întors capul nici măcar atunci când individul a devenit necuviincios. S-a adresat numai câtorva prieteni care-l însoţeau:

- “Imbecilul! După un asemenea gest n-o să mai existe pe lume nici un dictator dispus să-şi abandoneze puterea.”

După cum am spus, de cele mai multe ori se poate spune că tirania este cât se poate de mult o formă sau mai bine spus o expresie a mândriei. Acest lucru este de cele mai multe ori mai greu de reperat fiindcă de cele mai multe ori tiranii sunt cât se poate de mult persoane care se prezintă pe sine ca şi exemple de modestie. De mai multe ori se poate spune că în lumea noastră găsim în fel de modestie secularizată mai ales între marii lideri politici ai lumii. Aceste lucruri după cum am spus nu trebuie să ne lase fără nici un fel de răspuns. La fel de bine în istoria religiilor se poate spune că se cunosc mai multe forme de modestie. Budismul este o religie care în exterior afişează cât se poate de mult ceea ce am putea spune o „modestie budistă.” Adeptul budist care de cele mai multe ori doreşte să ajungă la ceea ce se poate denumii „iluminare” de mai multe ori trece prin mai multe stadii dar acest lucru nu culminează cu modestia. Modestia este o virtute care după cum am spus este prezentă în mai multe religii dar de cele mai multe ori într-un mod răstălmăcit sau într-un mod eronat ori fals. Aceste lucruri după cum am spus ne fac conturul a ceea ce am putea denumii o smerenie religioasă. De cele mai multe ori această smerenie este cât se poate de mult prezentă într-un

[81] Un mare exemplu de modestie se poate spune că a fost retragerea filosofului Constantin Noica la Păltiniş în judeţul Sibiu unde a fondat sau mai bine spus a întemeiat o şcoală de filosofie. Gabriel Liiceanu, *Jurnalul de la Păltiniş* (Bucureşti, 1991).

mod confuz şi încâlcit.[82] După cum am spus, când vorbim de smerenie de cele mai multe ori vom ajunge la concluzia că mai multe religii se poate spune că vorbesc despre modestie şi aceasta este ceea ce am putea denumii smerenia religioasă. Acest lucruri de cele mai multe ori sunt negate sau mai bine spus trecute cu vederea în zilele noastre. Smerenia este cât se poate de mult un lucru care este prezent de cele mai multe ori în mai multe religii ca şi un fel de „brand” pe care acea religie îl afişează. Ea poate îmbrăca de mai multe ori forme ciudate şi de ce nu străine de ceea ce se poate spune smerenia creştin ortodoxă. Vom vorbii în acest sens că nu orice fel de smerenie este acceptată. Smerenia creştin ortodoxă se diferenţiază în acest sens de mai multe alte forme de smerenie pe care le găsim în diferite ale credinţe religioase ale lumii şi ale pământului. În acest sens, hinduismul, budismul, zoroastrianismul sau mahomedanismul cu toate aceste religii de cele mai multe ori vorbesc despre o smerenie a întemeietorilor lor. Acest lucru este de cele mai multe ori chestionabil. Ceea ce trebuie să ştim este că de cele mai multe ori ceea ce înţelegem prin smerenia este un cât se poate de mult descoperirea adevăratei persoane sau a adevăratului eu. Acest lucru de cele mai multe ori se poate spune că este cât se poate de mult un lucru pe care trebuie să îl evidenţiem. În religiile orientului îndepărtat de cele mai multe ori se poate spune că eul este un lucru cât se poate de mult chestionabil. Atât în budism cât şi în hinduism se vorbeşte de mai multe ori de pierderea sinului în starea de nirvana. Acest lucru se poate spune că este chestionabil şi de ce nu ar trebuie să ne ridice mai multe semne de întrebare. Sinele este pierdut în budist fiindcă se poate spune că el a ajuns la unirea cu Brahman în ceea ce ei denumesc starea de nirvana. Acest lucru a fost de mai multe ori afirmat de budist. O povestire budistă spune că la un moment dar un înger din cer a venit şi l-a întrebat pe un mare rege:

- Eşti dornic să îl vezi pe Brahman?
- Da, a răspuns regele.
- Cum vrei îl vezi în toată mărirea lui sau fără mărirea lui?

După ce a stat şi s-a gândit şi s-a sfătuit cu un mare înţelept regele a spus:

- În toată mărea lui.
- Bine, mâine la amiază să te pregăteşti fiindcă Brahman v-a venii să îl vezi.

A doua la amiază Brahman a venit la rege în toată mărirea lui. Mărirea lui Brahman a fost atât de mare că toată curtea regelui a fost redusă în câteva secunde la cenuşă [nirvana]. Vestea despre ceea ce s-a întâmplat la curtea regelui s-a răspândit imediat. Apoi îngerul s-a dus la înţeleptul cu care s-a sfătuit regele şi l-a întrebat:

- Vrei să vezi pe Brahman?
- Da, a răspuns înţeleptul.
- Vrei să îl vezi în toată mărirea lui?
- Vreau să îl văd pe Brahman în chipul tuturor oamenilor obişnuiţi.

În acest fel înţeleptul se poate spune că a fost scăpat de a fii redus la cenuşă.[83]

În acest sens se poate spune că de cele mai multe ori legătura care există între om şi Dumnezeu este cea care în cele din urmă se poate spune că îl aneantizează pe om sau mai bine spus îl reduce pe om la ceea ce se poate spune starea de nirvana. După cum am spus, este cât se poate de adevărat că Dumnezeu este atotputernic dar acest lucru nu înseamnă că

---

[82] În cadrul fenomenului guruist hindus de mai multe ori se poate spune că se face recurs la ideea de modestie. Dar ceea ce trebuie să ştim este că fără Hristos şi fără creştinism de cele mai multe ori smerenia este un lucru inexistent. Ea este pusă de mai multe ori în slujba la idei şi concepte cum ar fii: nirvana, yoga sau meditaţia transcendentală. Ioan Filaret, *Creştinism şi yoga,* (Craiova, 1993).

[83] Bernie Glassman, Jeff Bridges, *The dude şi maestrul zen,* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2014).

Dumnezeu este distrugător. Imaginea lui Dumnezeu în budism de cele mai multe ori se poate spune că este o tautologie. Dumnezeu este mai presus de ceea ce se poate spune sensul şi expresia finală a dorinţei de a îşi aneantiza creaţia sau făpturile Sale.[84] Prin urmare este nevoie să preciză, aici că de cele mai multe ori cei care privesc sau cei care văd starea de unire cu Dumnezeu ca şi o aneantizare de sine a omului sau a persoanei de cele mai multe ori greşesc şi sunt în eroare. Sunt mai mulţi care spun să în smerenia creştin ortodoxă omul nu face nimic altceva decât să se îndrepte în spre o aneantizare de sine sau mai bine spus în spre o distrugere de sine. Acest lucru a fost de mai multe ori respins de ceea ce se poate spune credinţa creştin ortodoxă. Smerenia este cât se poate de mult ceea ce se poate denumii în sens real şi adevărat ceea ce am putea denumii sensul şi descoperirea adevărată a sinelui. Atunci când omul se raportează la Dumnezeu se poate spune că el v-a descoperii că este cât se poate de mult mic şi fără mare importanţă. Acest lucru este ceea ce se poate spune că se înţelege prin smerenia creştin ortodoxă. După cum am spus există în acest sens un diferenţă dintre ceea ce am putea denumii ca şi smerenia religioasă şi ceea ce se denumeşte ca şi smerenia creştin ortodoxă. La un anumit nivel toate religiile propovăduiesc sau mai bine spus toate religiile sunt cele care susţin un anumit gen de smerenie. Această smerenie însă de mai multe ori este influenţată de ceea ce am putea spune diferitele crezuri sau mai bine spus diferitele sensuri a ceea ce este şi a modului în care este înţeleasă smerenia. După cum am spus, smerenia creştin ortodoxă nu înseamnă o negare a sinelui şi o negare sau o respingere a orgoliului sau a mândriei care se poate instaura in sinele omului. Se poate spune în acest sens că omul trebuie să fie conştient de mai multe ori lucruri pentru a evita mândria şi pentru a nu cădea în mândrie. Aceste lucruri se leagă foarte mult de modul în care se raportează omul la Dumnezeu Tatăl.[85]

După cum am spus la începutul acestui capitol sunt mai multe forme de mândrie şi poate una dintre cele mai cunoscute este cât se poate de mult antropocentrismul. Ce este antropocentrismul? După aceste concepţii antropocentrice se poate spune că de cele mai multe ori omul este centrul şi scopul universului. Acest concepţii au fost prezente de cele mai multe ori încă din antichitate. Se poate spune că în acest sens antropocentrismul este cât se poate de mult eronat şi greşit fiindcă el nu îl plasează pe Dumnezeu în centrul său ci de cele mai multe ori omul devine la drept vorbind ceea ce se poate spune un fel de realitate ultimă şi deplină a ceea ce cunoaştem ca şi existenţa lui omului în raport cu Dumnezeu. Sunt mai multe concepţii antropocentriste şi acest lucru s-a putut vedea de mai multe ori în istorie şi în religie. Aceste mişcări de mai multe ori se poate spune că schimbă foarte mult ceea ce înţelegem prin nevoia de religie sau mai bine spus crezul religios al omului şi a ceea ce înţelegem prin om. Omul nu este o fiinţă antropocentrică ci de cele mai multe ori se poate spune că el este cât se poate de mult o fiinţă teocentrică.

Se ştie că în antichitate la un moment dat Platon a emis definiţia prin care a spus că omul este un animal cu unghii şi fără pene. Atunci Diogene se spune că a luat o găină fără de pene şi a început să umble pe străzile atenei strigând:

- Iată omul lui Platon?
- Despre ce om vorbeşti Diogene? L-au întrebat atenienii.
- Platon spune că omul este un animal fără pene şi cu unghii.
- Şi nu este aşa?
- Nu?

---

[84] Edward Langton, *Good and evil spirits* (Londra, 1941).
[85] Louis Bouyer, *Le pere invisible* (Cerf, 1976).

- Dar cum este atunci?
- Omul este un animal fără pene şi un unghii late.

După cum am spus au fost mai mulţi cei care de cele mai multe ori au ajuns la ceea ce se poate spune concluzia superiorităţii naturii umane asupra a tot ceea ce există chiar şi a universului şi uneori chiar şi a lui Dumnezeu. Această categorie de oameni se poate spune că este cea care a dat naştere la ceea ce se poate spune orgoliul ştiinţific care de cele mai multe ori se poate spune că este un fel de realitate care nu are la drept vorbind nevoie de Dumnezeu. De cele mai multe ori se poate spune că în zilele noastre ştiinţa a ajuns ala o aşa înţelegere a lucrurilor încât se poate face o lume fără de Dumnezeu. Acest lucru a fost realizat de mai multe ori şi este bine să îl avem în vedere. Se poate spune că evoluţionismul a fost cât se poate de mult un curent sau o învăţătură antropocentrică. De cele mai multe ori în evoluţionism nu este nevoie de ceea ce se poate spune existenţa lui Dumnezeu fiindcă omul există cât se poate de mult separat de ceea ce se poate spune existenţa lui Dumnezeu. Acest lucru este un mare adevăr. Sunt mai multe concepţii antropocentrice care de cele mai multe ori schimbă locul religiei cu cel al ştiinţei şi în acest sens omul devine o fiinţă care nu mai are nevoie de Dumnezeu. Atunci când omul nu mai are nevoie de Dumnezeu se poate spune că de cele mai multe ori se ajunge la mândrie şi ala orgoliu. În realitate de mai multe ori marile concepţii ştiinţifice s-au îndreptat în spre acest gen de înţelegere şi modalitate de a privi existenţa lui Dumnezeu. S-a spus de mai multe ori că ştiinţa este cea care de mai multe ori l-a dus pe om departe de Dumnezeu. Aşa se face că în trecut cu o oarecare mândrie Voltaire spunea că „dacă Dumnezeu nu există El ar trebui inventat.” Se poate vedea şi aici o doză de orgoliu al omului care poate rezolva sau mai bine spus poate inventa orice.[86] După cum am spus de mai multe ori omul s-a bazat foarte mult pe ceea ce am putea spune credinţa în ştiinţă şi în potenţialităţiile ştiinţei. Acest lucru s-a putut vedea de mai multe ori şi este cât se poate de mult ceea ce se poate spune o realitate cât se poate de mult adevărată. Se ştie că în anul 1961 după ce Iuri Gagarin a venit în spaţiu, preşedintele Hruşciov l-a întrebat pe Gagarin:

- Tovarăşe Gararin, ai văzut vreun înger în spaţiu?
- Nu tovarăşe Hrusciov.
- Ei bine, ştiam eu că sunt doar o minciună.

După cum am spus de mai multe ori ştiinţa din zilele noaste este atropocentrică şi ea lasă puţin loc sau mai bine spus puţin spaţiu pentru Dumnezeu şi pentru credinţa în Dumnezeu. Acest lucru se poate vedea din exemplul de mai sus în care se poate spune că omul nu mai ajunge să creadă în ceea ce vine din religie ci de cele mai multe ori el ajunge să creadă numai ceea ce vine din ştiinţă. Fără nici o îndoială că religia şi credinţa sunt cât se poate de mult lucruri care în realitate nu se află în competiţie cu ştiinţa dar de mai multe ori auzim din partea savanţilor că adevărurile care nu pot fii demonstrare ştiinţific nu sunt valide.[87]

La fel de bine se poate spune că în plan secular de mai multe ori în ceea ce priveşte şi în ceea ce se poate spune că vorbim despre modestie, o formă de a modestiei de mai multe ori s-a spus că este viaţa de gheto sau mai bine spus de cele mai multe ori viaţa interlopă. Acest gen de viaţă de cele mai multe ori se poate spune că este un fel de „modestie seculară.” Viaţa de gheto este de cele mai multe ori dusă de comunităţi minoritate care se află în sânul unei comunităţi majoritate. Având în vedere că sunt minoritari cei care duc o viaţă de gheto de

[86] *Adrian Lemeni*, *Răzvan Ionescu*, Teologie ortodoxă și știință, ed. IBMBOR, București, 2006 (a doua ediție, revăzută și completată : 2007).
[87] Jean Borela, *Criza simbolismului religios* (Editura Institutul European: Iaşi, 1995).

cele mai multe ori vorbesc sau se consideră pe sine cât se poate de mult ca şi exemple de modestie seculară. Viaţa de gheto se poate spune că este o viaţă neconvenţională pe care o duc mai multe comunităţi din zilele noastre. Această viaţă de cele mai multe ori se vede pe sine în imposibilitate de a îşi continua existenţa în mod obişnuit şi normal. Comunităţile gheto de cele mai multe ori se poate spune că afişează ceea ce am putea denumii un fel de „modestie seculară" care primeşte de cele mai multe ori chipul vieţii boeme. Acest lucru este ceea ce s-a putut constata cu mai multe comunităţi gheto.[88] După cum am spus nu trebuie să confundăm modestia cu ceea ce se poate spune viaţa de gheto. Acest lucru a fost făcut de mai multe ori şi se cunosc mai multe cazuri de ceea ce se poate spune „modestie seculară" în ceea ce priveşte viaţa de gheto. Acest mod de viaţă, pe lângă faptul că este cât se poate de mult neconvenţional de cele mai multe ori se bazează pe ceea ce se poate spune un sens sau un simţ al delicvenţei. În gheto de cele mai multe ori se ascund şi de întâlnesc delicvenţii şi infractorii. Este din acest punct de vedere de remarcat că de cele mai multe ori ei afişează ceea ce se poate spune un chip sau un mod de viaţă modest. Modestia seculară de mai multe ori se poate spune că a inclus în sine în unele state sau în alte regiuni geografice ceea ce se poate spune sensul şi realitatea a ceea ce este sau a modului în care percepem şi înţelegem viaţa de gheto. Această viaţă de mai multe ori se aseamănă cu ceea ce se poate spune sărăcia călugărilor. Nu trebuie însă să confundăm niciodată ceea ce se poate spune viaţa de gheto cu sărăcia pe care mai mulţi călugări ortodocşi şi-o asumă cât se poate de mult sincer şi lipsit de interes.

După cum am spus, pe lângă orgoliul ştiinţific de mai multe ori modestia seculară poate îmbrăca şi forma vieţii de gheto în care de cele mai multe ori se produc lucruri rele. Infractorii de cele mai multe ori pozează în persoane care în plan social sunt cât se poate de mult defavorizate. Acest lucru este doar un fel de ascunzătoare fiindcă de cele mai multe ori aceştia sunt cei care sunt porniţi în spre rău şi în spre răutate. De cele mai multe ori viaţa lumii interlope are un fel de cod al modestiei în care nici unul nu se îmbogăţeşte mai mult decât cel care este capul organizaţiilor interlope. După cum am spus, de mai multe ori persoane interlope pozează în ceea ce se poate spune chipul modestiei şi a ceea ce este în sine modestie. Acest lucru este bine să îl avem în vedere şi să nu în trecem cu vederea. Se poate spune în acest sens că de cele mai multe ori în viaţa interlopă modestia este folosită ca şi un instrument de apărare pentru a permite un mod de viaţă cât se poate de mult ilegal şi necomformist. Acest lucruri sunt prin urmare bine de ştiu. Viaţa de gheto şi viaţa interlopă deşi este o viaţă de cele mai multe ori de lipsuri şi de privaţiuni în nici un caz nu poate fii considerată ca şi o formă de modestie. Aceste lucruri este bine să le ştim şi să le avem în vedere. După cum am spus, de mai multe ori în plan secular modestia a fost adaptată sau interpretată în funcţie de context. Am voit în acest capitol să exprimăm cât se poate de mult ceea ce este sau mai bine spus cum am putea definii ceea ce este modestia în plan profund ortodox. Sunt mai mulţi infractori care se poate spune că au un fel de cod al modestiei. Unii dintre ei stau ani buni închişi în închisori şi acest lucru de cele mai multe ori îi face să se considere pe sine ceea ce se poate spune adevărate persoane sau mai bine spus adevărate metode de a menţine şi de a susţine ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea a ceea ce este o viaţă în închisoare. După cum am spus, viaţa de închisoare nu poate fii considerată după cum consideră unii viaţă de modestie fiindcă de cele mai multe ori cei care au ajuns acolo au ajuns în urma unor infracţiuni sau mai bine spus a unor fărădelegi. Aceste lucruri este bine să le precizăm şi să le clarificăm. De cele mai multe ori se poate spune că modestia este un lucru

[88] Ion Budai Deleanu, *Ţiganiada* (Bucureşti, 2001 reeditare).

pe care trebuie să îl definim foarte bine şi să ne putem da seama de ceea ce este adevărata modestie de falsa modestie. La fel de bine în acest capitol am vorbit mai mult de ceea ce se poate spune sensul şi expresia finală a ceea ce este sau a modului în care este definită smerenia religioasă. Trebuie în acest sens să facem o diferenţă fundamentală între smerenia religioasă care poate avea mai multe centre de greutate şi smerenia creştin ortodoxă care este cea care îi urmează Domnului şi Mântuitorului Iisus Hristos. Aceste lucruri sunt de fapt şi dezideratele prezenţei cărţi care se vrea mai mult o invitaţie pe care o adresăm cititorului de a explora sau mai bine spus de a analiza ceea ce este sau cum este manifestată modestia în timpurile şi în zilele noastre. Deşi mai multă lume nu este de această părere, se poate spune că modestia este cât se poate de mult o temă actuală şi de actualitate pentru timpurile şi pentru zilele noastre. Această carte este scrisă tocmai în această ordine de idei.[89]

CAPITOLUL 5

SMERENIA CA ŞI REALITATE ŞI REALISM DUHOVNICESC[90]

Realitatea este un lucru concret efectiv şi cât se poate de mult adevărat. În acest sens, nu există deloc ficţiune şi nici imaginar în realitate. Acest lucru este se poate spune ceea ce ne face să ajungem la întrebarea în ce măsură se leagă sau mai bine spus la ce nivel se întâlneşte smerenia cu realul sau cu realitatea? După cum se ştie orice om sănătos mental ştie ceea ce este realul şi realitatea adevărul este că sunt mai multe persoane care atunci când devin înfumurate se poate spune că pierd legătura cu realul şi cu realitatea. Acest lucru a avut loc de mai multe ori. De ce spunem că înfumurarea şi orgoliul ne duce la pierderea legăturii cu realitatea şi cu realul? Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori omul înfumurat şi omul orgolios are ochi să se vadă numai pe sine însuşi. Tot ceea ce există în această lume se poate spune că de cele mai multe ori gravitează în jurul său şi numai al său. În cele din urmă forma ultimă a orgoliului şi a înfumurării se poate spune că de mai multe ori a dus la demenţă sau la boli mentale. Ştim că Dumnezeu l-a creat sau l-a făcut pe om ca şi o fiinţă independentă. De cele mai multe ori se poate spune că omul este cât se poate de mult o realitate sau un lucru care ţine de autonomizarea sinelui şi în acest fel omul ajunge la orgoliu şi la înfumurare. Fiind preocupat numai de propria lui persoană şi de propriul său eu, se poate spune că de mai multe ori omul ajunge la ceea ce am putea denumii pierderea contactului cu realitatea. Au existat mai multe feluri de acest gen. Vom ilustra numai un exemplu din istoria lumii şi care se leagă de Franţa. Se ştie că Maria Antoaneta a fost regină a Franţei. Ea trăia o viaţă într-un lux cum puţini şi-ar fii permis în acele timpuri. Nu îi lipsea nimic. Acest lucru a făcut-o pe Antoaneta să ajungă la ceea ce se poate spune o preocupare cât se poate de mare de sine şi de persoana proprie şi la pierderea contactului cu realitatea lumii din jur. Aşa se face că în timpul domniei sale în Franţa s-a instaurat o foamete cumplită. Unul dintre sfetnicii de la curtea reginei şi-au luat inima în dinţi şi i-au spus reginei:

[89] Modestia şi smerenia sunt cât se poate de mult trăsături care definesc şi care menţine ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea ultimă a ceea ce este şi a modului în care îşi duce viaţa un sfânt creştin ortodox. Radu Teodorescu, *Sfântul şi sfinţenia creştin ortodoxă în timpurile de azi* (Cugir, 2014).

[90] Termenul duhovnicesc este un termen cât se poate de mult contestat în zilele noastre fiindcă se spune de mai multe ori că a fii duhovnicesc nu este identic sau mai bine spus nu este tot una cu a fii spiritual. În realitate este mai mult doar un joc de cuvinte. Termenul de duhovnicesc a fost preluat din limba slavonă şi se referă foarte mult la Duhul sau Spiritul lui Dumnezeu. Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt* (EIBMBOR: Bucureşti, 1988).

- Maiestatea voastră, poporul nu mai are pâine.
- Adică cum nu are pâine? A întrebat mirată Antoaneta.
- Nu mai există pâine în Franţa.
- Dacă poporul nu are pâine în Franţa atunci el să mănânce colac.

Acest răspuns ne spune cât de ruptă de realitate ea Antoaneta din cauza înfumurării şi a orgoliului.

După cum am spus, acolo unde lipseşte smerenia de cele mai multe ori se poate spune că omul se rupe pe sine de lumea şi de tot ceea ce este realitatea înconjurătoare. De ce are orgoliul şi înfumurarea acest efect? Fiindcă omul se statorniceşte numai în sine însuşi şi el devine propria lui realitate dincolo de care se poate spune că nu mai există nici un alt fel de realitate. Acest lucru are loc de mai multe ori în lumea şi în zilele noastre. Smerenia este cea care ne ţine ancoraţi în real. Acest lucru este necesar fiindcă după cum am spus dacă înfumurarea şi orgoliul ajung să stăpânească ceea ce se poate spune mintea omului de cele mai multe ori el devine victima unui univers fictiv în care nimic nu este real şi în care tot ceea ce există este iluzoriu. În acest sens, se poate spune că smerenia este cât se poate de mult o ancorare în real şi în realism.[91] Aceste lucruri se poate spune că ne prezintă cât se poate de mult idee sau conceptul de smerenie într-o altă lumină sau o altă înţelegere. De cele mai multe ori se poate spune că atunci când omul pierde contactul cu realitatea şi lumea din jur el o face fiindcă nu este dublat sau mai bine spus nu dă dovadă de modestie şi de smerenie. În zilele noastre se consideră că smerenia este un lucru clerical şi numai preoţii şi episcopii sau slujitorii Bisericii trebuie să fie interesaţi sau mai bine spus să fie preocupaţi de tema modestiei şi a smereniei. În realitate se poate spune că smerenia şi modestia este şi un lucru laic. Se ştie foarte bine că reforma protestantă a apărut în biserică de cele mai multe ori din lipsa de modestie sau mai bine spus din lipsa de smerenie. Pentru marii reformatori ai trecutului cu a fost Calvin, Luther şi Zwingli a fost cât se poate de mult greu să accepte ceea ce se poate spune că Biserica este condusă de preoţi. Se poate spune că şi acest lucru este cât se poate de mult un exerciţiu de smerenie. În bisericile protestante şi în cele neoprotestante de cele mai multe ori se poate spune că se menţine crezul că preoţii şi clericii nu sunt necesari. Acest lucru de cele mai multe ori vine dintr-o lipsă de smerenie sau modestie. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care au dus la apariţia de noi secte şi de noi formaţiuni religioase paracreştine. S-a putut vedea că de mai multe ori sectele au apărut tot din mândrie. Au fost mai mulţi sectanţi sau eretici care s-au considerat pe sine cu mult mai buni şi cu mult mai superiori pentru a sta în aceştia biserică cu toată lumea şi aşa se face că de mai multe ori ei şi-au început propria lor sectă. Sectele de cele mai multe ori se poate spune că au ca şi cauză primă ceea ce se poate spune lipsa de smerenie şi de modestie. Acest lucru este negat de mai multe persoane. În Biserică au fost mai mulţi cei care nu au fost dispuţi să se smerească şi să fie în rând cu restul celorlalţi. Ei s-au văzut pe sine mai buni, mia drepţi şi mai capabili şi în cele din urmă şi-au format propria lor biserică. Un caz celebru este cel al lui Arie care în secolul al IV-lea şi-a fondat propria lui Biserică. Arie a fost convocat la un sinod ecumenic şi aici după ce Sfântul Nicolae şi alţi sfinţi părinţi i-au

[91] Acest gen de mentalitate a primit în filosofia numele de filosofie pragmatică. Dacă de exemplul se poate spune că platonismul este o filosofie cât se poate de mult poetică deşi în sine platonismul este o filosofie panteistă, se poate spune că filosofia pragmatică este cât se poate de mult opusul platonismului care este o filosofie cât se poate de mult ancorată în real şi în realitate. Acest lucru este bine să îl ştim. Smerenia se poate spune că este cât se poate de mult o stare care ţine de ceea ce este concret, real şi pragmatic într-un anume sens. Acest lucru este cât se poate de mult o deschidere în spre ceilalţi şi o adevărată comuniune cu ei. Serafim Alexiev, *Despre mândrie şi smerenie* (Editura Sofia: Bucureşti, 2004).

demonstrat adevărul credinţei creştin ortodoxe el a respins acest adevăr. Acest lucru se poate spune că a fost cât se poate de mult o dovadă de mândrie.[92]

Se spune că în pustia Sfântului Munte Athos trăia monahul Antonie. El a fost întrebat odată de un ucenic:

- Cum erau părinţii din trecut?

Atunci monahul Antonie a zis:

- Ei nu erau făţarnici, prefăcuţi la vorbă, la mers, la înfăţişare, erau smeriţi şi respectuoşi. Ei nu vorbeau prea mult, nici nu râdeau tare. Nu erau batjocoritori, nici nu doreau să fie observaţi. Supuşi şi tăcuţi, cu discernământ, sinceri şi simpli, smeriţi, tăcuţi, iubitori. Aveau un mod de a fi binecuvântat, echilibrat şi ordonat. Nu judecau pe nimeni, erau plini de rugăciune interioară, bucurie şi fericire chiar şi în somn îl vedeau pe Dumnezeu şi Maica Domnului. În fiecare din ei se vedea lucrarea harului Duhului Sfânt.

Acest lucru vine să ne spună că de cele mai multe ori smerenia este cea care ne ancorează în ceea ce este concret sau mai bine spus smerenia nu este un lucru care ţine de fantezie şi de imaginar ci de ceea ce se poate spune lumea concretă. Toţi sfinţii părinţi se spune că au dat dovadă de ceea ce se poate spune smerenie şi de tot ceea ce este adevărat. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult marile adevăruri şi marile realităţi ale lumii în care trăim. Smerenia este cea care face ca de cele mai multe ori lumea în care trăim să fie cât se poate de mult ancorată în real şi în tot ceea ce este realist. Orgolioşii sunt oamenii care se poate spune pierd cât se poate de mult legătura cu realul. Faraonii şi-au făcut piramidele, cezarii coloseumul, aztecii piramidele zigurate, chinezii au făcut zidul chinezesc şi alţii au ridicat mari temple zeilor pe care i-au preamărit în spre propria lor pierzare. După cum am spus de cele mai multe ori omul a voit să fie cât se poate de mult mai mult decât este. Când omul vrea să fie mai mult decât este se poate spune că în cele din urmă el pierde contactul cu realitatea. Acest lucru are loc de cele mai multe ori din cauza orgoliului. Este în acest sens de amintit că există mai multe forme de orgoliu care de cele mai multe ori sfârşesc prin a domina semenul sau prin a considera semenul ca fiind inferior. Acest lucru a avut loc de mai multe ori în lumea noastră şi este bine să ştim acest fapt.[93]

Se poate spune că mai multe rele au apărut sau au ieşit din ceea ce ştim ca şi orgoliu sau înfumurare. Acestea sunt: exploatarea omului de către om, revolte, revoluţii sau răscoale populare, greve, lovituri de stat şi nu în cele din urmă războaie. Atunci când omul este cât se poate de mult dominat de orgoliu se poate spune că el este cât se poate de mult vulnerabil. De ce este aşa? Fiindcă el ajunge să îi vadă pe toţi ca şi posibilii lui duşmani fiindcă nu îl recunosc la adevărata lui valoare. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realităţi de care trebuie să ţinem cont. După cum am spus, Dumnezeu Tatăl este Cel care a lăsat în om dorinţa de a realiza de a face lucruri: case, maşini, agricultură, economie, cultură sau civilizaţie. Se poate spune că Dumnezeu a lăsat ca omul să facă aceste lucruri în spre lauda Sa şi pentru ca omul să îl poate preamării prin acestea pe El. De mai multe ori omul atunci când a ajuns să fie preocupat de capacităţile lui creaţie şi de înfăptuire a ajuns să fie cât se poate mult ignorant faţă de Dumnezeu şi ajuns că considere că Dumnezeu nu este necesar. Omul în definitiv îşi

---

[92] Etienne Dangvy, *La vie admirable de saint Nicholas,* (Paris, 1866).

[93] Se poate spune că în antichitate a existat cât se poate de mult o anumită concepţie a orgoliului care l-a dus pe om la diferite forme de guvernare şi de manifestare. Aceste forme se poate spune că toate au avut în sine un fel de dorinţă a aduce raiul pe pământ. În dorinţa antică de mărie a omului se poate vedea cât se poate de mult ceea ce am putea denumii sensul şi expresia nostalgiei paradisului pierdut. Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului pierdut* (Editura Moldova, 1994).

poate face propria lui existenţă. Aceasta existenţă nu mai are nevoie de Dumnezeu şi este cât se poate de mult independentă şi autonomă. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult realităţi de care trebuie să vorbim şi să le avem în vedere. O sintagmă din pustia deşertului era că: dacă un călugăr bătrân îl vede pe un călugăr mai tânăr că în timpul rugăciunii se înalţă în aer, să îl prindă de picioare şi să îl aducă pe pământ fiindcă nu îi foloseşte la nimic." Ce să înţelegem prin aceasta? Că mai înainte de a fii oameni mari trebuie să fim oameni modeşti şi oameni smeriţi. Smerenia este în acest sens realism duhovnicesc şi este cât se poate de mult o vedere de propriilor noastre păcate. Sfântul Atonie cel Mare spunea în vechime că „cel care îşi vede păcatele proprii este mai mare decât cel care vede îngeri."[94]

Este cât se poate de mult că în antichitate cultul zeilor era cât se poate de mult un cult care era dominant de legea sau mai bine spus de principiul mândriei. Să ne aducem aminte în acest sens de ceea ce se poate spune marile edificii antice care au fost ridicate pentru cinstirea zeilor: Apolo, Artemis, Zeus, Afrodita, Minerva sau Dionisios ca să enumerăm numai câţiva dintre ei. Una din marile creaţii ale sculptorului lui Fidias este "Zeus din Olimpia". Deşi l-a reprezentat pe regele zeilor aşezat pe tron, l-a făcut înalt de peste 20 de metri, folosindu-se de aur şi de fildeş. Când l-au văzut, în ziua inaugurării, cei din Olimpia au spus:

- Sperăm să nu se ridice în picioare, că, atunci, adio tavan!

Nu trebuie să uităm însă originea mândriei care este demonică sau diavolească. Au fost mai multe cazuri în care se poate spune că s-a văzut acest lucru. Diavolii sunt cei care de cele mai multe ori îi îndeamnă sau mai bine spus le insuflă oamenilor sentimentul de mândrie. Vom ilustra acest lucru cu o întâmplare din viaţa Sfântului Martin care este prăznuit în Biserica Creştin Ortodoxă pe data de 14 aprilie. Se ştie despre sfântul Martin că a fost un om cu o viaţă cât se poate de mult sfântă. Mai înainte de a fi episcop el a fost egumenul unei mănăstiri. La această mănăstire era un călugăr mai tânăr care era foarte mândru. Se vedea pe sine mai bun decât toţi ceilalţi. Într-o noapte pe când acesta stătea şi priveghea i s-au arătat nişte diavoli în chipul unor îngeri.

- Slăvit să fie tu călugăre!
- Cine sunteţi voi?
- Suntem îngeri din cer care am fost trimişi pentru marea ta virtute.
- Deci este adevărat că sunt un călugăr virtuos.
- Cum să nu. Pentru acest lucru am venit să îţi spunem că o să îţi aducem din cer un veşmânt luminat.

Călugărul cel tânăr se spune că a fost înşelat şi a crezut realmente că cei care au venit să îl vadă sunt îngeri din cer. A doua noapte, diavolii sunt chip de îngeri au venit şi i-au adus un veşmânt care era puţin mai curat decât restul. Plin de mândrie călugărul a luat veşmântul şi l-a dus la ceilalţi călugări.

- Vedeţi, eu am primit un veşmânt din cer!
- Ce veşmânt?
- Acesta, a spus călugărul arătându-le ce haină primise.
- Du-te şi arat-o la egumenul Martin.
- În nici un caz.
- De ce?
- El nu este vrednic de marea vrea virtute.

---

[94] Antoine Guillaumont, *Originile vieţii monahale* (Bucureşti, 1998).

Călugări au tras de veşmânt şi ca prin minune acest veşmânt s-a făcut nevăzut. Acest lucru a avut loc fiindcă cel rău sau diavolul se temea de sfinţenia vieţii Sfântului Martin care era un călugăr foarte virtuos şi a renunţat la înşelăciunea sa.[95]

După cum ne arată această întâmplare de mai multe ori se poate spune că diavolii sunt cei care aduc în om sentimentul de mândrie. Acest sentiment este unul urât care în cele din urmă sfârşeşte prin a îl separa pe om de comuniunea cu Dumnezeu. Prin urmare, atunci când suntem ispitiţi de mândrie trebuie să ştim că de mai multe ori se poate vedea lucrarea celui rău. Această lucrare se poate spune că este cât se poate de mult o lucrare care de cele mai multe ori ne orbeşte şi ne face să nu mai vede realitatea şi realul în jurul nostru. Cu mândria în acest sens de cele mai multe ori trebuie să ne luptăm şi să i ne opunem. După cum am spus, există un fel de ispitire pe care cel rău o face cu noi şi prin care ne îndeamnă să ne vedem cei mai buni, cei mai frumoşi, cei mai deştepţi şi cei mai drepţi dintre toţi. În acest mod se poate spune că cel rău ajunge de ne stăpâneşte şi ne ţine în robia sa. S-a spus de mai multe ori că mândria este un păcat subtil şi el vine la noi de mai multe ori fără să ne dăm seama. Fie că ne vedem mai buni decât prietenii noştri, fie că ne vedem mai buni decât vecinii noştri, fie că ne vedem mai buni decât colegii noştri de muncă, de cele mai multe ori accentul mândriei este cât se poate de mult pe sine şi pe egoul propriu. La omul mândru şi orgolios tot ceea ce ţine de sine este la superlativ în timp ce ceea ce ţine de restul este cât se poate de mult inferior şi negativ.[96]

Adulaţia de sine este un sentiment rău şi el ajunge ca să îl facă pe om să cerşească laude. Generalul Belisarius (505-565), vestit comandant, i-a adus mari servicii împăratului Iustinian. Dar, în loc să fie răsplătit cu onorurile cuvenite, împăratul a poruncit să fi închis într-unul din turnurile din Constantinopol şi să-i fie scoşi ochii. Se spune că din turnul unde se afla în captivitate (care există şi astăzi în Turcia, fiind cunoscut sub denumirea de „Turnul lui Belisarius”), bietul general lăsa în jos, cu ajutorul unei funii, casca şi o mică pancartă pe care erau scrise cuvintele „Date obolum Belisario!” [daţi un ban pentru Belisarius]. Asemenea lui Belisarius ajunge de cerşeşte cât se poate de mult laude şi cuvinte de măgulire. Prin urmare se poate spune că de cele mai multe ori orgoliul şi înfumurarea este o capcană a celui rău de care trebuie să ne ferim. Realitatea este că de mai multe ori orgoliul a fost în lumea noastră cât se poate de mult la el acasă. Se cunosc mai multe cazuri de orgoliu şi de mândrie în istoria lumii. Aceste forme de orgoliul l-au grupat în mai multe forme de manifestare: regională, provincială, metropolitană, urbană sau regală, dar se poate spune că una dintre cele mai cunoscute a fost cât se poate de mult forma imperială de orgoliu. De mai multe ori se poate spune că mai multe mari imperii mari ale lumii au dus cât se poate de mult mai multe războaie de cucerire şi de dominaţie tocmai pentru a ajunge în acest sens la ceea ce se poate spune un simţ sau mai bine spus o înţelegere a ceea ce a fost şi a ceea ce este orgoliul. Se cunosc mai multe forme de orgoliu: babilonian, asirian, persan, macedonian sau roman. Aceste mari imperii ale lumii se poate spune că au cultivat cât se poate de mult de mai multe ori în sânul supuşilor ceea ce se poate spune un profund simţ al orgoliului. Orgoliul imperial a făcut ca de mai multe ori în antichitate supuşi să fie consideraţi un fel de sclavi. Ei bine, atunci când spunem cuvânt sclav deja se poate spune că am ajuns la noţiunea de orgoliu şi de

---

[95] *Proloagele ortodoxe I şi II;* (Craiova, 1991).

[96] O mare dispută în acest sens care de mai multe ori a fost cât se poate de mult o dispută de orgoliu se poate spune că are loc între occident şi orient care sunt două spaţii ce de mai multe ori s-au aflat în tensiune sau în conflict fiindcă nu au voit să accepte superioritatea unul altuia. Christos Yannaras, *Ortodoxie şi occident* (Editura Bizantină: Bucureşti, 1995).

înfumurare. După cum am spus, de mai multe ori marile imperii au cultivat ceea ce se poate spune aroganţa. S-a vorbit de mai multe ori de o aroganţă imperială. Aceste imperii antice de cele mai multe ori luau recoltele şi tot ceea ce a fost bogăţia naturală a supuşilor lor. Este bine să ştim că în cele din urmă ceea ce se poate spune sensul şi expresia finală a imperiului de cele mai multe ori era setea de dominaţie care evident era deghizată în imperiu. Setea de dominaţie este de cele mai multe ori înrudită cu setea de putere. Imperiile se poate spune că au fost cât se poate de mult un fel de dorinţă a omului după putere.[97] Prin urmare, este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori neînţelegerile şi ceea ce se poate spune intrigile imperiale [şi trebuie să spunem că au existat foarte mult astfel de intrigi şi neînţelegeri] de cele mai multe ori au dus la ceea ce se poate spune un fel de gust amar şi de ce nu la un gust neplăcut în plan istoric. Au fost mai multe lupte şi mai multe bătălii cu caracter imperial care nu au fost nimic altceva decât ceea ce se poate spune un fel de joc al orgoliilor. Moda de a crea un imperiu a fost cât se poate de răspândită în antichitate dar nu trebuie să uităm că toate aceste imperii dominau şi stăpâneau prin forţa armată. Acest lucru este un fapt pe care mai multă lume îl uită şi îl trece cu vederea. După cum am spus, imperiul a fost de mai multe ori o formă de manifestare a orgoliului uman. Au fost împăraţi care atât s-au înălţat pe sine că au ajuns să considere că originea lor este cât se poate de mult dumnezeiască. Pentru noi cei de azi aceste lucruri se poate spune că sunt simple glume însă ele au fost cât se poate de serioase pentru antichitate sau mai bine spus pentru omul antic.

Când delegaţii s-au dus la Lucius Quintius Cincinnatus (sec. V î.Hr.) să-i înmâneze însemnele demnităţii de consul
roman, l-au găsit cu plugul pe ogor. După ce fusese consul şi dictator şi salvase republica romană, a demisionat şi s-a întors la coarnele plugului. La 80 de ani, modest şi retras, încă mai lucra la câmp, când a fost numit din nou dictator, făcându-şi încă o dată datoria!

Se poate spune în acest sens, că de cele mai multe ori orgoliul a dus la mai multe neplăceri şi de ce nu mai multe victime în lumea civilizată. Acest lucru este un mare adevăr şi trebuie să îl avem în vedere. Orgoliul uman a fost în acest sens cât se poate de mult ceea ce se poate spune un lucru sau o realitate care de mai multe ori a creat durere şi chiar a adus moartea.[98] Ilustrul comandant de oşti din vechea Grecie, Miltiade, a cucerit în anul 489 î.Hr. laurii victoriei în istorica bătălie de la Maraton. După această strălucită biruinţă, Temistocle, alt renumit conducător militar al grecilor, întrebat de prieteni ce gânduri îl frământă, le-a răspuns: “

- Laurii lui Miltiade nu mă lasă să dorm! Acest lucru a fost de mai multe ori satirizat de mai mulţi poeţi. Între ei se află şi poetul George Coşbuc care a scris un poem inspirat pe această temă: Lordul John. Vom reda această poezie mai jos.

Lordul John
de George Coșbuc[99]

Se zvonise prin ziare
Că-n Irlanda e-ntr-un sat

---

[97] Acest lucru se poate spune că l-a inspirit pe fericitul Augustin să scrie o carte celebră, Cetatea lui Dumnezeu. În această carte se poate spune că Augustin face un fel de critită a împărtăţiilor lumeşti care nu Îl caută pe Dumnezeu. Augustin (Aureliu A.), *Despre Cetatea lui Dumnezeu I*, trad. de Paul Găleşanu, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1998.
[98] Michelle Renee Salzman, *The making of a Christian aristocracy,* (Harvard, 2002).
[99] George Coşbuc, *Balade şi idile* (Bucureşti, 1893).

Un bărbat grozav de tare.
Lordul John, prinzând de veste
Cine e și de-unde este,
Pleacă-n grabă ca să vadă
Dacă e adevărat.

Ca mulți lorzi de viță veche
Din întunecatul Nord,
Lordul John e-ntr-o ureche:
Fluieră pe drum și cântă
Și e cel dintâi la trântă.
Și-i voinic fără pereche
Și e cel mai tare lord.

A găsit în urmă satul;
Pe țăran el l-a găsit
Ocupat cu măturatul
Curții. Și, ochindu-l bine,
Lordul drept spre dânsul vine
Și descalică degrabă
Făr-a zice „bun sosit“.

Ș-apoi gata de luptare!
– „Tu ești Willy Spucker?“ – „Eu.“
– „Spun că ești grozav de tare
De ți-a mers cuvânt prin lume,
Eu din Londra vin anume,
Să ne punem la-ncercare.
Trântă deci cu tine vreau!“

Willy Spucker se crucește,
Simte palmele că-i ard,
Leneș târnul și-l proptește;
Scuipă-n palme și se-ntinde
Și pe lord de brâu îl prinde,
Sus o dată-l răsucește
Și-l azvârlă peste gard.

– „O să stau acum cu tine
Să mă lupt ... Mai vrei ceva?
Auzi tu, cu ce gând vine!“
Lordul John privind cu jale
Și tinându-se de șale:
– „Să-mi azvârli, te rog, creștine,
Și cel cal, să pot pleca!“

Prin urmare se poate vedea că de cele mai multe ori orgoliul este cel care se poate spune în face se om să se supraevalueze şi să se vadă pe sine mai bun decât toţi ceilalţi. Acest lucru este un fapt care după cum am spus de cele mai multe ori îl face pe om să nu mai vadă ceea ce este real sau la fel de bine să nu mai ştie cum se poate definii sau cum ar trebui ca omul să înţeleagă realitatea.[100] Este un fapt că de cele mai multe ori omul orgolios se poate spune că nu mai apucă să se vadă pe sine cum este ci el se vede pe sine într-un mod deformat. După cum am spus, orgoliul este ceea ce ne face ca de cele mai multe ori să pierdem legătura sau la fel de bine spus contactul cu lumea reală. Un om mândru de cele mai multe ori se poate vedea pe sine ca şi o persoană unică şi fără ici un fel de egal în această lume. În acest sens, se poate spune că de mai multe ori orgoliul a creat adevărate drama lăuntrice în cei pe care a ajuns să îi subjuge. Aceste fapte sunt cât se poate de mult ceea ce se poate spune realităţi de care trebuie să ţinem cont. Orgoliul este un lucru care îl desprinde pe om de realitate şi el nu mai ajunge să se vadă pe sine şi nici se semenii săi. În orgoliul totul este în cele din urmă ireal. După cum am mai spus sunt mai multe forme de manifestare ale orgoliului dar una dintre cele mai cunoscute este în cazul tiranilor şi se numeşte „cultul personalităţii." Tot ceea ce ţine de tiran şi de tiranie se poate spune că este cât se poate de mult cel mai bun şi cel mai frumos.

Poate unul dintre cele mai mari exemple de smerenie din istoria lumii a fost Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos. Este de amintit aici că Domnul Iisus Hristos a fost la drept vorbind fiul lui Dumnezeu şi El a lăsat cerurile şi toată mărirea lor din iubire pentru om şi din dorinţa de a îl mântui. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult o dovadă de smerenie. După cum am spus şi cu alte ocazii smerenia Domnului Iisus Hristos este un fapt incontestabil şi de ea trebuie să ţine cont şi minte. Întruparea Domnului Iisus Hristos trebuie să fie privită cât se poate de mult ca şi un gest de smerenie pe care El l-a făcut. Domnul Iisus Hristos şi-a asumat natura umană pentru a o mântui. Acest lucru este cât se poate de mult nu numai o dovadă de smerenie ci şi de realism. După cum am spus, Domnul Iisus Hristos a fost o persoană ancorată în realitate. Natura umană nu mai avea nici o şansă de a fii mântuită dacă ea nu era asumată de cineva capabil să o mântuiască. Acesta a fost Domnul Iisus Hristos.[101] Prin urmare, Domnul Iisus Hristos nu s-a simţit cât se poate de mult mândru ca să nu asuma natura umană ci a asumat-o pentru a o mântui. Acest lucru este ceea ce a fost desemnat în teologia creştin ortodoxă cu numele de kenoză κενοσις şi este la drept vorbind actul fundamental prin care Domnul Iisus Hristos l-a biruit şi la fel de bine la învins pe cel rău sau diavolul. Prin urmare, când vorbim despre persoana umană a Domnului Iisus Hristos întotdeauna vorbim de un exemplu de smerenie. Acest lucru a fost de mai multe ori contestat dar se poate spune că Domnul Iisus Hristos a fost cât se poate de mult un model de smerenie pe care oricine îl poate urma. Smerenia Domnului Iisus Hristos a ajuns ca mai apoi să fie cât se poate de mult cuprinsă în ceea ce se poate spune smerenia creştină. A fii creştin este în acest sens de cele mai multe ori echivalentul faptului de a fii smerit. De cele mai multe ori se poate spune că a fii creştin este o chemare înaltă fiindcă este cât se poate de mult chemarea de a devenii fiul lui Dumnezeu. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care definesc ceea ce se poate spune sensul şi forma finală a smereniei creştine de care trebuie să fim conştienţi. Smerenia creştină este cât se poate de mult o dovadă de realism şi la fel de bine este o modalitate de a Îl preamării sau mai bine spus de a Îl lăuda pe Dumnezeu. Suntem creştini şi

---

[100] Radu Teodorescu, *Conversations on contemorary orthodox Christianity* (Cugir, 2015).
[101] Michel Henry, *Întrupare: o filosofie a trupului* (Sibiu, 2003).

acest lucru este cât se poate de mult un fapt care ne face să urmăm smereniei Domnului Iisus Hristos.[102]

La fel de bine se poate spune că o altă formă a lipsei de smerenie este cât se poate de mult războiul de cucerire. Se ştie că de cele mai multe ori războiul este cât se poate de mult ceea ce se poate spune sau mai bine spus ceea ce am putea denumii un lucru care este condamnat de Biserică. Sunt cazuri în care războiul este în acest sens un lucru cât se poate de mult acceptat de mediu social. Războiul de cucerire se poate spune că este de mai multe ori o formă de manifestare a ceea ce este sau a modului în care poate fii denumit ceea ce este sau cum am putea spune orgoliul şi aroganţa umană. Acest lucru este prezent din antichitate. Sunt mai mulţi care asimilează ceea ce am putea denumii războiul de cucerire numai cu dorinţa de a stăpânii şi nu şi cu orgoliul. Acest lucru este fals. În războiul de cucerire se poate spune că o naţiune mai puternică se bucură de slăbiciunea altora şi în acest sens ajunge să îi domine. Acest lucru este de cele mai multe ori un principiu care este realizat după legea junglei: stăpâneşte cel mai puternic. Se cunoscut mai multe mari războaie care au existat în istoria lumii. Să ne aducem aminte numai de războiul troian care a durat 13 ani.[103] Se poate spune că de mai multe ori războiul a fost cât se poate de mult o dovadă a aroganţei umane care a dus la crearea de duşmani care trebuie distruşi. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult adevărate şi trebuie să ţine cont de ele. De cele mai multe ori se poate spune că în mai multe state ale lumii războiul este practicat pentru ca unii să îşi demonstreze superioritatea altora. Acest lucru este cât se poate de mult o dovadă de orgoliu. Sunt foarte multe cazuri în care la drept vorbind războiul a fost cât se poate de mult declanşat de orgolii. În zilele noastre s-a ajuns să se vorbească de o industrie a războiului. Acest lucru este un fapt adevărat şi trebuie să ţinem cont de el. Se poate spune că sunt cât se poate de mult predispuşi la război cei care nu au smerenie şi care sunt cât se poate de mult străini de noţiunea de modestie. Atunci când omul este orgolios se poate spune că de cele mai multe ori el este dispus să lupte până la moarte pentru orgoliul său. S-a putut vedea că de mai multe ori orgoliul a jucat un rol cât se poate de evident în ceea ce am putea spune război. Se ştiu de mai multe războaie care au fost declanşate fiindcă un anumit rege sau un anumit împărat a fost cât se poate de mult rănit în orgoliul proprii. Acest lucru este un fapt pe care trebuie să îl avem în vedere şi de care trebuie să ţinem cont. Atunci când omul este stăpânit de orgoliu se poate spune că el este mult mai predispus la război şi la tot ceea ce ţine de război. Acest fapt şi acest lucru este incontestabil.

Platon a făcut trei călătorii în Sicilia: prima oară ca să vadă insula şi craterele Etnei; cu acest prilej, Dionysios, fiind tiran la Siracuza, l-a silit să devină unul dintre apropiaţii lui. Dar când Platon discuta despre tiranie şi susţinu că numai interesul stăpânului nu era scopul cel mai bun, afară numai dacă acesta excelează în virtute, el îl ofensă pe Dionysios, care, supărat, îi spuse:

- Vorbeşti ca un flecar bătrân.
- Iar tu, ca un tiran, îi răspunse Platon.

La această vorbă, tiranul se înfurie şi era gata să-1 omoare; pe urmă însă, după ce se mai linişti, renunţă la crimă şi ordona ca să-1 vândă ca sclav.

După cum se poate vedea din exemplul de mai sus de cele mai multe ori omul când este stăpânit de orgoliu şi de ceea ce se poate spune mândrie el ajunge să nu mai sufere nici un fel de contradicţie şi în acest fel de cele mai multe ori se nasc ceea ce se poate spune războaiele.

[102] Ioan Fruma, Grigorie T Marcu, *Procesul mântuitorului* (Sibiu, 1944).
[103] Homer, *Iliada şi odisea* (Bucureşti, 1956).

Acest lucru este un fapt care a fost demonstrat de cele mai multe ori. Acest lucru după cum am mai spus este cât se poate de mult o distorsionate a realităţii fiindcă în realitate omul poate trăi cât se poate de mult în pace şi în înţelegere. Atunci când omul este stăpânit de orgoliu se poate spune că el este înrobit de orgoliu şi de tot ceea ce este orgoliul care este cel care în cele din urmă îi spune omului ce să facă. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult fapte şi realităţi care definesc şi menţin ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea ultimă a persoanei. Acest fapt a fost evitat de mai multe ori se poate spune că în istorie s-au inventat mai multe scuze pentru a crea război şi pentru a aduce forţa armată în acţiune. De cele mai multe ori se poate spune că cei care au declanşat războiul sunt cât se poate de mult persoane care de cele mai multe ori au fost dominate de orgoliu. Acest lucru trebuie să îl evidenţiem şi să îl prezentăm aşa cum este el. Orgoliul se poate spune că este cauza la mai multe disensiuni. Orgoliul a fost cauza la cele două războaie mondiale în secolul al XX-lea şi acest lucru este cât se poate de mult un fapt care trebuie să ne de-a de gândit. Aceste fapte se poate spune că sunt cât se poate de mult ceea ce am putea denumii un lucru sau o realitate care de cele mai multe ori sunt adevărate şi depline. Este bine prin urmare să fim conştienţi de ceea ce se poate spune implicaţiile orgoliului şi a ceea ce poate rezulta din el. Aceste lucruri sunt cele care de cele mai multe ori sunt depline şi totale.[104] Se povesteşte că odată regale Dionysios s-a supărat şi l-a aşezat la coada mesei dar Aristip îi spuse:

- Desigur, ai voit să cinsteşti acest loc de la coadă.

Se poate spune că de cele mai multe ori smerenia este cea care face ca de cele mai multe ori războaiele de cucerire să nu mai înceapă.

La fel de bine se poate spune că o altă manifestare a orgoliului a fost în istorie ceea ce cunoaştem azi ca şi rasism. Rasismul este cât se poate de mult teoria care susţine cât se poate de mult teoria inegalităţii biologice şi intelectuale a raselor umane. Acest fapt se poate spune că este cât se poate de mult ceea ce am putea denumii modul în care vede lumea rasismul şi tot ceea ce a ţinut de el. În numele rasismului s-au făcut mai multe victime şi mai multe atrocităţi. În acest sens rasismul este cel care susţine că există o rasă superioară care are dreptul de a le supune şi domina pe toate celelalte rase. Acest fapt a dus în secolul al XX-lea la ceea ce se poate spune lagărele de concentrare care susţineau că rasa germană este rasa superioară care trebuie să conducă lumea. Aceste lucruri se poate spune că de cele mai multe ori au dominat şi au definitivat ceea ce se poate spune orgoliul rasial. Sunt mai multe rase în lumea noastră: Africană, europeană, asiatică şi americană. Toate acestea se poate spune că de mai multe ori au susţinut superioritatea uneia faţă de alta. Unuia care îşi lua aere de mare învăţat, Aristip îi spuse acestea:

- După cum cei care mănâncă mai mult şi fac mai multe exerciţii n-au o sănătate mai bună decât cei care se restrâng la necesar, tot aşa nu cei ce citesc mult, ci cei ce citesc cu folos sunt cei de seamă.

După cum se ştie în lume există diversitate şi acest lucru este cât se poate de mult lăsat de Dumnezeu. Prin urmare, trebuie să ne dăm seama de ceea ce se poate spune un lucru sau o realitate care ţine foarte mult de ceea ce este sau de modul şi felul în care înţelegem rasismul. În sine teoria rasistă este neadevărată fiindcă nu se poate vorbii de o superioritate biologică a unei rase asupra alteia. Sunt însă mai mulţi cei care sunt cât se poate de mult confuzi la ceea ce este sau la modul în care înţelegem rasismul.

Se spune că un negru a intrat într-un bar. Barmanul întreabă:

– Cine eşti tu?

[104] Paul Kivel, *Uprooting rasism* (Gabriola, 2002).

– Sunt un negru din Ghana şi doresc o Cola şi o Fanta!
Mai vine un negru şi din nou:
– Cine eşti tu?
– Sunt un negru din Ghana şi doresc o Cola şi o Fanta!
Mai vine un negru cu un deget alb. Barmanul:
– Ştiu!, eşti un negru din Ghana şi vrei o Cola şi o Fanta!
– Nu! eu sunt coşar şi vin de la casa unde este soţia ta şi unde am curăţat hornul…

După cum am spus este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori teoria rasistă nu este fondată. Acest lucru este un mare adevăr. De cele mai multe ori se poate spune că rasismul este susţinut de cei care şi ei sunt cât se poate de mult înfumuraţi şi de ce nu cât se poate de mult au aere. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori şi este bine să îl ştim şi să îl avem în vedere. Rasismul este cât se poate de mult ceea ce am putea denumii o filosofie care de cele mai multe ori se bazează pe o ură care iese cât se poate de mult din orgoliu. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori în lumea noastră. În acest sens, de cele mai multe ori se poate spune că mentalitatea rasistă este cea care ne face să îi privim pe semenii noştri nu ca şi egalii noştri ci de cele mai multe ori ca şi modele şi realităţi pe care trebuie să le dominăm şi să le stăpânim.[105] Prin urmare, de cele mai multe ori trebuie să fim cât se poate de mult conştienţi de ceea ce se poate spune faptul că rasismul este un lucru care pleacă din mândrie şi din orgoliu. Acest lucru a fost de mai multe ori negat şi contestat dar realitatea este cât se poate de mult aceasta. De cele mai multe ori se poate spune că în mentalitate rasială ceea ce vedem este cât se poate de mult superioritatea absolută a unora faţă de alţii. Acest lucru este prin urmare un fapt de care trebuie să ţinem cont şi să îl avem în vedere. La fel de bine rasismul se poate spune că de cele mai multe ori duce la ceea ce se poate spune o lipsă de unitate sau o lipsă de unire care există între oameni în zilele noastre. După cum am spus, rasismul a dus la mai multe victime cum sunt exterminarea celor 6 milioane de evrei în secolul al XX-lea în lagărele de concentrare naziste. Aceste fapte se poate spune că au venit dintr-un orgoliu şi o mândrie foarte mari şi cât se poate de mult exagerate.[106]

Socrate a invitat odată la el nişte oameni bogaţi şi Xantipei, soţiei sale, îi era ruşine cu masa ei săracă:

- Ce ne vom face fiindcă noi nu suntem la fel de bogaţi ca şi ei?
- Fii pe pace, îi spuse el, dacă-s oameni cumpătaţi se vor mulţumi cu atât, iar dacă-s oameni de nimica nu ne vom necăji pentru ei.

După cum am spus este cât se poate de adevărat că o formă de manifestare a orgoliului este cât se poate de mult rasismul sau ura de rasă. Acest lucru se poate spune că de mai multe ori a fost cât se poate de mult ignorat dar el este o realitate. Rasismul de mai multe ori se poate spune că a făcut cât se poate de mult mai multe victime fără nici un fel de judecată în prealabil.

Se poate spune că o altă formă de manifestare a mândriei este cât se poate de mult crima sau omorul. Se ştiu de mai multe crime şi de mai multe omoruri şi acest lucru este de mai multe ori cât se poate de mult produsul unei mândrii diabolice care mă face pe mine să mă cred cu atât de mult mai bun decât se semenul meu încât eu pot să ajung să îi i-au viaţa. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult o realitate şi un mare adevăr. De cele mai multe ori uităm să ne dăm seama că crima este cât se poate de mult un act care iese sau

[105] Sapir Hendelman, *Thought manipulation* (Oxford, 2009).
[106] Guy Walters, *Hunting evil: the nazi war criminals who escaped and the quest to bring them to justice* (Editura Broadway, 2010).

este propulsată din orgoliu sau din mândrie. Este vorba de mândria de a fii mai bun şi mai superior decât semenul tău.

Twain a scris odată un articol de o rară violenţă împotriva unui om de afaceri veros. Articolul se termina cu cuvintele:

- Mister S. nu merită nici măcar să fie scuipat".

Dat în judecată, Twain a fost silit să retracteze. Şi a făcut-o astfel:

- Am declarat zilele trecute că Mister S. nu merită să fie scuipat. Prin aceasta retrag cele scrise şi declar contrariul. Mister S. Merită!

După cum am spus de cele mai multe ori se poate spune că sunt mai mulţi care nu susţin şi care nu au nici un fel de noţiune de modestie. Sfinţii părinţi ne spus că a lua viaţa cuiva este un lucru care îi revine numai lui Dumnezeu. Criminalul este cel care se poate spune că are în sine un sâmbure din mândria demonicului. El ajunge să considere că o viaţă merită sau o altă viaţă nu mai merită să trăiască. Se ştie că acest lucru îl poate face numai Dumnezeu.[107] După cum am spus sunt mai multe omoruri care se poate spune că sunt dictate de ceea ce se poate spune orgoliu şi orgoliul îl poate orbii pe om la un aşa stadiu că el ajunge să curme vieţi.

Unul dintre vecinii de la ţară, din Concord, ai lui Emerson a împrumutat de la el un volum al lui Platon.

- Ţi-a plăcut cartea? l-a întrebat Emerson când a primit-o înapoi.

- Da, a răspuns vecinul. Acest Platon are o mulţime din ideile mele!

După cum am spus, de cele mai multe ori se poate spune că orgoliul este un lucru şi o realitate care de cele mai multe ori ajunge să ne considere atât de buni încât în jurul nostru nu mai este nimeni şi nimic mai bun decât noi. Aceste lucruri sunt cele care după cum am spus se bazează foarte mult pe lipsă de a vedea realitatea şi ceea ce este real în cele din urmă. Orgoliul este prin urmare un lucru şi o realitate de care trebuie să ţinem cont şi să ne dăm seama unde el ne poate aduce. De cele mai multe ori se poate spune că orgoliul îl face pe om să nu mai vadă viaţa în ansamblul ei şi să considere că unele vieţi nu mai merită să trăiască. Aşa se naşte ceea ce cunoaştem şi ceea ce ştim ca şi crimă şi ca şi omor. Aceste lucruri este bine să le ştim şi să le avem în vedere. Crima este de mai multe ori o manifestare de orgoliu. Au fost unii care atunci când au fost insultaţi şi calomniaţi au ajuns la ceea ce se poate spune a lua viaţa celui care a făcut acest lucru. De cele mai multe ori atunci când suntem insultaţi şi calomniaţi este bine să nu îl luăm în considerare pe care ne insultă sau ne calomniază. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care în cele din urmă trebuie să le avem în vedere. Crima este fără nici o îndoială o dovadă de orgoliu şi de ce nu un orgoliu extrem care ajunge să curme vieţi la fel cu şi Dumnezeu o face. Aceste lucruri sunt prin urmare cât se poate de mult ceea ce se poate spune realităţi care au ca şi mod de manifestare sau ca şi mod de expresie ceea ce se poate spune sensul şi realitatea a ceea ce este sau a modului în care omul ajunge să se manifeste pe sine în raport cu semenii săi. Victor Eftimiu a fost măgulit până la îngâmfare când i-a fost prezentat lui Caragiale, care i-a zis:

– Tu eşti Eftimiu? Ţara asta are doi scriitori: pe mine şi pe tine!

Flatat, Victor Eftimiu i-a povestit aceasta lui Octavian Goga, dar acesta i-a retezat-o:

- Şi mie tot aşa mi-a spus.

Lui Radu D. Rosetti, Caragiale i-a spus cam acelaşi lucru:

– Nu exist decât eu cu tine: mai ales eu![108]

[107] Rick Joyner, *Breacking the power of evil* (Shippensburg, 2002).

[108] Ion Luca Caragiale, *Momente şi schiţe* (Editura Eminescu, 1985).

După cum am spus, de cele mai multe ori smerenia nu ne micşorează ci ne aduce ceea ce se poate spune adevăratul sens al persoanei şi al potenţialităţii ei.

CAPITOLUL 7

SMERENIA CA ŞI REMEDIU AL PĂCATULUI MÂNDRIEI

După cum am spus mândria este poate unul dintre cele mai subtile şi mai rafinate păcate pe care le poate face un om. Sunt mai mulţi dintre noi care sunt stăpâniţi de mândrie fără să ştie sau la fel de bine fără să îşi dea seama. Mândria poate fii în acest sens de mai multe ori o supraestimare a sinului, considerarea că omul sau persoana este cât se poate de mult nedreptăţită, sensul că omul este persecutat şi multe alte lucruri de acest fel. Este cât se poate de adevărat că sunt mai multe forme de mândrie şi la fel de bine fiecare dintre noi poate experimenta mândria în felul său propriu. Au existat şi forme clinice de mândrie cu a fost în imperiul roman cazul împăratului Nerone care a dat foc Romei pentru ca flăcările pe care le vedea să îl poată inspira la ceea ce se poate spune poezie. După cum am spus, mândria este un păcat şi pe tema lui au existat mai mulţi sfinţi părinţi care au scris şi care au analizat acest păcat. Ceea ce ne spune Vechiul şi Noul Testament este că mândria este pedepsită de Dumnezeu şi lui Dumnezeu nu îi plac cei mândrii (Isaia 3, 13; 11, 16; Iov 38, 15; 40, 12; Psalmi 30, 18; 93, 2; 118, 21; Iacob 4, 6; 1 Petru, 5, 6). La fel de bine, Biblia ne spune că Dumnezeu îi v-a smerii pe cei mândrii 2 Regi 22, 18; Psalmi 17, 27. În acest sens, Vechiul Testament ne spune că mândria aduce uneltire împotriva binefăcătorilor Estera 8, 13. la fel de bine „mândria îl umileşte pe om." Proverbe 29, 23.

Trebuie să ştim însă că este cât se poate de greu să vorbim despre mândrie într-o lume care de cele mai multe ori nu are foarte bine definită noţiunea păcatului. Sunt mai mulţi oameni care în realitate nu au noţiunea păcatului. După cum am spus, păcatul este de cele mai multe ori o încălcare voită a poruncilor şi a voii lui Dumnezeu. Sfinţii părinţi ne spus că legătura şi relaţia noastră cu Dumnezeu de cele mai multe ori este una dialogică şi în acest sens, de cele mai multe ori omul este chemat să facă voia lui Dumnezeu. Omul însă are libertate şi în acest sens, de cele mai multe ori se poate spune că el poate să nu facă voia lui Dumnezeu. Atunci când omul încalcă voia lui Dumnezeu se poate spune că el păcătuieşte. Noţiunea de păcat prin urmare nu este numai o noţiune morală şi ci o noţiune religioasă şi teologică. Omul este o fiinţă creată de Dumnezeu şi pentru acest lucru între voinţa omului şi voinţa lui Dumnezeu se poate spune că trebuie să existe cât se poate de mult o concordanţă, o cooperare sau de ce nu o sinergie. Acest lucru este o realitate şi este bine să o avem în vedere. Sunt mai mulţi cei care consideră că în realitate nu există păcat şi că aceasta este doar o invenţie a omului. Faptul că Dumnezeu nu a rămas indiferent faţă de păcat ne-o demonstrează cazul Sodomei şi Gomorei care au fost arse cu foc pogorât din cer. Mândria este un păcat şi atunci când ea nu este tratată la timpul ei se poate spune că devine o patimă.[109]

Dacă până în acest moment am vorbit despre mândrie din punct de vedere social, psihologic şi antropologic acum vom vorbii despre mândrie ca şi păcat şi ca şi încălcare a voii lui Dumnezeu Tatăl. După cum am spus, atunci când omul este mândru se poate spune că culmea mândriei este că omul nu mai are nevoie de Dumnezeu. Acest lucru se poate spune că a putut fii văzut de mai multe ori în istoria şi trecutul lumii. Forma ultimă de mândrie este

[109] Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate creştin ortodoxă: ascezica şi mistica* (Bucureşti, 1991).

întotdeauna un fel de atentat la voia lui Dumnezeu şi la tot ceea ce ţine de existenţa lui Dumnezeu. Realitatea este că au existat mai multe persoane care au fost potrivnice lui Dumnezeu. Se cunosc mai multe ideologii şi învăţături atee care de cele mai multe ori se poate spune că promovează un mod de viaţă fără de Dumnezeu. Dacă Dumnezeu nu mai este necesar se poate spune că mândria a biruit deplin în om. După cum am spus, sunt mai multe forme de mândrie şi în acest sens de cele mai multe ori, aceste forme sunt cât se poate de mult ceea ce se poate spune sensuri şi realităţi care ţin de modul în care omul alege să îşi ducă propria lui existenţă. Omul este chemat cât se poate de mult la ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea a ceea ce înseamnă conştiinţa de sine sau conştiinţa faptului că este o creaţie sau o făptură a lui Dumnezeu. Sfântul Ioan Hrisostom era de părere că „nimic nu poate sfâşia mai mult trupul Bisericii decât mândria." Sfântul Talasie Libianul era de părere că „pentru ca să înlături mândria, trebuie să te rogi cu lacrimi, să nu dispreţuieşti pe nimeni, şi să primeşti necazurile cele fără de voie." Tot în această ordine de idei ne spunea şi sfântul Marcu Ascetul că „cel ce face binele şi cauză răsplată nu slujeşte lui Dumnezeu ci voii Sale." Este în acest sens nevoie după sfinţii părinţi să evităm cât se poate de mult oamenii mândrii pentru ca nu cumva şi noi să ne molipsim de la ei. Iată ce spune în acest sens tot sfântul Marcu Ascetul: „nu te face pe tine ucenic al celui care se laudă pe sine, ca nu cumva în loc de smerita cugetare să înveţi mândria."[110]

Se poate vedea aici că sfinţii părinţi au cât se poate de mult o altă optică în ceea ce priveşte păcatul mândriei. Să auzim în acest sens ceea ce ne spune Sfântul Efrem Sirul: „lauda creştinilor este primirea străinilor, şi milostivirea. Lauda şi mântuirea creştinilor este că totdeauna la masa lor, săracii şi sărmanii şi străinii să mănânce împreună cu ei, că din casa lor Hristos niciodată nu v-a lipsii." Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că atunci „când patimile îşi încetează lucrarea, fie pentru că se ascund pricinile lor, fie pentru că se depărtează dracii în chip viclean, se strecoară mândria." După cum am spus sfântul Maxim Mărturisitorul este sfântul care ne spune că de cele mai multe ori mândria este un păcat extrem de subtil şi de mai multe ori nici nu ne dăm seama că suntem victime. Atunci când un om este mândru de mai multe ori dacă îl mustrăm pentru mândria lui s-a putut vedea că ne facem un duşman. Acest lucru este aşa fiindcă demonul mândriei se poate spune că îl stăpâneşte foarte mult pe acel om sau acea persoană. Sfântul Ioan Damaschin este de părere că pentru a birui mândria de cele mai multe ori trebuie „să nu judecăm şi să nu dispreţuim pe nimeni, cum a făcut fariseul, ci ne socotim pe noi ca pe cei mai de urmă dintre toţi." Aceste lucruri ne spun foarte mult că mai mulţi sfinţi părinţi au fost cât se poate de mult preocupaţi de ceea ce se poate spune tema sau tematica mândriei. După cum am spus, mai mulţi sfinţi părinţi sunt de părere că de cele mai multe ori mândria vine în om din iubirea de sine φιλαυτια. Această iubire de sine se poate spune că de mai multe ori ajunge de îl domină şi la fel de bine îl stăpâneşte pe om şi el se vede pe sine cel mai bune decât toţi şi uneori chiar decât Dumnezeu. În acest sens se cuvine să ne amintim că pe muntele Carantaniei Domnul Iisus Hristos a fost cât se poate de mult ispitit de ceea ce se poate spune păcatul mândriei când cel rău i-a arătat şi promis toate împărăţiile lumi cu condiţia să se închine înaintea lui. Se poate spune că aceasta a fost cât se poate de mult o ispită sau o tentanţie a egoului. Acestei tentaţii sunt foarte mulţi care cedează şi în cele din urmă ajung la distrugerea sau la ruinarea lor.[111]

---

[110] Sfântul Marcu Ascetul, *Filocalia* volumul 1, (Sibiu, 1947).

[111] Ispita este o realitate care vine la noi în mai multe forme şi se poate spune că una dintre cele mai mari ispite este cât se poate de mult ispita mândriei. Ea este cea care de cele mai multe reală din narcisism, din iubirea

După cum am spus de cele mai multe ori mândria este un lucru care în realitate întotdeauna se prezintă ca şi un lucru bun. Este bine să ne vedem pe noi mai buni decât restul, este bine să ne simţim mai frumoşi decât restul, este bine să ne plasăm pe noi ca şi mai capabili decât restul. Toate aceste lucruri se poate spune că duc la ceea ce se poate denumii diviziune. Diviziunea după cum am spus este cea care de cele mai multe ori urmează atunci când omul este biruit de smerenie şi la fel de bine omul nu mai are nici un fel de şansă de a se reconcilia. În zilele noastre de mai multe ori se poate spune că lumea cultivă ceea ce se poate spune orgoliul naţional. Orice om vrea să fie la un anumit nivel mândru de naţiunea din care face parte. Acest lucru este bun doar că de mai multe ori orgoliul naţional sau naţionalist este dus la extremă şi în acest sens se poate spune că apar războaiele despre care am vorbim în capitolele antecedente. În secolul al XX-lea se ştie despre celebra formaţie The Beatles că la un moment dat ei au început să declare că formaţia lor este mai populară decât însuşi Domnul Iisus Hristos. Acest lucru evident a fost cât se poate de mult o dovadă de mândrie fiindcă la puţin timp după această declaraţie se poate spune că această formaţie a fost cât se poate de mult dezmembrată şi în prezent nu se mai vorbeşte despre ea. După cum am spus, iubirea de sine este de cele mai multe ori motorul sau cauza mândriei. Când este mândru de cele mai multe ori omul uită că este trecător şi muritor şi se comportă ca şi când ar fi etern şi veşnic. Sfinţii părinţi ne spun în acest sens că cea mai mare filosofie este gândul la moarte şi că acest gând de cele mai multe ori ne face să nu păcătuim. De mai multe ori se poate spune că mândria este un lucru cât se poate de mult negativ şi care ne aruncă în cele din urmă în pierzare. Un caz de acest gen se poate spune că a fost în vechime împăratul Alexandru cel Mare care şi el se poate spune că a fost biruit de mândrie şi a ajuns la un moment dat să creadă că este invincibil. A extins un imperiu atât de mare că nu ăl putea administra. Acest lucru se poate spune că a fost cât se poate de mult o dovadă de mândrie. La puţin timp după aceste lucruri, imperiul lui Alexandru Macedon avea să se destrame. La fel de bine se poate spune că un alt exemplu de mândria din istoria lumii a fost faraonul Ramses de pe vremea Sfântului Moise care se poate spune că şi el s-a considerat cât se poate de mult mai multe decât ea. După ce Sfântul Moise a făcut mai multe semne care demonstrau că Dumnezeu vrea eliberarea din robie a evreilor, marea Roşie avea să se deschidă în două şi se poate spune că atunci Ramses ar fi trebuit să îşi dea seama că nu mai este în voia lui Dumnezeu. El s-a ambiţionat şi a trecut cu armatele Marea Roşie. În cele din urmă armatele egiptene au fost înecate. Se poate spune că dacă Ramses şi armatele sale nu ar fii fost dominat de mândrie şi de orgoliu nu ar fii murit înecaţi în Marea Roşie. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care ne spus despre care sunt de cele mai multe ori consecinţele mândriei şi ale orgoliului.[112]

Un alt mare caz de victimă a mândriei se poate spune că a fost în China primul mare împărat chinez: Qin. El este cel care a dat ordin să fie construit marele zid chinezesc care este văzut din spaţiu cosmic. Este de amintit aici că la vremea când Qin a dat ordin să fie construit marele zid chinezesc existat numai două alternative: 1. să munceşti până la moarte pentru construirea zidului chinezesc; şi 2. să fie torturat sau executat. Acest lucru a fost făcut aşa fiindcă Qin vroia ca numele lui să rămână în istorie şi să fie pomenit cât mai mult timp. Acest lucru se poate spune că a fost din partea lui un fel de dorinţă de nemurire fiindcă Qin care a ajuns împărat la vârsta de 13 ani şi mai apoi dorea să fie nemuritor. Pentru acest lucru a trimis în ultima parte a vieţii mai mulţi exploratori care eventual să găsească ceea ce se

absolută a sinelui. Nicolae Steinhardt, *Ispita lecturii* (Editura Dacia: Cluj, 2000).

[112] Sfântul Grigorie de Nyssa, *Viaţa lui Moise* (Editura Sfântul Gheorghe Vechi: Bucureşti, 1995).

poate spune elixirul nemuriri. Evident, un aşa elixir nu a fost găsit şi unii consideră că Qin a descoperit Japonia. Qin a fost cel care a unificat cele 7 provincii rivale ale Chinei în acelaşi fel în care Hitler a unificat Europa. Odată ajuns împărat el a instaurat cât se poate de mult o dictatură în care el era stăpân absolut. Pentru acest motiv se poate spune că au existat mai multe încercări de a îl asasina pe Qin ceea ce creat în el un profund simţ al paranoiei. Se ştie că mai mulţi chinezi au fost bătuţi până la moarte fiindcă au refutat să lucreze la mare zid chinezesc. Toate aceste execuţii au fost făcute din ordinul lui Qin. Când s-a apropiat de moarte Qin a dat ordin să îi fie făcut un mormânt care să fie păzit cu armata. În mormânt a luat mai multe obiecte cum ar fii: o hartă mare a Chinei, modele de planete şi stele, mari cantităţi de mercur care erau formate ca şi un fel de mici râuleţe, toate aceste lucruri se spune că Qin le-a luat cu el în mormânt pentru a le putea duce cu el în cealaltă lume. El era sigur că v-a duce şi pe cealaltă lume genul de viaţă pe care le dus ca şi cum era aici pe pământ. Se poate vedea aici cât se poate de mult un exemplu de împărat care din mândrie a ajuns la paranoia.[113]

După cum am spus de mai multe ori păcatul mândriei a făcut mai multe victime în lumea noastră şi este bine să fim conştienţi de acest lucru. Aceste fapte sunt cât se poate de mult ceea ce se poate spune realităţi şi lucruri de care trebuie să ţinem cont şi să le avem în vedere. După cum am spus mândria este cât se poate de mult distructivă pentru om fiindcă de cele mai multe ori îl face pe om să reducă cât se poate de mult existenţa numai la sine însuşi. Omul care este mândru se poate spune că nu mai acceptă că Dumnezeu este centrul universului şi se vede numai pe sine ca şi centru a tot ceea ce există şi chiar a universului. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori în lumea noastră şi este bine să îl avem în vedere. De cele mai multe ori lumea de azi este cât se poate de mult o lume care în loc să îi critice pe cei mândrii din contră îi adulează. Mândria se poate vedea de mai multe ori în lumea noastră. Fie că este o vedetă de cinema sau fie că este un superstar de cele mai multe ori se poate spune că mândria este de cele mai multe ori în elementul ei în lumea noastră. Omul modern se poate spune că de mai multe ori cere ca mândria să fie cultivată mai ales în mas media. Atunci când ajunge la mândrie toţi cei care nu sunt de acord cu el se poate spune că devin duşmanii celui mândru. În acest sens, se poate spune că mândria şi tirania merg mână în mână sau mai bine spus sunt pe aceiaşi undă sau frecvenţă. Trebuie să ne dăm seama că liderii şi vedetele noastre în primul rând trebuie să fie cât se poate de mult exemple de modestie şi de smerenie. Sunt mai mulţi care operează cu milioane de aşa numiţi fani care ajung să îi aduleze şi să îi adore. Acest gen de mentalitate de mai multe ori a făcut victime unii ajungând să îşi curme viaţa în numele idolului cinema sau în numele superstarului muzical pe care îl adoră. Evident, acestea sunt cât se poate de mult extreme ale lumii în care trăim şi care ne par la mai mulţi dintre noi cât se poate de mult lucruri fireşti şi obişnuite. Nu este normal ca în numele unui superstar mulţimile să zbire, să urle şi uneori să spargă tot ceea ce este în jur. Aceste lucruri se poate vedea că au loc ce mai multe ori în zilele noastre. După cum am spus, într-o formă mascată sau nu de mai multe ori mândria se poate spune că face ravagii în zilele noastre. Omul mândru de cele mai multe ori se vede pe sine unic şi fără capacitatea de a mai fii înlocuit. Acest gen de atitudine de mai multe ori degenerează în violenţă şi vulgaritate.[114]

---

[113] Hu Wenzhong, *Encountering the chinese* (Londra, 1991).

[114] În acest sens se ştie că de mai multe ori în lumea vedetelor rock mândria este un la ea acasă. Este bine să ştim acest lucruri şi să le avem în vedere. Călugărul Arsenie, *Între Dumnezeu şi rock* (Editura Predania, 2012).

Despre rabinul Israel Baal Şem se spune că era pe moarte fiindcă a ajuns la o vârstă înaintată. El şi-a chemat ucenicii în jurul său.

- A venit vremea să mor şi să părăsesc această lume fii mei.
- Nu ne părăsi rabine.
- Fiilor, mai înainte de a mă duce vreau să vă cer un singur lucru.
- Ce?
- Să vă găsiţi în alt rabin sau un alt învăţător.
- Pe cine să găsim?
- Vă pot da un singur indiciu.
- Ce indiciu?
- Cel care ştie răspunsul la următoarea întrebare: cum poate cineva să învingă mândria din inima sa; ei bine acela care ştie răspunsul la întrebarea aceasta acela să fie rabinul vostru.
- Şi cum poate cineva să învingă mândria din inima sa?
- Răspunsul este că nu este nici un mod de a birui mândria din inima omului. Numai rugăciunea la Dumnezeu poate să îl smerească pe om.

Se poate spune că într-un anume sens pe cum omul ajunge la drept vorbim să se desăvârşească şi să ajungă la anumite grade de viaţă spirituală mai înaltă se poate spune că el ajunge şi la ceea ce am putea denumii concluzia sau ideea smereniei. Acest lucru este cum am spus una dintre cele mai subtile şi mai greu de depistat ispite la care este supus omul şi care de mai multe ori Dumnezeu o lasă liberă asupra noastră.[115] După cum am spus, atunci când omul ajunge să fie cât se poate de mult victimă a păcatului mândriei una dintre cele mai întâlnite forme de manifestare este de cele mai multe ori grandomania. Acest fel de maladie sufletească se poate spune că este una extrem de gravă şi ea îl face pe om să judece totul în cantităţi uluitoare şi cât se poate de imense. După cum am spus istoria se poate spune că a cunoscut mai multe cazuri de grandomanie care au fost cât se poate de concludente. Grandomanul vede toată planata şi tot universul gravitând în jurul său. De cele mai multe ori grandomanii ajuns la ceea ce se poate spune forme de ateism deplin. Dintre cele mai cunoscute forme de grandomanie ar fii destul să amintim pe: Adolf Hitler, Iosif Visarionovici Satalin, Mao Ţe Dung, Musolini şi alţii. Aceşti se poate spune că au fost oameni care nu se mulţumeau cu zeci de oameni în conducere ci vroiau ceea ce se poate spune milioane şi miliarde de supuşi care să le fie cât se poate de mult ascultători absoluţi şi deplini ai lor. Este bine să ne amintim în acest sens de ceea ce se poate spune realităţile şi sensul grandomaniei. Grandomania în vechime se manifesta prin faptul că mai mulţi conducători de stat ajungeau să se proclame ceea ce se poate spune de origine dumnezeiască sau uneori chiar dumnezeu pe pământ. Un astfel de caz celebru a fost cel al împăratului Domiţian care s-a proclamat pe sine dumnezeu. Se poate vedea şi aici la ce ajunge sau mai bine spus cum poate fii definită în cele din urmă grandomania. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realităţi şi nu sunt invenţii ale autorului.

Grandomanul este o persoană care după cum am spus este înşelat şi devine victima propriilor iluzii. Este bine să ştim acest lucru. Biserica Ortodoxă ne îndeamnă din cele mai vechi vremuri la smerenie şi modestie. Ea poate fii cât se poate de mult cultivată şi se poate spune că de cele mai multe ori modestia şi smerenia ne face să trăim în acord cu lumea din jur şi la fel de bine să facem ca viaţa noastră să fie o armonie continuă. Sunt mai mulţi care consideră că nu este nevoie de smerenie fiindcă de cele mai multe ori ea duce cât se poate de

[115] Radu Teodorescu, *Perfecţiunea şi desăvârşirea în pnevmatologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).

mult la o distrugere de sine. Smerenia şi modestia nu este o distrugere de sine ci se poate spune că ea este cât se poate de mult o afirmare a adevărului sau a ceea ce este real şi realist referitor la propria persoană. Este foarte bine în acest sens să ne amintim ceea ce ne spun sfinţii părinţi că atunci când suntem lăudaţi să nu primim în interiorul nostru lauda. În mod natural se ştie că omul iubeşte lauda şi urăşte critica. Smerenia înseamnă exerciţiul de a accepta atunci când suntem corectaţi fără să avem manifestări adverse sau uneori chiar violente. La nici unul dintre noi nu ne place să fim criticaţi dar este bine să ştim că de mai multe ori critica este un lucru bun şi ea ne duce în spre ceea ce se poate spune posibilitatea de a ne corecta şi a ne îndrepta.[116]

Atunci când un discipol s-a făcut vinovat de o greşeală gravă, toata lumea s-a aşteptat sa-i se dea o pedeapsa exemplara.
A trecut insa o luna si nu s-a întâmplat nimic. Cineva i-a reproşat Maestrului:
– Nu putem ignora, ceea ce s-a petrecut. La urma urmei, Dumnezeu ne-a dat ochi.
– E drept, i-a răspuns Maestrul, dar ne-a dat si pleoape.

După cum am spus, de cele mai multe ori trebuie să acceptăm criticile celor din jur cu condiţia ca acestea să fie cât se poate de mult constructive. Acest lucru este ceea ce se poate spune un lucru şi o realitate care în cele din urmă ne duce la ceea ce se poate spune un lucru şi o realitate care în cele din urmă v-a da rezultate. Trebuie să ne aducem aminte că de cele mai multe ori a face critică este un lucru bun cu condiţia ca şi noi să fim deschişi sau mai bine spus receptivi la critică. Pe poate spune că numai prin critică se poate avansa. Trebuie la fel de bine să ne ferim de mentalitatea care ne spune: te iert dar nu te uit. Sunt mai mulţi care atunci când sunt criticaţi nu spun nimic dar mai apoi se manifestă extrem de urât la adresa celui care a fost criticat. Acest lucru a avut loc de mai multe ori în lumea noastră şi este bine să îl ştim. După cum am spus de cele mai multe ori se poate spune că acceptarea criticii este cât se poate de mult o dovadă de smerenie şi de modestie. De fapt numai aşa se poate face lucruri mari şi frumoasă fiindcă de cele mai multe ori omul ajunge să se considere pe sine un caz infailibil. Aşa a fost cazul cu papalitatea în evul mediu care a ajuns la concluzia că este un lucru care nu poate face nici un fel de greşeală. Acest lucru evident este fals şi trebuie să ţinem cont de el. Ca şi oameni suntem supuşi greşelii şi pentru acest motiv ne rugăm „şi ne iartă nouă greşelile noastre precum şi noi iertăm greşiţilor noştri.” După cum am spus, atunci când omul este deschis în spre semeni se poate spune că el este foarte mult o persoană care a ajuns să se îmbunătăţească şi să meargă spre mai bine. Sunt mai multe cazuri de modestie şi mai multe cazuri de smerenie pe care şi noi trebuie să le urmăm şi să le punem în practică. În acest sens, sunt unii care au ajuns la stadii mari de smerenie şi de modestie în timp ce alţii nu au ajuns la stadii de acest fel şi se poate spune că de mai multe ori ei sunt mai modeşti.[117]

După cum am spus, sfinţii părinţi sunt de părere că de cele mai multe ori mândria se poate manifesta şi în cazul celor care sunt de mai multe ori la începutul vieţii lor creştineşti sau la începutul vieţii lor duhovniceşti. Sfântul Ioan Casian spune şi el la un moment dat că: „nimeni nu poate atinge ţelul final al desăvârşirii, adică al curăţiei, decât numai printr-o umilinţă adevărată, pe care o arată mai întâi faţă de fraţi şi apoi chiar lui Dumnezeu". Prin urmare smerenia se poate spune că este o condiţie pentru a ajunge la ceea ce se poate spune sensul real şi adevărat că iubirii de Dumnezeu sau al adevăratei cunoaşteri de Dumnezeu. Tot sfântul Isaac Sirul spune că „omul învaţă din încercări şi fără de încercări nu poate cunoaşte smerenia.” Prin urmare, se poate spune că de cele mai multe ori smerenia este un exerciţiu şi

[116] Nicolae Steinhardt, *Monologul polifonic,* (Editura Dacia: Cluj Napoca: 1991).
[117] Paul Evdokimov, *Vârstele vieţii spirituale,* (Editura Christiana: Bucureşti, 1993).

o practică care este cât se poate de mult necesară pentru ca restul virtuţilor noastre să se asambleze: iubirea, credinţa, evlavia, bucuria, blândeţea şi restul de aceste virtuţi. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care se poate spune că fac în cele din urmă un portret sau mai bine spus definesc ceea ce este sau cum se manifestă smerenia. Este bine să fim smeriţi şi este necesar să fim cât se poate de mult ceea ce se poate spune adevăraţi oameni ai virtuţii. Iată ce spune în acest sens sfântul Isaia Pustnicul: „Smerenia constă şi în a nu se măsura cineva ca să constate până unde a ajuns prin vreo faptă a sa; a privi la ea cât de importantă, cât de mare, a nu o lua în seamă. Smerenia mai stă în: a nu se sfădi, în supunere, în a căuta mereu cu privirea în jos, a avea ochii morţi; a te păzi de minciună, a nu te lăsa prins de vorbe deşarte, a nu te împotrivi nimănui, a te sili pe tine la osteneală, a răbda defăimarea, a urî odihna şi a nu supăra pe nimeni.” Toate aceste lucruri se poate spune că ne creează sau mai bine spus ne fac imaginea mult mai amplă şi mai profundă a ceea ce este şi a modului în care se poate spune că definim şi a modului în care se poate spune că este privită smerenia. Vom vedea în acest sens raportându-ne la sfinţii părinţi cât de puţin suntem noi avansaţi pe drumul perfecţiunii şi al desăvârşirii sufleteşti. Acest lucru se poate spune că este cât se poate de mult o realitate şi un lucru cu adevărat extrem de bine de ştiut. Unul dintre primii paşti pe care se poate spune că îl facem când păşim pe drumul desăvârşirii sufleteşti se poate spune că este faptul de a ştii că suntem foarte mici în comparaţie cu marii sfinţi ai trecutului. Acest lucru însă nu trebuie să ne ducă la deznădejde. Sunt mai mulţi dintre noi care se văd pe sine mai multe decât sunt ei. În mod inconştient de mai multe ori ne vedem pe noi înşine mult mai buni, mai virtuoşi, mai drepţi şi mai iubitori decât suntem în realitate. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce se poate spune o realitate şi un lucru adevărat. Sfântul Iacob spunea în Noul Testament că „Dumnezeu celor mândrii le stă împotrivă iar celor smeriţi le dă har” (Iacob 4, 6). Iată ce ne spunem sfântul Ioan Scărarul despre mândrie: "pe cei neînfrânaţi poate că-i vor tămădui oamenii; pe cei vicleni, îngerii; iar pe cei mândri, singur Dumnezeu". Un alt lucru extrem de important se poate spune că îl rosteşte sfântul Macarie cel Mare: „cel smerit nu cade niciodată. Unde ar putea să cadă acela care se află mai jos decât toţi?”[118] După cum am spus, este bine să cultivăm ceea ce se poate spune virtutea modestiei şi a smereniei şi sperăm ca această carte să ne facă mult mai conştienţi de acest lucru.

Se spune că un mare părinte duhovnicesc stătea la un moment dat la o discuţie cu un ucenic pe care îl iubea foarte mult. El discuta de mai multe lucruri duhovniceşti. La un moment dat se spune că de lângă magazinul de lângă ei s-a deschis o fereastră. O vânzătoare simplă le-a spus pe un ton de reproş:

- Mutaţi-vă de aici cu discuţia.
- De ce? A întrebat părintele duhovnicesc.
- Fiindcă îmi perturbaţi clienţii.
- Bine, ne vom muta.

Părintele duhovnicesc s-a mutat pe cealaltă parte a străzii. La puţin timp după ce s-au mutat pe cealaltă parte a străzii a venit un ofiţer în uniformă care i-a spus:

- Mutaţi-vă pe cealaltă parte a străzii.
- De ce? A întrebat din nou părintele duhovnicesc.
- Fiindcă v-a trece pe aici prefectul aflat într-o vizită.
- Să folosească el cealaltă parte a străzii. Nu vom pleca de aici.
- Bine am înţeles a spus ofiţerul.

Părintele duhovnicesc s-a întors în spre ucenicul său şi i-a spus:

[118] Sfântul Macarie cel Mare, *Omilii duhovniceşti* (Bucureşti, 1992).

- Nu uita: nu fi niciodată arogant cu cei umili şi niciodată nu fii umil cu cei aroganţi.

După cum am spus, de cele mai multe ori se poate spune că mândria se manifestă prin aroganţă şi acest lucru a fost văzut de mai multe ori. Este o realitate şi un fapt cât se poate de mult adevărat pe care trebuie să îl avem în vedere. Arogantul este persoana care în orice circumstanţă şi în orice împrejurare se vede pe sine mai bun şi mai superior decât restul. Acest lucru după cum am spus, este de mai multe ori un fapt cât se poate de mult inconvenient şi de ce nu real. Oamenii aroganţi de cele mai multe ori le este greu să se coboare către cei mai mici. În acest sens, se poate spune că oamenii aroganţi nu sunt în nici un fel buni sau mai bine spus nu au prea multe calităţi de a se raporta în mod adevărat la cei din jur. Cel care este arogant se poate spune că de cele mai multe ori este o persoană care nu are în nici un fel noţiunea de a se vedea pe sine egal cu semenii lui. Se poate spune că cel arogant de cele mai multe ori trăieşte o dramă personală fiindcă sunt mai mulţi oameni mici care după cum am spus şi ei au foarte mult lucruri de spus şi de vorbit. Să ne aducem aminte în acest sens de faptul că însuşi Domnul Iisus Hristos nu a dispreţuit ceea ce se spune compania celor mici. Domnul Iisus Hristos şi-a ales apostoli dintre pescari şi se ştie că pescarii sunt oamenii simplii în mare. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult cele care definesc şi cele care menţine ceea ce se poate spune sensul şi realitatea a ceea ce este şi a modului în care înţelegem smerenia şi modestia.[119] Aceste lucruri după cum am spus sunt cât se poate de mult cele care definesc şi cele care menţine sensul şi finalitatea a ceea ce este sau a modului în care de cele mai multe ori privim sau mai bine spus ne raportăm la ceea ce se poate spune modul în care de cele mai multe ori înţelegem persoana umană. Aceste lucruri după cum am spus sunt realităţi de care trebuie să ţinem cont şi pe care trebuie să le avem în vedere. Prin urmare, este cât se poate de mult adevărat că de cele mai multe ori trebuie să ajungem la ceea ce se poate spune o stare de detaşare faţă de ceea ce înseamnă impulsurile negative din noi sau din fiinţa noastră. Prin urmare aceste lucruri sunt cât se poate de mult ceea ce se poate denumii un sens sau o realitate care de cele mai multe ori este adevărata noastră persoană şi personalitate. Oamenilor aroganţi se poate spune că de mai multe ori nu le place simplitatea sau mai bine spus lucrurile simple. De cele mai multe ori ei vor căuta să ne spună că sunt mai mult decât sunt în realitate. Acest lucru după cum am spus este un fapt care trebuie să ne dea de gândit. Dumnezeu nu ne-a adus în această lume pentru a fii aroganţi şi mândrii. El ne-a adus în această lume pentru a face binele şi pentru a fii cât se poate de mult modeşti şi simpli. Aceste lucruri după cum am spus sunt cele care definesc foarte mult şi sensul creştinismului.[120]

Se spune că la un moment dat un om arogant s-a pus să se roage. Din întâmplare în locul în care s-a pus el să se roage a trecut o maimuţă. Maimuţa s-a prins de el şi stătea bucuroasă fiindcă are pe cineva care să fie cu ea. Omul a lovit-o pe maimuţă urlând la ea:

- Nu vezi că mă rog?

Un alt om a trecut pe acolo care a văzut acest incident şi l-a întrebat:

- De ce ai lovit maimuţa?
- Fiindcă m-a deranjat de la rugăciune.

[119] Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori misticii ruşi sunt cei care de mai multe ori înţeleg smerenia ca şi pe un lucru abisal sau mai bine spus extremist. Acest lucru este cât se poate de mult o faptă şi o realitate. Mistica slavonă de mai multe ori se poate spune că are o tentă abisală de a privii lucrurile şi viaţa. Tomas Spidlik, *Mari mistiric ruşi* (Episcopia Dunării de Jos: Galaţi, 1997).

[120] Simon Mehedinţi, *Creştinismul românesc* (Editura Anastasia: Bucureşti, 1995).

- Cum poţi să te rogi lui Dumnezeu când tu nu eşti capabil să te înţelegi cu un simplu animal?

După cum am spus, de mai multe ori este cât se poate de mult greu şi de ce nu cât se poate de mult o experienţă extrem de dureroasă pentru cei aroganţi să accepte pe „cei mici şi simpli." Aroganţa se poate spune că de cele mai multe ori dispreţuieşte ceea ce se poate spune sensul şi realitatea simplităţii. Simplitatea se poate spune că este un lucru greu pentru cel care este cât se poate de mult arogant şi de ce nu plin de sine. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de adevărat şi de real. Omul arogant se poate spune că nu suferă pe nimeni în afară de sine. Adevărul este că în zilele noastre există un cult al aroganţei şi a tot ceea ce este arogant. Prin aroganţă înţelegem ceea ce se poate spune un sens şi finalitate a ceea ce a fost şi a modului în care este exprimat şi arătat omul. Omul arogant este un om care fiind superior trebuie adulat şi ovaţionat. El nu poate să nu fie „luat în seamă" la drept vorbind. Aceste lucruri se poate spune că sunt cele care de cele mai multe ori sunt cele care de cele mai multe ori alcătuiesc ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea a ceea ce am putea denumii realitatea ultimă a aroganţei. Aroganţa este cât se poate de mult un lucru şi o stare care este cât se poate de mult ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea a ceea ce este şi a modului în care înţelegem cum este definită lumea în zilele noastre. Aceste lucruri se poate spune că sunt fapte fundamentale ale lumii şi ale realităţii noastre. Aroganţa este în acest sens un lucru şi o faptă care după cum am spus este cât se poate de mult o realitate rea şi cât se poate de mult individualistă. Aceste lucruri sunt prin urmare realităţi cât se poate de mult depline de care trebuie să ţinem cont.[121]

După cum am spus, arogantul este persoana care se poate spune că de cele mai multe ori dispreţuieşte ceea ce se poate spune simplitatea şi acest lucru îl face ca în cele din urmă să ajungă la ceea ce se poate spune un lucru sau o realitate cât se poate de mult egoistă. Arogantul se poate spune că se vede numai pe sine şi de cele mai multe ori acest lucru este cât se poate de mult o realitate. Prin urmare, aceste lucruri sunt cât se poate de mult ceea ce se poate spune sensul şi realitatea a ceea ce am putea denumii modul în care de cele mai multe ori definim pe omul modest şi smerit. După cum am spus, smerenia este cât se poate de mult o stare care se trăieşte şi care se experimentează. Sunt mai mulţi care consideră că de cele mai multe ori a ştii ceea ce este teoretic despre smerenie şi despre modestie este un lucru care este suficent. În realitate după cum am spus modestia este un lucru pe care îl trăim sau mai bine spus pe care îl experimentăm nu teoretic ci mai mult practic. Este în acest sens necesar să ne dăm seama de care sunt oamenii simplii şi care sunt oamenii vicleni care se dau pe sine simplii. În acest sens, după ce am făcut această separaţie de cele mai multe ori se cuvinte să ajungem la ceea ce se poate spune sensul şi finalitatea comunicării sau a comuniunii cu cei simplii şi nevinovaţi. Acest lucru este un demers pe care trebuie să îl avem în vedere. De mai multe ori se poate spune că aroganţa şi viclenia sunt lucruri care merg mână în mână. Aceste fapte după cum am spus sunt realităţi de care trebuie să ţinem cont. Sensul şi finalitatea ultimă a iubirii de Dumnezeu se manifestă prin semenii noştri. S-a spus în acest sens, că nu putem să Îl iubim pe Dumnezeu şi să ne considerăm mai buni decât semenii noştri. După cum am spus de mai multe ori lipsa modestiei şi a smereniei motivează furtul, crima, violenţa, războiul sau destrăbălarea. Sunt mai mulţi care se poate spune că ajung să considere că datorită superiorităţii lor li se cuvine totul şi orice. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult lucruri care de mai multe ori au fost cât se poate de mult negate de cei care nu au nici un fel de viaţă duhovnicească sau mai bine spus de nici un fel de viaţă

[121] Danion Vasile, *Ne vorbesc părinţii atoniţi* (Editura Buna Vestire: Galaţi, 2003).

religioasă. După cum am spus sunt mai multe tendinţe şi mai multe mişcări în lumea noastră care de cele mai multe ori ajung să ne convingă cu felul lor de a fii că este bine să fim aroganţi. În lumea modei se poate spune că acest lucru este văzut de mai multe ori: tatuaje, haine provocatoare, lanţuri, brăţări sau ghiul-uri sunt cu toate exponentele unui anumit gen de viaţă care la final ajungem să ne dăm seama că este cât se poate de mult un fel de viaţă care derivă din aroganţă şi care ne îndreptă în spre aroganţă.[122]

Un alt exemplu de aroganţă se poate spune că a fost Christopher Columb. Se ştie că el a făcut o călătorie în insulele Bahamas. Aici el a luat 25 de oameni de pe insulă cu promisiunea că îi v-a boteza şi în realitate nu a făcut-o ci i-a luat ca şi servitorii săi [aceşti oameni erau în conflict un o insulă învecinată]. La fel de bine când el a ajuns acasă în Spania a fost în cele din urmă arestat fiindcă obişnuia să tortureze pe cei care munceau pe plantaţiile sale. Se poate spune că la fel de bine şi Columb a fost cât se poate de mult un om arogant care s-a impus de mai multe ori în călătoriile sale cu arma în mână. După cum am spus au fost mai multe persoane care în istorie au dat dovadă de mândrie şi de aroganţă şi trebuie să ştim şi să avem în vedere acest lucru. Faptul că unii dintre noi au mai multe calităţi decât alţii nu este un motiv pentru ca noi să ajungem să îi asuprim pe cei din jurul nostru. După cum am spus de mai multe ori oamenii aroganţi ajung să îi exploateze pe cei din jur şi ei singuri îşi atribuie calităţi pe care nu le au.[123]

Se spune că undeva departe într-o împărăţie era un râu de apă. Acest râu era casa la mai multe lepede de aur. Aceste lebede de cele mai multe ori îşi petreceau timpul lor înotând în acest râu. La fiecare şase luni lebedele lăsau o pană de aur ca şi taxă fiindcă foloseau acest râu. Soldaţii din acest regat luau penele de aur şi le puneau în trezoreria regală. Într-o zi o altă pasăre a venit şi a văzut acest râu.

- Acest râu este foarte frumos. Mă voi stabilii aici.

La puţin timp pasărea a putut vedea lebedele de aur că se jucau în apa râului. Când au văzut pe noua pasăre au venit repede şi i-au spus:

- Ce faci aici?
- Eu nu am casă şi vreau să îmi fac din acest râu casa mea.
- Acest lucru nu se poate.
- De ce?
- Acest râu este al nostru.
- Şi nu pot să stau şi eu?
- Noi plătim în fiecare an cu aur acest râu.
- Voi plătii şi eu?
- Cu ce să plăteşti dacă tu nu ai pene de aur? au spus cu aroganţă lebedele.
- Vă rog lăsaţi-mă să stau şi eu.
- Nu pleacă.

Pasărea a plecat şi s-a dus la rege.

- Mărite rege am venit la tine cu o mare problemă.
- Ce problemă?

[122] În termini latini se poate spune că termenul pentru aroganţa contemporană este de „macho." A fii *macho* de cele mai multe ori implică a fii cât se poate de mult arogant şi de ce nu arogant. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care de cele mai multe ori ajung să ne definească şi să ne contureze persoana şi caracterul. Sorin Dumitrescu, *Rock şi popi* (Anastasia: Bucureşti, 1998).

[123] De cele mai multe ori o metodă de a rezolva marile diferenţe dintre cei care nu sunt ca şi noi este dialogul. Ioanis Foundoulis, *Dialoguri liturgice* (Editura Bizantină: Bucureşti, 2011).

- Vedeţi eu m-am dus să îmi găsesc un loc de viaţă în râul lebedelor de aur.
- Şi nu te-au lăsat şi pe tine?
- Nu au spus că ele singure sunt cele care aduc aur la visteria regală.

Regele s-a mâniat când a auzit aceste cuvinte şi le-a chemat pe lebedele de aur cele arogante.

- Voi credeţi că visteria mea stă numai în aurul vostru? Să plecaţi de la râul meu.

Aşa se face că lebedele de aur au pierdut râul din cauza aroganţei şi pasărea şi făcut casă în noua sa regiune.

Am spus această întâmplare pentru a demonstra că de mai multe ori aroganţa are cât se poate de mult consecinţe negative. De mai multe ori lumea îi dă la o parte pe cei aroganţi fiindcă se poate spune că ei sunt cât se poate de mult nesuferiţi şi de cele mai multe ori totul se reduce numai la persoane propria. Au fost mai multe cazuri de aroganţă în istoria lumii şi este bine să ştim acest lucru. Omul arogant de cele mai multe ori devine insuportabil pentru cei din jur fiindcă tot e cea ce există trebuie la drept vorbind să graviteze în jurul persoanei sale. După cum am spus au existat mai multe cazuri de aroganţă şi acest lucru este menită să ne pună pe gânduri.[124] După cum am spus sfinţii părinţi au fost cât se poate de mult împotriva a ceea ce se poate denumii comportamentul arogant. Acest comportament de cele mai multe ori se poate spune că este cât se poate de mult un lucru care ne duce la ceea ce am putea denumii şi la ceea ce este lipsa de preţuire a celor din jur. Cel arogant este persoana care de cele mai multe ori îi foloseşte pe cei din jur ca şi simple instrumente şi nu vede în ei nimic bun. După cum am spus este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori se poate vedea cât se poate de mult o contradicţie între smerenie şi aroganţă.[125] Aceste lucruri se poate spune că de cele mai multe ori nu se pot rezolva de unul singur. Atunci când cineva este cât se poate de mult biruit de ceea ce se poate spune aroganţă sau părerea de sine, de cele mai multe ori este necesară conlucrarea cu cei din jur. Acest lucru impune după tradiţia ortodoxă a ne găsii un părinte duhovnicesc în faţa căruia să ne deschidem. În timp de aroganţa este închidere şi reducerea omului la simpla lui persoană să poate spune că smerenia este cât se poate de mult deschidere faţă de cei din jur şi tot ceea ce ţine de ei. Acest lucru este un adevăr pe care îl învăţăm de la sfinţii părinţi. Este cât se poate de adevărat că toţi sfinţii părinţi au fost cât se poate de mult împotriva aroganţei şi a mândriei. Acest lucru nu poate fii contestat.

Se spune că în evul mediu un sat a fost cât se poate de mult atacat de nişte hoarde barbare. Toată lumea a fugit cu scopul de a găsii o localitate mult mai bună de stat. Singurul care nu au plecat şi nu a părăsit satul a fost un preot. Armata barbară a intrat în sat şi fiindcă satul era gol au pus o masă mare să sărbătorească victoria. În timp ce ospăţul era în toi a venit preotul.

- Aţi venit aici şi ne-au luat toată pacea. Vă rog să plecaţi, a spus preotul.
- Tu nu ai fugit încă? A strigat conducătorul barbarilor.
- Nu.
- Nu îţi dai seama că te pot trece prin ascuţişul sabiei cât ai clipii? a spus conducătorul barbarilor.
- Şi tu nu vezi că pe mine nu mă deranjează dacă tu mă treci prin ascuţişul sabiei cât ai clipii? a spus preotul.

Uimit de seninătatea preotului în faţa morţii barbarii au abandonat satul a doua zii.

---

[124] Thomas Holcroft, *The school of arrogance* (Londra, 1791) piesă de teatru.

[125] Gheorghios S. Kroustalakis, *Bătrânul Porfirie: părinte duhovnicesc şi pedagog* (Bacău, 1999).

Am spus această întâmplare pentru a demonstra şi a arăta că de cele mai multe ori smerenia este cea care biruie şi la fel de bine este cea care în cele din urmă ne duce la victorie. Se poate spune că de cele mai multe ori aroganţa se impune pe sine în mod violent şi de cele mai multe ori se recurge la acte care mai apoi sunt regretate. Acest lucru este cât se poate de mult ceea ce defineşte la un anumit nivel ceea ce am putea denumii modul în care definim aroganţa. Aroganţa este de cele mai multe ori grosieră şi de ce nu cât se poate de mult un lucru pe care trebuie să îl avem în vedere. În timp ce smerenia este cea care ne aproprie de Dumnezeu fiindcă ea ne situează realist la adevărata noastră valoare se poate spune că aroganţa ne separă cât se poate de mult de Dumnezeu. De cele mai multe ori se poate spune că omul arogant este cât se poate de mult un om care nu are ceea ce se poate denumii un profund simţ al discernământului. El se vede pe sine mai bun şi mai superior decât toate şi orice. Aceste lucruri după cum am spus de cele mai multe ori duc la pierzarea lui. Aceste lucruri este bine să le ştim şi să le avem în vedere când vorbim despre ceea ce se poate spune modestia şi smerenia în tradiţia ortodoxă. Pe cei smeriţi după cum am spus nu trebuie să îi desconsiderăm ci mai multe trebuie să îi apreciem. Acest lucru este aşa fiindcă de cele mai multe ori lumea din jur îi priveşte pe cei smeriţi cât se poate de mult cu repulsie. Un om smerit de mai multe ori este cât se poate de mult un om care este considerat inferior de cei din jur fiindcă după cum am spus, în zilele noastre există cât se poate de mult un cult a ceea ce am putea denumii mândria şi aroganţa. De cele mai multe ori se poate spune că lumea de azi are la mare cinste pe cei aroganţi care după cum am spus de cele mai multe ori se impun pe sine prin tupeu. Aceste lucruri este bine să le ştim şi să nu trecem chiar atât de uşor peste ele. De mai multe ori aroganţa se poate spune că face ravagii în lumea noastră. Sunt mai muşte cazuri de state şi regiuni în care aroganţa este cultivată în mod sistematic fiindcă se crede că ea este cât se poate de mult o armă de stăpânire şi o modalitatea de a îi subjuga pe cei din jur. După cum am spus, smerenia este cât se poate de mult o stare de trezvia continuă a omului în care omul ajunge la drept vorbind să se definească pe sine şi la fel de mult să se cunoască pe sine. Eul nostru se poate spune că este bivalent: el poate fii deschis spre aroganţă sau el poate fii deschis în spre smerenie. Îţi în cele din urmă de noi să fim cât se poate de mult orientaţi în spre modestie şi tot ceea ce este modestia.[126]

Despre un texan se spune că la un moment dat s-a dus într-o călătorie în Anglia. S-a întâlnit cu un fermier englez şi l-a întrebat:

- Care este mărimea fermei tale?
- 35 de hectare, a spus cu mândrie englezul.
- 35 de hectare?
- Da. A spus englezul.
- Pe ferma mea dacă mă sui în camioneta mea la ora 8 dimineaţa şi merg până la amiază sunt tot pe ferma mea. Pot mânca şi mai apoi conduc iar şi pe la ora 5 seara sunt tot pe ferma mea.
- O da, şi eu am avut o camionetă de acest fel odată, a spus plin de înţelegere englezul.

Este cât se poate de adevărat că acolo unde sunt mai multe orgolii lucrurile de cele mai multe ori se sfârşesc prost. Se poate spune că orgoliul nu îl suferă pe celălalt şi de mai multe ori putem vedea ceea ce se poate denumii realitatea a unde ajungem sau mai bine spus unde se ajunge acolo unde nu există smerenie. Smerenia este cel care îl suportă sau mai bine spus îl acceptă pe celălalt în timp ce orgoliul este cel care ne spune că celălalt trebuie cât se poate de mult suprimat şi de ce nu eliminat. Acest lucru este cât se poate de mult un mare adevăr.

[126] Despre rugăciune şi trezvie în învăţăturile sfinţilor părinţi (Editura Egumeniţa, Galaţi, 2006).

După cum am spus orgoliul a fost cauza la mai multe neînţelegeri şi la mai multe războaie. Acest lucru după cum am spus este cât se poate de mult ceea ce se poate denumii modul în care de cele mai multe ori înţelegem smerenie şi contrastul ei cu aroganţa.[127]

Despre un ofiţer arogant de la departamentul antidrog se spune că la un moment dar a mers într-o investigaţie pe o plantaţie. Acolo s-a întâlnit cu un agricultor căruia i-a spus:

- Am venit aici să fac o investigaţie pentru a vedea dacă există droguri ascunse pe acest teren.
- Foarte bine, numai să nu mergeţi în regiunea acea, a spus agricultorul arătând cu degetul o regiune din proprietatea sa.
- Vedeţi această insignă? A spus arogant ofiţerul arătându-i insigna sa.
- Da, domnule ofiţer.
- Ei bine această insignă îmi oferă posibilitatea să mă uit unde vreau eu.
- Bine domnule ofiţer.

Ofiţerul a mers să caute şi eventual a ajuns şi în regiunea indicat de agricultor. Dintr-o dată asupra lui s-a aruncat un bou nărăvaş care este în acea regiune. Ofiţerul a luat-o la fugă strigând:

- Ajutor, ajutor.
- Arată-i insigna! Arată-i insigna! Striga de pe margine agricultorul.

Se poate spune că de cele mai multe ori aroganţa este cea care după cum am spus ne face să nu mai vedea realitatea şi lumea din jur. Omul arogant este omul care de cele mai multe ori afişează ceea ce se poate spune o încredere în sine cât se poate de mult aparentă. El este un om care de cele mai multe ori este dominat de propria lui pornire în spre răutate. Sunt mai mulţi părinţi duhovniceşti care ne spus că în spatele aroganţei de cele mai multe ori se ascunde răutatea. Acest lucru este un fapt care a fost demonstrat de mai multe ori. Se poate spune că la un anumit nivel aroganţa este mai multe un fel de camuflare sau mai bine spus ascundere a răutăţii. Oamenii deplin aroganţi se poate spune că sunt omeni răi şi de cele mai multe ori lor le pasă numai de propria persoană. Un alt mod de manifestare al aroganţei este modul care ne spus că de cele mai multe ori scopul scuză mijloacele. Acest mod de aroganţă se poate spune că în cele din urmă ne duce la ceea ce am putea denumii sensul şi finalitatea mândriei. Mândria este şi ea o formă de răutate care de cele mai multe ori duce la suprimarea semenilor şi a celor din jurul nostru. După cum am spus este cât se poate de adevărat că smerenia este o stare care ne uneşte cu cei din jur şi la fel de bine ne înfrăţeşte cu ei în timp ce aroganţe ne separă şi de cele mai multe ori ne singularizează. Aroganţa este cea care îl face pe om să comită cât mai multe păcate fără să se gândească la Dumnezeu şi la pedeapsa Sa. De mai multe ori după cum am văzut pedeapsa lui Dumnezeu a venit peste cei mândrii şi aroganţi. Aceste lucruri sunt prin urmare realităţi pe care trebuie să le vedem şi de care trebuie să ţinem cont.[128]

CONCLUZII

În cele din urmă am ajuns la sfârşitul cărţii noastre despre smerenia ca şi paradigmă creştin ortodoxă. Acest lucru este aşa fiindcă sperăm să fi oferit cititorului cât se poate de

[127] De mai multe ori se poate spune că aroganţa poate duce la deprimare şi la tot ceea ce este deprimarea fiindcă ea nu ne lasă a drept vorbim să face lucrurile aşa cum ne dictează orgoliul. Radu Teodorescu, *Buna dispoziţie în pneumatologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).
[128] Bernard Lazare, *L'Antisémitisme, son histoire et ses causes* (Paris, 1982).

mult ceea ce se poate spune o carte de interes şi extrem de folositoare pentru noi cei de azi. După cum am spus, au fost sfinţi părinţi mult mai competenţi decât autorul acestei cărţi care au abordat şi care au dezbătut tema modestiei şi a smereniei. Această carte se poate spune că este mai mult o carte menită să actualizeze cât se poate de mult necesitatea de a avea o viziune actuală referitor la smerenie şi la ceea ce ţine de ea. Omul modern sau la fel de bine spus omul contemporan este de cele mai multe ori puţin interesat de smerenie şi de modestie şi se poate spune că acest lucru a adus cu sine mai multe nemulţumiri. În secolul al XX-lea omul modern a pendulat între ideologia fascistă şi cea comunistă, între înarmarea nucleară şi eşecul misiunilor spaţiale. Toate aceste lucruri se poate spune că ne-au creat cât se poate de mult conştiinţa că în realitate şi în definitiv nu este nevoie să medităm sau să ne concentrăm la tema modestiei şi a smerenie. Poate din acest motiv şi lumea noastră de azi se poate spune că este atât de divizată şi atât de neliniştită. Părinţii duhovniceşti ne spun de cele mai multe ori că omul modern este cât se poate de mult individualist şi egoist.[129] După cum am spus, sunt mai mulţi oameni care ne spus că în realitate nu avem nevoie de smerenie şi modestie ci din contră. Privind bolta cerului şi stele de cele mai multe ori se poate spune că omul are nevoie de mândrie şi de orgoliul pentru a sta cu semeţie în faţa universului. Acest sentiment este unul cât se poate de mult inferior fiindcă ştim că Dumnezeu este creator al stelelor şi al universului. Acest lucru după cum am spus, este cât se poate de mult o realitate. Dumnezeu lasă în fiecare seară să vedem cerul şi uneori când nu este înnorat stele pentru a ne spune cine este El atotputernicul şi pentru ca în acest fel să ne smerim şi să fim modeşti. După cum am spus, atunci când omul a ajuns la mândrie şi la credinţa deplină în forţele lui proprii de cele mai multe ori a concluzionat că el nu mai are nevoie de Dumnezeu. Am arătat că au existat mai multe ideologii umaniste şi antropocentrice care au ajuns la concluzia că omul nu are nevoie de Dumnezeu şi că în realitate existenţa lui nu este legată de Dumnezeu ci este cât se poate de mult independentă. Aceste ideologii dintre care mai multe sunt încă în vogă se poate spune că de mai multe ori l-au aruncat pe om în aroganţă şi mândrie. Lumea în care trăim este de mai multe ori divizată de mândrie şi de aroganţă.

Se spune că era un pescar care pescuia în mare. La un moment dat a pescuit un peşte minunat.

- Dacă mă eliberezi îţi voi îndeplinii orice dorinţă, a spus peştele.
- Orice dorinţă?
- Da. Nu ai nici o dorinţă?
- Hmm....să mă duc să vorbesc cu soţia mea.

Pescarul s-a dus la soţia lui şi i-a spus că a găsit un peşte minunat care îi poate îndeplinii orice dorinţă.

- Am avea nevoie de o casă nouă.
- Să îi cer o casă nouă?
- Da. Este ceea ce vreau.

Pescarul s-a dus şi i-a spus peştelui:

- Eu şi soţia mea, am dorii o casă nouă.
- Bine. Dorinţa vă este împlinită.

Pescarul s-a întors înapoi şi intrat în noua casă.

- Acum că avem o casă nouă vom trăii frumos până la adânci bătrâneţe.
- La asta trebuie să ne mai gândim, a spus femeia lacomă.

---

[129] Paisie Aghioritul, *Cu durere şi dragoste pentru omul contemporan* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2003).

Cu timpul soţia i-a cerut soţului să le dea lucruri mult mai mari şi mai frumoase. Toate acestea au culminat până ce într-o zii, pe când şedea pe un tron ca o împărătească ea i-a spus soţului:

- Du-te şi spune-i peştelui fermecat că vreau să ne facă asemenea lui Dumnezeu.

Soţul face ceea ce a i-a spus soţia la care peştele fermecat îi răspunse:

- Du-te acasă, fiindcă ea stă deja în vechea ei casă şi a pierdut tot ceea ce i-am dat.

După cum am spus mândria la fel ca şi lăcomie nu este niciodată mulţumită. Ea vrea tot mai mult şi mai mult până ce în cele din urmă omul ajunge să nu mai fie mulţumit de nimic. Aceste lucruri se poate spune că sunt de cele mai multe ori consecinţele sau ceea ce decurge din mândria. În această carte am vorbit de mai multe ori şi am insistat că smerenia şi modestia sunt cât se poate de mult un fel de paradigmă. Pe ele le vom găsii la toţi sfinţii şi nu este părinte duhovnicesc creştin ortodox care să nu fie conştient de ceea ce se poate spune rolul sau semnificaţia smereniei şi a modestiei. În acest sens, se poate spune că sfinţii sunt cât se poate de mult modele noastre de sfinţenie. Trăim într-o lume care din mândrie consideră că nu mai are nevoie de sfinţi. De ceea ce are nevoie această lume este mai mult de lideri puternici care să ne ducă la realizare şi la împlinire. Ei bine, acest lucru a fost de mai multe ori negat şi contestat de sfinţii părinţi.[130]

Se spune că un cal a venit în faţa lui Dumnezeu la un moment dat. A ajuns acolo şi a început a îi spune:

- Domne aş avea o rugăminte la tine.
- Ce rugăminte?
- Vezi tu Doamne, tu m-ai făcut frumos, dar eu aş vrea să fie şi mai frumos decât sunt.
- De ce?
- Gâtul parcă îmi este prea scurt şi spinarea parcă este prea lungă şi la fel picioarele sunt mai scurte.
- Amin. Aşa să fie, a răspuns Dumnezeu.

Calul a simţit cum este schimbat. După ce s-a uitat în oglindă el a devenit nemulţumit:

- Domne am vrut să fie mai frumos. Sunt mai frumos acum?
- Dragă, din ce mi-ai spus ai cerut să fi o cămilă şi eu te-am schimbat într-o cămilă.
- Nu. Nu vreau să fie o cămilă. Vreau să rămân un cal. Ca şi cal toţi mi-au apreciat calităţile. Te rog fă-mă înapoi un cal.
- Ceea ce trebuie să înveţi tu este să nu râvneşti la mai mult decât îşi este dat. În acest fel nu vei niciodată mulţumit ci totdeauna vrei dorii mai mult şi mai mult. Tot ceea ce este creat are calităţile ei. Cămila nu este la fel de frumoasă ca şi tine dar are capacitatea de a purta greutăţi mari şi este mult mai responsabilă decât eşti tu.

După cum am spus, de cele mai multe ori omul vrea tot mai mult şi mai mult şi în acest fel el nu este niciodată mulţumit cu ceea ce are acest lucru după cum am spus ne duce cu gândul la faptul că smerenia este adevărata noastră paradigmă şi trebuie să ţinem cont de ea în orice împrejurare a vieţii şi a existenţei. Se poate spune că am scris această carte din dorinţa de a demonstra necesitatea de a aprofunda mai mult tema smereniei şi a modestiei. Sunt din ce în ce mai puţini oameni modeşti în lumea noastră şi acest lucru a dus cât se poate de mult la o criză a omeniei. Se poate spune că în sens paradigmatic modestia este cât se poate de mult o dovadă de omenie. De mai multe ori trebuie să vedem omul modest cât se poate de mult ca şi un om de omenie şi ca şi un om care se poate spune că ajunge cât se poate de mult concluzia

[130] Heruvim Karambelas, *Jurnal duhovnicesc. Din înţelepciunea bătrânilor atoniţi* (Editura Sofia: Bucureşti, 2004).

că el poate trăi în mulţime fără să se simtă lezat. Orgoliosul de cele mai multe ori se simte lezat şi nemulţumit de mulţimea din jurul său. De cele mai multe ori el nu este mulţumit că nu este luat în seamă, că nu este adulat şi că nu este ovaţionat. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult adevăruri şi realităţi ale lumii noastre şi este bine să ştim acest lucru. Smerenia este o stare şi un lucru pe care trebuie să îl cultivăm. Se poate spune că omul smerit este de cele mai multe ori omul care îi priveşte pe toţi ca şi fraţii său, în timp ce omul orgolios îi priveşte pe toţi ca şi pe rivalii săi. Omul smerit după cum am spus, este un om superior chiar dacă nu o arată. Modestia după cum am spus este o calitate care de cele mai multe ori duce la rezultate. Acest fapt a fost de mai multe ori demonstrat şi cât se poate de mult arătat de ceea ce se poate spune realitatea lumii din jur. Vom ilustra acest lucru cu o întâmplare pe care am găsit-o după mai multe căutări şi care credem că poate fii cât se poate de mult de folos.

Se spune că mai demult a existat un cangur care a fost campion la atletism. Acest succes însă la făcut arogant şi încrezut. La fel de bine aroganţa lui l-a făcut să îşi bată joc de cei din jur. Ţinta lui preferată era un pinguin care fugea atât de încet că totdeauna termina cursa ultimul. Într-o zii vulpea care organiza cursele a spus că favorita ei este pinguinul. Toţi au crezut că este o glumă şi acest lucru l-a enervat pe cangur care l-a ridicularizat şi mai mult pe pinguin. Pinguinul nu a voit să participe la competiţie dar era un obicei că toţi trebuiau să facă acest lucru. Vulpea i-a luat şi i-a dus pe vârful unui munte. Pe drum toţi comentau cum v-a pierde pinguinul din nou. În vârful muntelui toţi au tăcut. Acolo era un crater de la un vulcan care este plin cu apă.

- Cine v-a ajunge de cealaltă parte a lacului câştigă competiţia a spus vulpea.

Atunci când pinguinul s-a aruncat în apă şi fiind un bun înotător a ajuns imediat în cealaltă parte a muntelui. Cangurul nu a făcut nici măcar jumate din drum.

- Mai învins, a spus cangurul.
- Da. Aşa este, răspuns pinguinul.
- Nu îţi baţi joc de mine?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă m-a gândit că aş putea să te învăţ să înoţi.

În acest mod se poate spune că pinguinul a fost cât se poate mult superior faţă de cangur fiindcă el nu l-a umilit şi nici nu l-a insultat.

Morala acestei poveşti este simplă: este că nu trebuie să răspundem cu aroganţă celor care sunt aroganţi. De cele mai multe ori acest lucru are loc şi se poate spune că de mai multe ori trăim într-o lume a răzbunării. De mai multe ori se poate spune că lumea de azi este biruită de orgoliu şi de aroganţă. Acest lucru se poate vedea de mai multe ori în ceea ce se poate spune lumea sporturilor. De mai multe ori în lumea sporturilor nu există ceea ce am putea spune spiritul de fair-play şi nu puţine sunt cazurile în care stadioanele de sport devin adevărate terenuri de luptă. Se cunoscut mai multe cazuri în care mai mulţi suporteri au ajuns până la punctul de a curma vieţi pentru cei care sunt adversarii lor sportivi.

Se spune că într-un magazin de arma la un moment dat a intrat un bade sau mai bine spus un om mai în vârstă.

- Bună ziua, a spus vânzătorul.
- Da-apoi bună să îţi fie inima.
- Cu ce vă pot ajuta?
- Aş dorii şi eu o flintă.

- Avem aşa ceva.
- V-aţi gândit să vă apucaţi de vânătoare?
- Nu, a răspunde badea.
- Atunci la ce doriţi să folosiţi flinta?
- Duminică joacă echipa mea preferată şi vreau să fiu sigur că v-a câştiga.

Acolo unde nu există modestie se poate spune că de mai multe ori ura este cea care este stăpână. După cum am spus, de cele mai multe ori trebuie să fim cât se poate de mult conştienţi de ceea ce se poate spune sensul şi forma de manifestare a mândriei. În această carte nu am voit să facem o obsesie din ceea ce se poate spune tema sau tematica mândriei ci am voit mai mult să aducem în vedere în faţa cititorului anumite valenţe care sunt mai puţin cunoscute. Am vorbit aici că în timp ce mândrie de cele mai multe ori converge ura faţă de semeni, de cele mai multe ori smerenia este cea care converge iubirea faţă de semeni. Sunt cunoscute mai multe exemple care au demonstrat că atunci când omul nu este concentrat la ceea ce se poate spune modestei el ajunge să proiecteze în jurul său mândria ura.[131]

După cum am spus cele mai covârşitoare exemple de smerenie se poate spune că sunt sfinţii. Mulţi dintre ei au fost omorâţi, alţii au fost torturaţi şi alţii au fost exilaţi tocmai pentru că lumea din jurul lor a fost cât se poate de mult străină de ceea ce se poate spune smerenia şi modestia creştin ortodoxă. Să ne aducem aminte că sfântul Atanasie cel Mare a fost exilat de 3 sau de 4 ori din scaunul său de patriarh, să ne aducem aminte că sfântul Teodor Studitul şi el a fost exilat de mai multe ori şi a primit mai multe bătăi care l-au lăsat abea viu. Aceste lucruri sunt se poate spune că sunt produsul orgoliului şi mai ales a orgoliului absolut: violenţa, bătaia, crima, violul, agresivitatea şi altele asemenea. Să ne aducem aminte în acest sens de sfântul Gheorghe care a fost decapitat pentru că nu a voit să se închine zeilor, de câtă mândrie au putut da dovadă călăii lui fiindcă nu a voit să facă un lucru care a fost împotriva lui Dumnezeu.[132] Am vorbim în această carte mai pe larg despre cum este văzută smerenia la sfinţii creştini ortodocşi. Se poate spune că mai mulţi sfinţi creştini ortodocşi au trecut aproape anonimi prin lumea noastră. De cele mai multe ori sfinţii sunt luaţi în considerare când omul se poate spune că ajunge la ceea ce am putea denumii o stare de necaz şi de durere. Aceste lucruri se poate spune că sunt cât se poate de mult cele care ne conturează tradiţia creştin ortodoxă ca şi o formă de manifestare sau mai bine spus de înţelegere a ceea ce este sau a modului în care înţelegem modestia şi smerenia. Vor fii mai mulţi care citind această carte vor ajunge la concluzia că am exagerat în ceea ce priveşte modestia şi smerenie. Evident, aceia se poate spune că nu sunt cât se poate de mulţi luptaţi de mândrie şi aroganţă. Aroganţa după cum am spus a omorât sfinţi, a torturat, a insultat, a înjurat şi a creat mai multe victime în jurul ei. Este bine să ştim acest lucruri. De cele mai multe ori după cum am arătat mândria este cea care ne plasează cât se poate de mult într-un univers himeric şi un univers fără repere cât se poate de mult exacte. Aroganţa a fost cea care i-a tăiat mâna dreaptă şi limba sfântului Maxim Mărturisitorul pentru ca el să nu mai poată predica şi scrie cuvântul lui Dumnezeu.[133]

Într-un regat de demult se spune că era un mare înţelept care dorea să se întâlnească cu regele pentru a discuta cu el o problemă. Regele nu a găsit timp pentru el la început dar în cele din urmă şi-a făcut timp pentru acest înţelept. Când a intrat în sala tronului înţeleptul l-a

[131] Nicolae Mladin, *Prelegeri de mistică ortodoxă* (Editura Veritas: Târgu Mureş, 1995).
[132] Daniel Boyarin, *Dying for God: martyrdom and the making Christinaity and Judaism* (Stanford, 1999).
[133] S. L. Epifanovici, *Sfântul Maxim Mărturisitorul şi teologia bizantină* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2009).

salutat pe rege şi şi-a scos pălăria în faţa lui. Regele s-a ridicat şi şi-a scos şi el coroana în faţa lui. După ce plecat înţeleptul regele se spune că a fost luat la o parte de sfetnici lui:

- Cum se face că tu rege fiind ţi-ai dat jos coroana în faţa lui?
- La ce vă referiţi?
- El este un om obişnuit şi tu rege.
- Proştilor. Voi credeţi că eu doresc să rămân inferior unui om obişnuit? El era modest şi smerit. Acest lucru este de mare preţ. Mi-a arătat respect şi dacă nu mi-aş fi dat coroana jos aş fii arătat mai puţină modestie decât el şi aşa aş fii fost biruit de el. Dacă sunt rege trebuie să fiu mai bun decât toţi. Din acest motiv mi-am ridicat coroana şi m-am plecat în faţa lui.

După cum am spus de mai multe ori se poate spune că tema modestiei şi a smereniei a fost cât se poate de mult de interes şi de mare trecere în cercurile cele mai înalte ale societăţii noastre. Modestia este un lucru care s-a putut vedea de mai multe ori lipseşte la nivel înalt. Acest lucru a dus de mai multe ori la ceea ce istoria a cunoscut ca şi un fel de încleştare continuă a orgoliilor şi a tot ceea ce ţine de orgoliu. În zilele noastre este bine să fim cât se poate de mult conştienţi de aceste lucruri şi să le avem în vedere. De mai multe ori se poate spune că în lumea noastră a lipsit smerenia şi acest lucru a fost cauza la mai multe nemulţumiri. Sunt mai mulţi care se poate spune că ajung să cultiva în mod sistematic mândria şi orgoliul. Aceste lucruri au luat de mai multe ori după cum am prezentat mai sus mai multe forme: naţional, regional sau local. S-a putut vedea că de cele mai multe ori mai ales în rândurile tinerilor se poate vedea cât se poate de mult aroganţa şi mândria.[134] Aceste fapte se poate spune că de mai multe ori au putut fii constatate. Se cunoscut mai multe cazuri de tineri care fiind în puterea vârstei ajung să îi desconsidere şi uneori chiar să îşi bată joc de cei bătrâni. Tinereţea după cum am spus nu este prilej de aroganţă. Acest lucru se poate spune că a fost văzut de mai multe ori. Cei tineri se cuvine să aibă respect faţă de cei mai bătrâni şi să le preţuiască înţelepciunea. De mai multe ori în lumea noastră se poate vedea că cei tinerii şi mai ales adolescenţii sunt lăsaţi să fie pradă a ceea ce se poate spune sensul şi deplinătatea aroganţei. Acest lucru este făcut de mai multe ori în numele a ceea ce mas media numeşte în zilele noaste emanciparea celor tineri şi a celor care de cele mai multe ori sunt încă în formare. Se poate spune că mai mulţi tineri sunt cât se poate de mult biruiţi de ceea ce se poate spune păcatul sau patima mândriei. Din acest motiv de mai multe ori ei recurg la ceea ce se poate spune un mod de viaţă cât se poate de mult pe măsură: alcool, sex, droguri, petreceri interminabile, lupta de gaşcă uneori ca să enumerăm numai câteva dintre principalele trăsături ale ceea ce se poate denumii „emanciparea tinerilor” în zilele noastre. Despre un astfel de tânăr care era în gimnaziu se spune că la un moment dat a venit cu un tatuaj la şcoală. Profesoara l-a întrebat:

- Tu ţi-ai făcut tatuajul?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă arată beton.
- Dar ştii că nu este bine să te tatuezi?
- Nu.
- Părinţii tăi ştiu că tu te-ai tatuat?
- Da.
- Şi ce au zis?

[134] Dumitru Stăniloae, *Duhovnici români în dialog cu tinerii* (Editura Bizantină Bucureşti, 2014, reeditare).

- Dragul tatii arăţi foarte bine cu el.

După cum am spus, de mai multe ori se poate spune că cei tineri cad mult mai uşor în ceea ce se poate spune capcana mândriei şi a aroganţei. Fie că ascultă muzica cu sonorul dat la maxim, fie că se tatuează, fie că băieţii poartă cercel în ureche, fie că fetele îşi pun cercei în nas sau în buze, se poate spune că „formele emancipării moderne” sunt foarte multe. Se poate spune că aceste lucruri nu ne pot lăsa indiferenţi şi în acest mod trebuie să îi învăţăm pe cei tineri cu modestia şi cu smerenia.[135] Dacă un tânăr deprinde modestia şi smerenia din tinereţe se poate spune că el v-a rămâne aşa tot timpul vieţii sale. Smerenia şi modestia sunt prin urmare lucruri de care trebuie să ţinem cont şi să nu le socotim cât se poate de mult cantităţi neglijabile.[136]

Se spune că undeva dedemult într-un regat era un cărturar extrem de învăţat. Învăţătura l-a făcut extrem de arogant. Acest cărturar se spune că la un moment dar a lansat cât se poate de mult un concurs. A luat un colier de mare preţ şi a spus:

- Cine mă poate birui în erudiţie v-a câştiga acest colier preţios.

Nimeni nu a îndrăznit să se pună cu cărturarul fiindcă se ştia că era extrem de erudit. Totuşi, măscăriciul regelui i-a acceptat provocarea. Regele a fost mai întâi nemulţumit de acest lucru dar mai apoi a acceptat. Era curios să vadă ce se v-a întâmpla. Măscăriciul i-a spus înţeleptului:

- Dacă îmi răspunzi corect la 4 întrebări vei pierde şi dacă îmi răspunzi incorect la cele 4 întrebări vei câştiga. Dacă vei câştiga regele îţi v-a da tot ceea ce doreşti.
- Bine, a spus cărturarul.
- De unde vii? A fost prima întrebare.
- Vin de aici.

Acest răspuns a fost incorect fiindcă el nu vedea din palatul regelui.

- De cât timp eşti aici?
- De trei ani.

Şi acest răspuns a fost cât se poate de mult incorect.

- Regele nostru este foarte bun şi generos. Eşti de acord?
- Nu. Rege este egoist şi orgolios.
- Se pare că este cât se poate de greu să te înfrâng. Câte întrebări am pus până acum?
- Ai pus trei întrebări şi mai ai una de pus.
- Uite, am câştigat, el a răspuns la a patra întrebare corect. Chiar acesta a fost a patra întrebare.

Aşa se face că acest cărturar a fost în cele din urmă înfrânt şi a trebuie să dea colierul său preţios acestui măscărici. Apoi măscăriciul a spus întregii curţi a regelui:

- Vedeţi dacă el nu ar fii fost atât de arogant şi mai alert ar fii câştigat.

Este cât se poate de adevărat că de mai multe ori în lumea noastră se poate vedea că orgoliul nu poate rămâne indiferent faţă de cei din jur. Realitatea este că trăim într-o lume în care orgoliul este de mai multe ori în elementul său. Fie că este vorba de televizor, internet, presă sau radio de cele mai multe ori când vorbesc cu cei din jur lumea se poate spune că se laudă cu multele ei succese, cu marile cuceriri. Sunt foarte puţini cei care atunci când vorbesc în spaţiul public sunt smeriţi şi la fel de bine se poate spune că sunt cât se poate de mult modeşti. După cum am spus modestia este un lucru şi o realitate care trebuie să fie mai mult în interesul nostru. Atunci când nu avem cu ce daruri naturale sau cultivate de noi să ne

[135] Radu Teodorescu, *Iniţierea în ortodoxie a tânărului Rudolf* (Cugir, 2014).
[136] Gheorghe Calciu, *Cuvinte către tineri* (Bucureşti, 1996).

putem în evidenţă este de mai multe ori de folos smerenia. Sunt mai multe persoane care au avut de câştigat din ceea ce se poate spune smerenia. Smerenia este un lucru care după cum am spus este o paradigmă sau mai multe spus un model în creştinismul ortodox. Acest lucru după cum am spus este de mai multe ori negat şi contestat de cei care spun că nu este nevoie şi la fel de bine nu este necesar să cultivăm smerenia şi modestia. Se poate spune că acestea sunt câteva din marile adevăruri ale creştinismului şi ale religiei creştin ortodoxe. În acest sens, trebuie să ştim că de mai multe ori smerenia este un lucru activ şi nu pasiv. Trebuie să lucrăm smerenia şi în acest sens suntem chemaţi să ne aducem viaţa noastră în smerenie în faţa lui Dumnezeu. Adevărul este că sfinţii părinţi ne spus că ne putem apropria de Dumnezeu numai în smerenie şi în modestie. Acest lucru l-au experimentat mai toţi sfinţii. Dar dincolo de toate acestea sfinţii părinţi ne spune că Dumnezeu este exemplul suprem de smerenie şi de ceea ce se poate spune modestie. Putem învăţa smerenia şi de la Dumnezeu care este autor al acestui univers imens şi care îl acelaşi timp este smerit.[137]

Sperăm ca lectura acestui volum să fie de folos nu numai celor care din nefericire se află în luptă cu acest duh rău al mândriei şi sperăm ca de cele mai multe ori să oferim o lectură plăcută creştinului ortodox care doreşte să îşi extindă cât se poate de mult cunoştinţele şi orizonturile mai mult şi mai complex. Se poate spune că tema modestiei este una cât se poate de mult complexă şi nu a fost uşor autorului să scrie această carte. Am scris această carte din dorinţa de a pune încă un instrument de sprijin şi susţinere celor care la anumite intervale de timp s-au simţit ispitiţi de mândrie şi de ceea ce înseamnă mândria. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care se poate spune că definesc în cele din urmă ceea ce noi denumim ca şi smerenie. Am precizat în acest volum că după sfinţii părinţi smerenia nu poate venii în noi dacă nu avem linişte şi pace sufletească. În secolul al XXI-lea se poate spune că sunt mai puţini cei care se gândesc serios la tema smereniei şi dacă vom sta să vedem vom putea găsii mai puţine cărţi pe această temă. După cum am spus, cartea noastră s-a bazat foarte mult pe ceea ce am putea spune exemplele sfinţilor care sunt cât se poate de mult paradigme sau modele ale smereniei. Nu numai sfinţii însă au fost modele de smerenie ci au fost mai mulţi părinţi duhovniceşti în trecut care se poate spune că au fost cât se poate de mult adevărate exemple de smerenie. În secolul al XX-lea în Biserica Creştin Ortodoxă s-a remarcat părintele Dumitru Stăniloae, părintele Iustin Popovici şi nu în cele din urmă părintele Georges Florovksy. Aceste rânduri sunt cât se poate de mult scrise din dorinţa de a explora mai multe în tema şi în tematica smereniei. Nici un sfânt nu a avut de pierdut de pe urma smereniei ci sfinţii au avut numai de câştigat. Dacă nici un sfânt nu a avut de pierdut din smerenie atunci cu siguranţă că nici noi nu avem multe de pierdut.

[137] Sfântul Isaac Sirul este de părere că de cele mai multe ori cei mândrii şi orgolioşi ajung la ceea ce se poate spune singurătate din cauza mândriei care nu îi mai lasă să comunice cu cei din jur. Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici* (Sibiu, 2003).